

The Project Gutenberg eBook of Granriskojan: Novell, by Axel Gabriel Ingelius

This ebook is for the use of anyone anywhere in the United States and most other parts of the world at no cost and with almost no restrictions whatsoever. You may copy it, give it away or re-use it under the terms of the Project Gutenberg License included with this ebook or online at www.gutenberg.org. If you are not located in the United States, you'll have to check the laws of the country where you are located before using this eBook.

Title: Granriskojan: Novell

Author: Axel Gabriel Ingelius

Release date: May 18, 2015 [EBook #48988]

Language: Swedish

Credits: Produced by Matti Järvinen, Jens Sadowski, and the Online Distributed Proofreading Team at <http://www.pgdp.net>

*** START OF THE PROJECT GUTENBERG EBOOK GRANRISKOJAN: NOVELL ***

GRANRISKOJAN.

NOVELL.

O mitt ödes natt! Denna
fremling manade du fram,
endast för att skilja mig
ifrån Saida.

ÅBO,
J. C. FRENCKELL & SON.
1849.
J. W. Lilljas förlag.

Du minnes troligen, min hederlige vän, den ofullbordade handskrift till en roman, hvilken jag icke så längesedan lät dig blada igenom — i akt och mening att få dig att afge en opartisk recension deröfver och ett fördomsfritt domslut. Din mening då var visserligen den att fara varligt, så att du tillochmed — troligen för att slå författaren en fager blå dunst för ögonen — i vissa fall berömde handskriften; men småningom kröp dock dins hjertans mening fram med det bedröfliga utslaget, att luntan var alltför rik på sådana episoder, de der på intrigen intet egentligt inflytande hade och således betydligt mattade intresset. Slutligen gaf du mig det rådet att låta manuskriptet ligga en tid bortåt, hvarefter det för andra gången borde underställas sin författares smak för att godkännas, omarbetas eller rent af förstöras.

Jag har följt ditt råd och i det mörkaste hörnet af min bordslåda ligger nu det fattiga manuskriptet och "mosar sig" — men för att icke helt och hållet ligga af sig, har förf. under tiden roat sig att skriva ihop ett annat, mindre arbete, hvilket han bevärdigat med det föga pockande namnet *granriskojan* och den temligen anspråkslösa rangen *novell*. Huru detta arbete ser ut i tryck, täcktes min honette vän nu sjelf finna genom sina välslipade recensent-glasögon.

Rörande novellens inre värde sväfvat förf. i en ganska dimmdunklig ovisshet, ty, för att icke blifva blöt och modfälld, har han icke tills dato gått in på att underställa den någon kritikasts välgörande, altererande anmärkningar. Novellen är således påtagligen en sjöman, som utan kompass ger sig att segla ut på ett klippigt och stormigt haf.

Du vet min vän, huru stort förtroende jag i allmänhet har till din smak och ditt omdöme; jag måste verkligen medge — men blif icke bortskämd! — att jag anser dig för en hel publik, att tillochmed i vissa fall vågskålen sänker sig till din fördel. Så t. ex. lider jag mindre, om jag af flertalet anses för känslöspjunkig och sentimental, än om jag af dig anses torr och opoëtisk. Publiken må kalla mig paradox, blott jag icke af dig helsas trivial. De andra må säga, att ett eller annat ställe blifvit för litet utfördt och vore nödigt af förklaringar, blott *du* icke om diverse partier menar, att de blifvit utförda med den tydlighet, att intet lemnas åt aningen.

Jag vill äfven gifva dig några varningar. Å ena sidan bör du icke alltid anse det simpla, barnsliga och enkla för så alldeles barnsligt och simpelt; minns, att en enda blick, tänkt såsom accompagnement åt de simpla orden, kan ge dem en helt annan betydelse, än en ytlig betraktare vill finna. Å en annan sida är du så god och antar det klara för klart, och gör ej det klara till mörkt derigenom, att du ständigt under den klara ytan vill finna förborgad en anspelning eller en djup och fin idé.

Du som sjelf skrifer ett språk, hvilket är oändligen zirligt, oändligen "formskönt", torde kanske klandra den, som i allmänhet använder korta, stundom tvärhuggna, meningar och mycket punkter. Dock lär det vara din åsigt, att det språk man i allmänhet använder vid embetsverk, icke är lämpligt i romaner. Den juridiska stilen med dess participier, dess relativa pronominer och adverbier, dess oändligt många komman, dess långa, stela och skrufvade meningar med alla deras mellanmeningar, torde, hoppas jag, behaga dig föga.

Begagnande mig af fördelen att vara den först angripande, har jag nu sökt bearbeta dig mig helt och hållet till favör. Men, oaktadt du är en mig rätt bevågen recensent, händer ändå helt säkert nu liksom vanligt, att, straxt du tagit pennan i hand och begifvit dig ut på dina kritiska upptäcktsresor, så blir du uppriktig och bitter, skarpsynt och elak. Det gör mig ondt om dig, att du skall vara så opartisk. Jag liknar just den fattige komedianten, hvilken — på tillfrågan af Gil Blas, hvad han grubblade öfver, der han satt vid landsvägen — svarade, att han sörjde öfver sin hustru. — Är hon då otrogen emot dig? — Nej, gunås så visst — svarade komedianten — olyckan vill, att hon är mig trogen.

Kap. I. *De båda grafvarne.*

5

Det var i April. Redan hade jorden bortkastat sitt vintertäcke, men ännu förkunnade ingen grönska, att det var vår. Lofträden voro nakna, marken gulgrå, luften kylig. Lärkorna, hvilka, troligen af kärlek till vår nord, alltid komma förtidigt, hade slutat sina sånger för dagen. Det rådde en högtidlig tystnad; allt beredde sig att i likhet med lärkorna och solen gå till hvila.

Tystnaden afbröts af steg. En man öfver medelåldern kom jemte en ung flicka, på hvars svaga arm han nästan stödde sig, gående uppför en kulle. När de nått höjden af denna, sade flickan:

— O, hvad här är vackert! Der ha vi sjö och här ha vi sjö och emellan dem båda går åsen. Och solen, se hur hon småningom gömmer sig derborta! Sådant som detta, har jag aldrig sett förut!

— Och dock — menade den gamle mannen — är detta icke af de mest lofordade ställen i Tavastland, ty så rikt är detta landskap på naturskönheter.

— Jag — inföll flickan — vill inte ha något vackrare att se, än detta. Ack i sommar, när allt är grönt, då Men du är säkert trött af gåendet, min far, skola vi inte sätta oss på denna stora sten och hvila.

De gjorde så och lemnade sig, hvardera på sitt sätt, åt betraktelser. Dessa varade dock icke länge, innan den unga flickan, liksom elektriserad af en aning, sade: — hvart har du fört mig, min far! denna kulle och allt här omkring förefaller mig nu så bekant. Är det i drömmen jag sett en likadan ort, eller skulle det vara

Fadren svarade: — Toiwola är det, Toiwola, din moders hem, som såg henne födas och såg henne äfven ... dö. En himmelsk lycka log här emot din fader, men blott en kort tid, ty lyckan följde med din moder i grafven Men äfven du såg här dagens ljus; samma stig vi nu kommo, bar din moder dig ofta upp till denna kulle, hennes älsklingsställe. Och när du lärt dig gå och springa, huru ofta sprang du icke här ... men utan din moder, ty då var hon redan borta ifrån oss.

Flickan log ett dunkelt leende och sade stilla: milda, förklarade minne af min moder, nu förstår jag dig, trakt!

Barndomen dykade upp för hennes syn och skänkte åt själen sitt dunkla behag. Fadren såg på sin dotter, hvars anlete strålade af ett obeskrifligt uttryck; han förstod nu, huru kär hon var hans hjerta och huru otacksamt det var af honom, då han ägde detta barn qvar, att säga, det all lycka följt med hans maka i grafven. Han sade dock intet, tryckte henne endast till sitt bröst.

Redan hade solen gått ned och skymning inträdt, då fadren steg upp, tog dottren i sin hand och pekande åt en skogsdunge, hvilken låg åt motsatta sidan emot sjöarna, sade:

— Nu för vår väg oss genom denna skogsdunge, ty i dag är den 25 April, din moders dödsdag; kom, mitt barn, jag skall visa dig din moders graf.

Snart var skogsdungen tillryggalagd och de hade framför sig en hed, bevuxen med enar och tallbuskar. På midten af denna hed var en begravningsplats; här hade äfven fordom varit kyrka, nu i grus; en gammal grå klockstapel af träd höjde sig vid sidan af staketet. Invid den var en stätta, öfver hvilken fadren och dottren stego; den förre icke utan svårighet, ty han var lam; den sednare lätt och obehindradt.

Begravningsplatsen företedde ett utseende, hvaraf man kunde finna, att han icke på ett tiotal år varit begagnad. De grafvårdar, hvilka ännu stodo upprätta, voro små kors af metall, de flesta af träd hade redan förmultnat eller blifvit ikullvräkt af storm. En mängd brädlappar, hvilka fordom varit delar af grafvårdarne eller af likkistor, betäckte jorden så tätt, att det nästan var omöjligt för foten att emellan dem bana sig väg.

Närmast till staketet höjde sig tvenne kullar beväxta med små tallar. Hvardera hade sin upprättstående grafsten. Till den ena af dem ledde fadren sin dotter.

— Här vilja vi knäböja — sade han — detta är den graf vi söka.

De knäböjde, han med armen om sin dotters lif, hon med pannan emot sin moders grafsten.

Fadren steg upp, dottren blef qvar i sin ställning. Då satte han handen på hennes hufvud och sade:

— O Gud, låt hennes moders rena och milda ande dofta ifrån grafven och tränga in i detta barn.

Hans ord voro icke flera, men ännu dröjde han länge med handen på hennes hufvud i signande tankar. Slutligen lyfte han med sina svaga krafters sakta våld henne upp, såg på hennes anletes förklaring och kysste henne varmt men lent på pannan. Derpå gingo de stillatigande ut ifrån kyrkogården, togo en annan väg, än de kommit, samt försvunno småningom ur sigte.

Månen hade uppgått och belyste nu grafvarna och förgängelsen. De många svarta korsorna stodo liksom en hop små syskon stå och samtala med hvarannan.

Ifrån ett håll motsatt det, hvartåt fadren och flickan gått, styrde nu en främling sin väg, äfven han till den gamla kyrkogården. Hans steg voro hastiga och i ett nu var han öfver staketet; hans ögon tycktes leta och när han varnade kullarna, var han genast der.

6

7

8

Belyst af månens bleka, skära ljus, läste han inskriften på den ena stenen:

Melia Saida.

1810.

1829.

— Så ser jag då äntligen din graf — sade han — hvad jag är glad! All olycka, all sorg försvinner i detta nu. 1829! redan sexton år har du liggat här, men säkert ha dessa år för dig lupit fort, du himmelens engel, Melia Saida. För mig ha de långsamt skridit, men all olycka, all sorg försvinner i detta nu.

Han knäböjde med pannan emot grafstenen; en liten tid bortåt sade han intet, han knappast tänkte. Han blott gret.

Åter sade han: — kan det göra dig någon fröjd, då jag säger, att du är den enda jag älskat, då säger jag det, o min Melia.

Det förflutna ryckte honom helt och hållet i sin trollkrets. Han omfamnade vildt den kalla stenen, han betäckte grafkullen med kyssar.

Kap. II. *Gammalt nytt.*

Öfver den ena af de sjöar, hvilka äro synliga från Toiwola kulle, vilja vi glida till en annan ort, till prestgården i församlingen. Afståndet öfver insjön är blott en knapp halfmil.

Kyrkoherdebostället låg ganska täckt vid en vik. Granar voro planterade framför byggningen, dock icke så tätt, att ju icke utsigten åt sjön snarare vann, än förlorade på dem. Äfven sjelfva bostället med sin gammalmodiga snitt tog sig derigenom ganska bra ut för en, som ifrån sjösidan betraktade detsamma.

I det så kallade förmaket sutto prostens båda döttrar vid ett litet mahognybord och sydde. Längre hade de suttit så utan att tala med hvarann; slutligen sade den ena:

— Kors, Helena, hvad du arbetar ojemt, ibland så ifrigt, som om det vore dagen före julafton, ibland åter så långsamt och afbrutet, som om du hade ganska viktiga tankar. Hvad är det, om man får lof att fråga?

— Jag har så grufligen ledsamt, vet du Clara; derföre arbetar jag så ojemt.

— Hur kan du ha ledsamt; jag för min del är nu så glad och har det så innerligen bra. Tänk, efter några dagar ha vi Maj, vi få grönt och varmt och vackert.

— Vi få ja, men vi ha det inte ännu. Den första våren är en bra obehaglig årstid, se på gräset, huru fult, se på björkarna. Tacka vill jag vintern, som med sin hvita likdrägt täcker öfver det onda, som hösten den härjaren gjort; vintern är bra, men våren, som är nog obarmhertig att kasta bort täcket och visa naturen, sådan hösten lemnade den, ja ännu ryligare, ett fem månader gammalt lik!

— Nu talar du så "läettsinnigt", Helena, som eljest låss vara så gammal och klok och rättänkande och så ofta corrigerar mig i sådana fall. Är icke våren hoppets årstid?

— Hoppets årstid, än sen! Hösten är minnets årstid; hoppet kan bedraga, minnet bedrar aldrig.

— Men naturen bedrar oss icke. Sommaren håller säkert hvad våren lofvade. Och hvad lofvar inte våren, äfven den första våren; hon har ju lärkor, vackert solsken, vacker blå himmel, träden ha små knoppar hvad kan man mera begära! Aldrig är jag så glad som om våren, jag tycker mig då vara en hel karl.

— Så har äfven jag tyckt hittills; jag har aldrig ens märkt, att den första våren är ful, hela min håg har stått åt den andra våren och sommarn. Men i år, nu trycker mig något, som jag inte vet hvad det är; jag ser i våren blott höst; jag är liksom rädd för hvad sommaren skall gifva.

— Tala inte ändå så, goda Helena; jag blir också helt rädd. Nej, var glad, såsom jag är.

Clara log, när hon sade detta, men i detta leende var dock någon melankoli. Helena bemödade sig äfven att skratta, men hon kunde icke hjälpa, att äfven några tårar smögo sig fram. Detta lättade dock hennes unga betryckta sinne, och efter några minuter skrattade hon tillika med system hjertligt åt sina "onda aningar."

— Olydiga flickor — sade prostinnan, som inträdde i detsamma — sitter ni icke åter igen i förmaket och skräpar. Du Helena har säkert felet, som är äldre; Clara skulle inte eljest töras göra sin mamma emot.

Oaktadt detta brummande och sitt bemödande att se misslynt ut, kunde gumman dock icke fullkomligen undertrycka sin vanliga godmodiga och fryntliga min. Döttrarna blefvo således icke särdeles rädda, ja Clara till och med svarade:

— Åh ja, hvad jag törs, lilla mamma; tro inte, att jag är så mjälig af mig; snart skall jag väl göra någonting, jag också, efter mamma berömmar mig framför Helena.

— Nog håller jag lika mycket af er begge, men när två syskon äro olydiga i samma sak, så plär man alltid kunna skylla felet på den äldre. Nog känner jag dig Clara och dina pojkestreck, tro inte, att jag tror dig vara så häf, att du just behöfver fundera upp någonting, för att inte synas bättre i din mamas ögon än din syster.

Gumman hade nemligen den lofvärda åsigten, att man icke bör hysa förkärlek för det ena eller andra af sina barn, att man åtminstone icke bör visa någon sådan. Derföre ville hon genom sitt senare yttrande liksom godtgöra det förra.

— Men — sade Helena — nog är det sannt, att jag denna gång hade felet. Jag hade så ledsamt och tänkte, att det skulle bli treffigare att vara i förmaket än i arbetsrummet; här är ändå vackrare utsigt och man kan här vara mera för sig sjelf.

— "Mera för sig sjelf" — afbröt modren och tog sig en pris snus, ty hon snusade den goda gumman — mera för sig sjelf! sådant förstod jag mig inte uppå, när jag var vid din ålder och ledsamt hade jag aldrig. Jag kände knappt hela ordet.

— Hvad det måste ha varit för ena torra och prosaiska tider, de der tiderna, när mamma var ung, då ni inte förstodo er på att ha ledsamt, och det är ändå det första — menade den skälmska Clara.

— Torra och prosaiska, nej, det var de tiderna inte. Då gafs krig och äfventyr; hvarenda dag hade kunnat ge anledningen till en hel roman.

— Jag håller med mamma — sade Helena — att mamas ungdomstid mera hade förtjänat att lefva uti och vara ung, än denna. Men är det då underligt, snälla mamma, om vi någongång ha ledsamt!

— En ung flicka och ha ledsamt! Ungt folk får inte ha ledsamt. Arbeta friskt, mitt barn, och dröm inte, så har du aldrig ledsamt.

— Men goda mamma — inföll Clara med en småslug min — om vi nu ändå ponera, att vi ha ledsamt, skulle inte mamma vilja muntra upp oss litet och berätta något gammalt nytt?

— Ja och om jag gjorde er till viljes och berättade någonting sådant, så skulle ni, sen jag slutat, efter vanligheten säga mig, att ni hört samma historie tusen gånger förut och skratta åt er mor. Det blefve lönen, det Men tyst, ett kan jag ändå berätta er jag hörde det af gamla Antti, han var ditåt i dag och det är, att vi fått tvenne sockneboer till, herrskap förstås, och ett ganska förnämt till ännu, lagman von Randel och hans unga dotter. Samma Randel, som för aderton år sedan gifte sig med den vackra mamsell Adelberg, och genom henne kom att bli ägare till Toiwola.

— Toiwola — det namnet förefaller mig bekant — sade Clara, troligen har mamma berättat oss någonting om det, men blott få gånger, efter vi inte minnas mer än namnet.

— Se så, der ha vi en historie, som jag ännu inte berättat tillräckligt ofta. Men se då på Helena, hon tycks inte alls följa med; du skall höra på, min flicka, när din mor talar och inte låta mig ha besvär bara för Claras skull.

— Nog hör jag, goda mamma, uppmärksamt på, fast det inte ser så ut. Jag liknar Napoleon — tillade Helena med en komisk pathos — jag kan ha tankar för flera än en sak på engång.

— Napoleon ja, den tyrannen; han är allt ett dåligt exempel, han. Sådana bör man ej söka likna.

— Gulle mamma, nu kommer du igen ifrån ämnet — sade Clara med en otålig knyck på hufvudet.

— Ingenting är lättare, än att komma dit igen. Jo, ser ni, mina flickor — härvid tog gumman en pris — Toiwola är det, som man nu för tiden kallar Tuonela. Ni minns säkert den gamla begravningsplatsen i kapellet ... Det är nu fem år sen vi voro der (vi foro då i båt öfver sjön och på det sättet blef det inte stort öfver en fjerndel — landsvägen är säkert tre eller fyra gånger så lång). Kapellkyrkan, som nu är flyttad ett godt stycke längre bort, stod fordom invid den gamla klockstapeln; ännu synas lemningar af henne. När der sist hölls gudstjenst, vet jag inte, men begravningsplatsen begagnades ännu för femton år sedan och det sista lik der begrofs var just Randels fru (ja hon var det sista, ty fru Adelberg, hennes mor skilde man åt ifrån dottren och begrof henne, blott ett halft år sednare, vid den nya kapellkyrkan). Alltnog; den herrgård, på hvars mark den gamla begravningsplatsen står, hette, såsom sagdt, fordom Toiwola och tillhörde en f. d. brukspatron, sedermera rätt och slätt landtjunkare, som hette Adelberg. Han hade i sitt äktenskap blott ett barn, men det barnet var värdt så mycket som tio andra. Det var Ingrid. Ack, hvad den Ingrid var god och vacker och intagande; jag var sjelf, så qvinna jag var och gift till på köpet Gud förlåte mig, var icke jag nästan lika kär i henne, som i min man. Tänk sen, hvad intryck hon skulle göra på ogifta, unga män! Det var inte en och två, som suckade af kärlek till henne ... På samma tid fanns i socknen en annan flicka, hvars skönhet och intagande väsende mången jemförde med eller till och med ansåg öfverträffa Ingrids. Det var guvernanten på Kuusisto, fröken Melia Saida Linders. Dessa båda flickor, af hvilka den ena var ljuslätt och gladlynt, den andra mörklätt och melankolisk, den ena rik, den andra fattig, blefvo snart de bästa vänner. Det var en sådan vänskap, som man läser om i romaner Snart trädde till detta vänskapsförbund en tredje, en ung gosse, en student, som hette David Baremann, samme yngling, som engång räddade Melia och Angelique, då en varg ville öfverfalla dem. Han var dessutom småkusin till Ingrid, så att vänskapen mellan de båda flickorna och honom var ganska naturlig. Men det stadnade icke dervid utan öfvergick till kärlek, men emellan hvilka, derom var olika meningar; jag för min del tror, att de båda älskade honom och att han älskade Ingrid. Pappa mente deremot, att det var Melia han dyrkade och att man såg det på allt. Det säkra är, att när Ingrid blef förlofvad med häradshöfding Randel, så for Baremann bort och slog sig på att bli målare och lemnade studera på båten.

— Men — inföll Helena — hvarföre skulle då Ingrid ha förlofvat sig med Randel?

— Sådant kan ingen menniska alls känna, mitt barn; ty det beror så ofta på omständigheterna. Och de voro icke heller olyckliga i sitt äktenskap, å nej, ty en god qvinna älskar sin man; men denna lycka räckte icke länge för Randel, ty döden, som så gerna sopar undan det bästa först, tog efter tvenne års sammanlefnad bort hans Ingrid. Hon blef begrafven bredvid sin vän Melia, som förut lemnade detta jordiska. Mannens sorg dervid var så stor, att han flera månader var nästan vansinnig; ja han inbillade sig då och då, att hon allt ännu lefde. När han återfick sina sinnens bruk, förändrade han gårdens namn till Tuonela, arrenderade bort gården åt en bonde och öfvergaf som man trodde för alltid Toiwola, emedan han icke kunde lida att se ställen, som öfverallt påminnte honom om den så älskade makan. Huru rörande det var att se den starke mannen, nedtryckt af sorg åka bort med den lilla flickan i famnen. När en man sörjer, är det mycket mera rörande och skakande, än då vi qvinnor göra det.

Härvid gjorde prostinnan ett litet uppehåll, hvarunder hon tog sig en helt liten pris. Sedan fortfor hon, bemannande sig:

— Fjorton år voro de borta, men nu för några veckor sedan återkommo de. Lagman Randel skall vara mycket svag och dålig; slagattacker ha förlamat hans högra sida och han lär inte ha många dagar igen. Måhända ville han lära dottren att älska dessa

trakter, som för honom sjelf varit så kära och sen så bittra.

— Hvad heter hans dotter; måne hon vara mycket vacker? — frågade Helena.

— Hon heter efter sin moders vän, men hon kallas Saida. Brås hon på modren, så måste hon visst vara mycket vacker.

— Och söt och god — tillade Helena — måtte vi snart få se henne. Det anar mig, att jag börjar hålla mycket af denna Saida.

— Ja mamma, vi måste ställa så till, att vi snart få se dem båda Men huru gick det då med den der Baremann?

— Han var och blef försvunnen. Några menade, att han dödat sig, andra, att han rest bort för att aldrig mera återkomma Nu är det slut med min historie och nu måste vi gå att tänka på skorpbakningen. Allt har sin tid mina barn. Se här har ni edra hvita förkläden.

Kap. III. *Familjens efterlängtrade skyddsling.*

Följande dagen på förmiddagen, sutto i det såkallade arbetsrummet prostinnan med båda flickorna, hvar och en med sin skilda sysselsättning; gumman med glasögonen på näsan vid sin spinnrock, Clara arbetande på en yllemusslinsklädning, Helena virkande på en börs.

— Huru kommer det till — sade Clara sakta till sin syster — att du nu arbetar så jemt? Nu klagar du icke alls öfver "ledsam." —

— Minsann tror icke jag, att Helena rodnar — sade modren, i det hon höll upp med sin spånad — hvad kan Clara ha sagt, som så tog?

— Jag tycker det är vackert så. Hemligheter! Hvad kunde de röra för slag?

— De rörde våra älskare, sådant der, som mamma inte mera förstår sig på.

— Hvem kan ni nu i hast ha fått till älskare här på landsbygden. Ännu har inte ens pappas adjunkt anländt — tillade gumman med en slug min på Clara.

— Tror mamma då, att i sådant fall vi just ginge an att tas som från hyllan. Jag blir alltid liksom litet ond, när jag hör talas om, att den eller den adjunkten blifvit förlovad med den eller den dottren till sin principal. Nej, först måste man se sig om i verlden, anställa jemförelser och öfverväga, om man inte kan få en bättre.

— På det enfaldiga viset gick ändå er mors och er fars förlofning. Sempel adjunkt var han, när vi förlofvades, fast han nätt och jemt blef kaplan till bröllopet. Sedan ha vi ändå gått ganska bra vår verld igenom, Gudskelof. Eller huru tycker du sjelf, min gubbe lilla? Äro icke vi ett lyckligt par.

Prosten, som inträdde i detsamma, drog några längre rökar ur sin ofantliga sjöskumspipa och svarade:

— Den frågan hade kunnat vara lämplig för ett antal år sedan, då vi båda voro yngre; ty nu äro vi nästan för gamla, för att icke vara lyckliga. Men till en annan sak. Jag hade nyss bref ifrån Otto; han har nu undergått sin kandidatexamen, och säger sig skola inträffa här en af dagarna.

— Har Otto redan undergått sin examen. Och huru många röster kom han sig till?

Prostinnan gjorde denna fråga isynnerhet för att få veta, om Otto hade fått, såsom hon hoppades, mera röster, än prostonen ifrån grannsocknen.

— Vara fruntimmer, Agatha lilla, och tala om röster! Tills vidare lemnar jag din nyfikenhet obesvarad — svarade prosten, sålunda afspisande sin fru och — läsaren —

— Jag måste medge, att jag icke förstår mig på sådant, men Otto säger det mig kanske — menade gumman småskrattande.

Prosten var en femti års man af ett ärligt, hurtigt och intagande utseende och hans inre svarade deremot. Han var redbar, utan att urarta till pedanteri. Guds ord predikade han icke af vana eller för att det alltid så brukats utan af den renaste öfvertygelse, lika skild från ljumhet som svärmeri. Derjemte var han en vettenskapsman, som, oaktadt de tillryggalagda femti åren, roade sig med att studera de gamla språken eller tillochmed lösa mathematiska problem. Han ville följa med sin tid och tillät t. ex. icke sitt bibliothek att befinna sig i samma skick som i hans ungdomsdagar, utan för hvarje år ökade han det med nyare arbeten och det i nästan hvarje vettenskaplig gren, ja äfven i skön litteratur. Detta bibliothek var äfven det bästa i trakten och icke utan en viss stolthet hörde gubben det berömmas.

Hans maka var visserligen *äfven som qvinna* sin man underlägsen, men hon ägde dock detta ordnande husmoderliga sinne, hvilket gör hemmet ljust, fridsällt och trefligt. Eljest var deras äktenskap grundadt på en ungdomskärlek; hela åtta åren hade de varit förlofvade, innan de kunde gifta sig; numera hade kärleken öfvergått till den ömhet och aktning, som vanligen gift folk emellan efterträder kärleken och genom varaktighet och djup söker ersätta kärlekens förgänglighet och glans.

De hade icke flera än tvenne barn, Helena och Clara. Dessa voro nu i blomman af sin ålder, den förra nitton, den sednare sjutton år. Egentligen vackra kunde de ej kallas, men ungdomen i förening med en oförderfvad själ gaf likväl åt deras utseende ett behag och en täckhet, som så ofta är mera än skönheten.

Förhållandet emellan föräldrar och barn var sådant man af det närmast föregående kan ana. Ingen onödig stränghet å ena sidan, ingen slafvisk fruktan å den andra.

— Kors kära Agatha, hvad du blifvit för en passionerad snuserska. Sålänge dina ögon voro sjuka, kunde det vara, men nu äro de friska och du snusar ändå. Ett ondt har blifvit fördrifvet genom ett annat, men detta andra onda stannade kvar; på hvad sätt skall man nu fördrifva det?

— Genom tid och tålmod — genmälte prostinnan.

På eftermiddagen, vid den tid familjen drack kaffe, körde en reskärria in på gården och glädjen blef allmän, ty det var Otto. Snabb som vinden hoppade han ned ifrån kärran för att surprenera, såsom han hoppades, sina kära släktingar; men dessa, som voro lika angelägna om mötet, togo emot honom redan i farstun. Efter de första omfamningarna och kyssarna anställde man reflexioner, huru karlavulen han blifvit på den ena vintern, huru glasögonen klädde honom och mycket annat, hvilket i tryck såge barnsligt ut att relatera, men taladt icke tog sig så illa ut. Ty när en älskad medlem af familjen återkommer efter att en längre tid varit borta, förändras lifvet i hemmet, tonen, färgen och andan helt och hållet och den allmänna glädjen skänker glans äfven åt de obetydligaste ord.

Otto var son till prostens äldre broder. Denne, hvilken äfven var kyrkoherde, hade redan många år varit död och lemnade efter sig denne son, hvilken han på sin sotsäng anförtrodde åt sin yngre broders omvårdnad. Ett litet arf skulle, hoppades han, en tid bortåt godtgöra den efterlevande brodern dess omkostnad för hans Otto och när arvet blef slut — Herrans välsignelse och en tacksam brorson. Farbrodern var icke sen att efterfölja den aflidnes önskan och han antog sig Otto med samma ömhet, som om det varit hans egen son; han bibragte honom sjelf *principia prima*, skydde dervid inga mödor, ja han ärnade så länge handhafva Ottos undervisning, tills denne vore i stånd att taga sin studentexamen. Likväl, tagande i betraktande, att Otto i så fall ginge miste om den så nödiga och välgörande försmaken af kamratlivet, skickade han honom till Borgå Gymnasium. Denna kurs genomgången äfvensom den vid Universitetet, var Otto nu filosofiekandidat. Ännu hade han icke valt sitt *genus vitæ*; han ansåg — hvad äfven farbrodern gillade — att man icke dervid bör gå brådskande tillväga. Han var, hvad så många andra filosofiekandidater äro, en man med stora förhoppningar men klena penningar. Han hade hvad man kallar en framtid.

21

Till sitt yttre var den tjugutvååriga ynglingen icke vanlottad, ehuru han visst icke kunde gälla för ett skönhetsideal; till sin karaktär var han ädel, om han ock icke var ett dygdemönster, till sitt förstånd var han skarpsinnig och klar, om han också icke kunde gälla för ett snille af första rangen. Utan öfverdrift kunde man om honom så i det ena som andra säga, att han var öfver medelmåttan.

När Otto sednare mot aftonen samtalade med sina båda kusiner, förvånade det honom, att Clara var så glad men Helena så tyst.

— Huru är det med dig, Helena — sade han tagande hennes hand i sin — alls inte glad, fast jag kommit hem, utan fåordig och så trågen vid ditt arbete! Åt hvem virkar skälmen denna börs?

Det hade bordt vara lätt för Helena att utan förlägenhet svara sanning på denna enkla fråga. I stället blef hon förvirrad, såg på Otto med en förunderlig blick, rodnade och teg. Då sade Clara: — stygga Otto, förstå, att det är åt dig.

22

Helenas förvirring kom sig deraf, att Otto alls icke tycktes gissa till, att det var åt honom hon stickade börsen, ty omedvetet hade hon velat, att han skulle liksom gjort något anspråk uppå den; nu tycktes han så likgiltig, och Helena liksom blef den förekommande, prevenerande, hvilket qvinnan ej vill vara, och på hvilket hon sällan vinner, då hon det är.

Detta obetydliga upptråde, denna lilla börs blef orsak till ett plågsamt ögonblick för de tre. Helena blef alltmer förvirrad, då hon fann, att hon icke förmått beherrska sig vid en sådan småsak, utan gifvit Otto anledning till skäligen förmodanden — ty ganska väl anade hon, att det var mera än vänskap hon för honom hyste. Otto var väl icke en af de narrar, som vid minsta skenbara anledning tro sig älskade, men nu, så gerna han det velat, kunde han dock icke helt och hållet fördrifva sådana tankar och det smärtade honom, han visste ej hvarföre. För Clara, oaktadt eller *emedan* hon var den i saken minst intresserade, voro dock dessa ögonblick som obehagligast, emedan hon med en fin qvinnlig instinkt genomsåg både systemen och kusinen samt led med dem båda.

Otto var den förste, som fann sig eller rättare afbröt det plågsamma ögonblicket. Han kysste Helena på handlofven samt tillochmed på det bruna hårfästet och sade:

— Hvad ni flickor ändå ären roliga och besynnerliga; det är en svår vettenskap, att förstå sig på er. Vore det en profession, så tror jag inte, att många vågade söka.

Innan han ännu hunnit tala ut, kom Clara med den oskyldigaste min och kysste honom — på handlofven och hårfästet samt småskrattade. Detta skämt gjorde stämningen åter gladlynt, så att tillochmed Helena repade mod och sade:

23

— Ser du Otto, hvad lilla syster vuxit och blifvit stor; och märker du, huru modig hon är. Hon är minsann ingen "lilla syster" mer.

— För mig lär hon ändå alltid komma att bli lilla syster. Berätta nu Helena nyheter ifrån trakten. Huru är det till exempel med edra fennomanska funderingar?

— Det vill gå dåligt med dem. Nu sedan Angelique Stålheim blifvit förlovad, bryr hon sig inte mera om fennomani; ja hon sade engång, att det allt är barnsligt. Emma Serén åter tycker i allt som Angelique; hon har således också dragit sig undan, så att de enda som äro kvar, äro Clara och jag ... tvenne systrar! hvad skulle det bli af oss.

— Isynnerhet — inföll Clara — som jag inte orkar läsa den finska grammatiken. Hvad grammatik är onödigt! ett språk låter mycket bättre, när man inte känner det grammatikaliskt.

— Bara jag åter blir litet mera hemmastadd, skall jag väl hålla föreläsningar för dig, din lilla rabulist.

Samtalet afbröts af prostinnan, som bad ungdomen på mellanmål. Detta bestod i thé, som var anrättadt "på hufvudstads vis" allt för att hedra eller surprenera Otto. Prostens toddibricka innehöll nu äfven två glas — ty — sade gubben — om du redan lärt dig den ädla odygden, så gagnar det till intet att dölja den; hvaromicke, så måste du någongång göra början, och när är det lämpligare, än nu, aftonen af den första dag din farbror ser dig efter *examen rigorosum*.

24

När natten instundade och hvar och en förfogat sig till sitt, sade prostinnan till sin man: — märkte du Erik, huru uppmärksam Otto var emot Helena och huru hon såg lycklig ut? Hvad det vore roligt, om de blefve ett par.

— Det vore det visst, men man får för all del inte låtsas veta eller förstå något sådant och hör du, min bästa Agatha lilla, bry aldrig Otto för henne; karlar i

allmänhet, men isynnerhet de med Ottosraska karaktär, tåla icke inblandningar. Märker han, att vi vore hugade för detta parti, så tror jag han kallnar och vi få sedan roa oss med att se vår flickas förgråtna ögon.

— Jag skall visst följa ditt råd. Mina barns lycka är mig så nära, att det vore det rysligaste, om de genom mitt förvållande finge sådana sorger. Sjelf har jag aldrig haft att skaffa med olycklig kärlek ... vi voro ju ändå alltid lyckliga i hoppet ... men jag förstår så väl, huru svårt det måste vara.

— Isynnerhet för en qvinna — tillade prosten — qvinnan, som inte har tillfälle att ute i verldsbullret förskingra sin sorg, utan är inkilad emellan hemmets väggar, af hvilka hon har föga tröst att vänta Men låt oss inte mera tala i det ämnet mån' det icke vara klokare att somna in, min gumma!

I ett närgränsande rum vilja vi äfven göra ett besök. Clara är sysselsatt att kläda af sig. Helena sitter i en gungstol med en bok i hand. Hennes tankar följa dock icke med boken, ty hon säger helt hastigt:

— Vet du Clara, första gången i mitt lif ville jag vara i någon annans ställe. Denna dag hade kunnat bli så glad; men nu är det inom mig, som jag hade gjort något mycket ondt. Du är min syster, derföre vill jag för dig säga, hvad du redan länge anat och i dag såg tydligare bekräftadt. Jag håller af Otto alltförmycket, jag älskar Otto.

— Och ändå säger du dig vilja vara i någon annans ställe.

— Ja Clara, ty Otto älskar inte mig, hvad skulle han det?

— Att han redan älskar dig, det vill jag inte säga, men skulle han inte göra det i en framtid, du som är så snäll och god och äfven litet vacker.

— Du söker ingjuta behagliga ord i min själ och jag tackar dig, ty du menar mig så väl, men det är någonting inom mig, som bjuder mig att inte hoppas alltförmycket och minns du det plågsamma ögonblicket med den olycksaliga börsen, då jag, liksom styrd af ett oblidt öde, rodnade och bar mig så tafatt åt vid en sådan lapprisak. Jag är som öfverhöljd af blygsel. Vara den första, som inte kan dölja utan blottar sin kärlek, och vara qvinna det är ett dåligt förebud. Medlidande blir det enda han kan skänka mig; medlidande eller afsmak och förakt.

— Helena, min syster, gråt inte! Att rodna betyder ju inte alltid så mycket. Hvarföre se framtiden i svart, då han kanhända blir ljus och ljus måste den bli, ty hvem förtjenar det, om icke du.

Sådant jollrade systrarna, innan de gingo till hvila. Helena somnade in långt senare än Clara, men hennes drömmar voro icke förfärande, utan ljusa och behagliga.

Uppe i sin vindsammare satt äfven Otto vaken långt in på natten. Ingen sysselsättning hade han egentligen, annan än den att röka sin pipa och tänka.

— Skall jag då tro, att Helena älskar mig — sade han till sig sjelf — jag ville det icke, ty jag förlorar ju valet hon, min välgörares dotter, för min skull olycklig den tanken vore mig odräglig. Huru otacksamt vore det icke af mig eller rättare af ödet, om det ställde sådant till! Men är jag då sjelf fri ifrån kärlek till henne? Nej, dertill är jag förmycket intresserad och måhända var det en mycket sjelfvisk tanke jag hade om att förlora valet. Hvem kan jag finna eller välja bättre än Helena! Täck och blomstrande till det yttre, god och finkänslig till det inre; hon äger dessutom den bildning jag af qvinnan fordrar. Välan då, jag blir väl bunden, men jag hoppas bandet blir lika lent och smekande, som starkt.

Ungefärligen i denna skiftning voro hans tankar och af de fem, som förekommit i detta kapitel, fanns således ingen, som icke önskade att Otto och Helena framdeles skulle bli ett par.

Kap. IV. *Tuonela och Melia Saida.*

De närmast följande dagarna voro nog att helt och hållet förändra Helena. De mörka aningarna foro sin kos och hoppet började gry i hennes hjerta.

Ingen kunde vara gladare än Clara. Hvarföre, jo emedan Otto icke alls brydde sig om henne utan endast och allenast höll sig till Helena.

Och huru var det med Otto sjelf, hade han redan hunnit bli mera än intresserad? Hårtill kunna vi tryggt svara ja. Det smärtade honom icke mera, att Helena älskade honom, men — märkvärdiga motsägelse! — han betviflade det. Ju flera af kärlekens stadier han tillryggalagt, desto mera osäker blef han på hvad han den första aftonen ansåg sig böra tro. Helenas rodnad och förvirring då, härledde han nu ifrån någon annan möjlighet eller en slump.

Likväl hade han ännu icke på något sätt yppat hvad inom honom föregick. Det var liksom skulle han anat, att han icke ännu älskade Helena med den styrka, som berättigar att binda och bindas för lifvet och en viss ädel skygghet förbjöd honom att uttala ord, hvilka till någon del jäfvat sanningen. *Till någon del*, ty kärlekens grader äro många.

En morgon, då prosten skulle på en embetsförrättning vid pass två mil från hemmet, frågade han Otto, om icke han ville följa med. Denne, hvilken långt hellre suttit hemma vid sin Helena, ville likväl göra sin farbror till viljes.

De begåfvo sig således åstad. Vädret var det vackraste och särdeles egnadt att framkalla behagliga tankar. Otto började redan närmare planera sin framtid för den händelse, att han blefve förlofvad med Helena. Skollärare ville han bli eller prest, ty båda dessa embeten lemna genast i början ett säkert brödstycke, om ock litet. Man måste forlåta honom sådana beräknande tankar på framtiden, ty de voro egentligen honom främmande; ofta hade han bland kamrater drifvit den i mångens ögon paradoxala åsigten, att om man förlofvar sig först, så följa nog, såsom af sig sjelfva, lyckan och brödstycket sedan nu förverkligade han icke i utöfningen sina hypothetiska teorier, utan blef lika prosaisk i detta fall, som de flesta andra jordens söner. Dock märkte han snart, hvar han kommit, satiriserade sig sjelf och leddes naturligast på den tanken, att hans kärlek *ännu* icke var af den högre natur, som försmår beräkningar.

Allt under det sådana tankar kommo och gingo, hade han ändå sinne och tid att samtala med sin farbror. Prosten, såsom sjelf fordom *civis academicus* och dessutom en man, som icke ville lefva efter sin tid, var särdeles angelägen om universitetets närvarande skick. Otto fick berätta för honom om sina särskilda tentamina, om hvarje professors egendomliga examinationssätt och gubben utbröt ofta, då fråga var om den eller den professorn, som varit hans ungdomskamrat: "han tycks allt vara sig lik, alldeles som i pojåkårena." Ja han glömde icke ens att underrätta sig om vaktmästare och cursorer, såsom t. ex. om Häggström lefde ännu. I begärlighet efter sådana notiser föll gubben ända till en viss barnslighet, som dock icke obehagligt afstäck emot hans ärevördiga personlighet.

Sedan embetsförrättningen var verkställd, beslöt prosten att återvägen skulle tagas genom trakter, dem Otto icke på flere år besökt. Det gjorde väl, mente han, en half mils krok, men gerna kunde man underkasta sig den, då man hade att färdas en vida intressantare väg, än den stora socknevägen. Och hästen för sin del kunde icke med skäl klaga öfver vägens längd, ty denna väg var backig och således vida mindre tröttsam, "såvida samma musklers kraft icke alltid då tages i anspråk."

Vid några af backarna stego de båda af, dels för att lätta hästens besvär, dels för att kunna välja sig lämplig plats för fri och obesvärad utsigt.

— Skada bara — sade prosten — att vi inte ha grönt ännu; vintrarna hos oss tyckas bli allt längre; i min ungdom plockade man vanligen blåsippor i medlet af April, och första Maj var redan ganska grönt.

— Kanske ändå att, ifall farbror blir rätt gammal, allt återkommer till sitt förra.

— Du kan ha rätt, min gosse. Naturen i sin fortgång har väl äfven sin periodicitet. Men se här ha vi Tuonela; jag trodde inte, att vi redan hunnit så långt.

Tuonela låg till hälften i en dæld eller rättare i en trakt, som till hälften var en dæld. Karaktärsbyggnaden var omgifven och nästan undanskymd af höga, gamla träd. Det var en hästskoformig byggnad i antik och ädel stil, sådan man numera sällan får se — ty äfven till landsbygden tränger modet och dels helt och hållet rifver ned det gamla, dels ställer till förbättringar, reparationer och förändringar.

När de kommit till trädgårdsstaketet, vars nades de af en man, hvilken med spade i hand gjorde något trädgårdsarbete. Prosten igenkände denna man och sade till Otto: — det är Lagman von Randel. Kom min gosse; vi skola gå in i trädgården.

På fjorton år hade de icke träffats; då voro de män i sina kraftigaste år, nu voro de — tolf år äldre och ålderdomen stod för dörren. Oaktadt jemnårigheten var dock skillnaden stor emellan dem båda. Prostens fylliga gestalt och den trefna glada minen, jemförda med den andres melankoliska småleende och den hopskrumpna gestalten, läto ana, att den förre haft gladare dar, än den sednare.

De helsade hvarandra med den obesvärade hjertlighet, som är vissa naturer egen. De föllo icke i förvåning öfver deras förändrade utseenden eller ens talte derom; sådant förutsatte de.

Till Otto sade lagmannen, klappande honom på axeln; — detta är Otto, den tioårige gossen. Välkommen! Och nu, mina vänner, ber jag er vara så goda och stiga upp; kanske kunna vi der få ett glas vin eller så bortåt.

Vid det de tre gingo åt byggningen till, blef det Otto underligt till mods. När han såg på den antikt fantastiska våningen, föreföll den honom så sagolik. Han minndes historier om förtrollade slott; han tänkte på rövarkungars boningar, der blod flutit och människohufvuden ligga uppstaplade i sköna rader. Ju närmare han kom, desto förfärligare blef det; håren reste sig på hans hufvud, det såg ingen; han blef blek — derpå gaf ingen akt. När han redan var i den stora korridoren, hördes en stilla musik, sväfvande, vild, men mild. Honom blef det allt svårare, ovillkorligen skulle han om icke lagmannen öppnat en dörr, tagit honom i handen och med den hjertligaste artighet ledt honom in.

Nu löstes till en del förtrollningen, han såg en ung flicka liksom skrämnd slita sig lös från ett fortepiano.

— Blif inte rädd, min Saida; här ha vi vänner, prosten i församlingen och hans brorsson.

Fadren tog henne i handen och förde henne till prosten. Denne omfamnade henne hjertligen och med rörelse. Han hade döpt detta barn och — hans känslor voro icke ännu förstenade. Hon böjde sitt hufvud mot hans bröst och då hon så gjorde, kysste han detta hufvud.

Sakta skilde hon sig ifrån prostens omfamning och vände sig till Otto. I stället för att enligt etikettens regler helsa, hände sig, att de blott sågo, den ena på den andra.

— Vill du, min flicka, servera oss med ett glas madeira, men kom ihåg, äfven för dig sjelf ett glas.

Medan Saida gick att efterkomma fadrens önskan, sutto prosten och lagmannen talande med hvarandra, samt Otto på ett afstånd ifrån dem. Den obehagliga illusionen började alltmera att ge sig; han tänkte: — icke är detta ändå en rövarkungs boning, och ett förtrolladt slott lär det inte heller vara.

Snart kom Saida med fyra glas på en gammaldags silfverbricka. Hon bjöd först åt sin far, sedan åt prosten. När ordningen kom till Otto, tog han glaset, drack henne till, men kunde icke, om än han velat, framstamma något ord. Hon besvarade honom och nu först hade de helsat på hvarann.

Att tala var dock på det hela taget ingen nödvändighet för Otto; ganska väl kunde både han och hon sluta sig till och låta sig upptagas af de äldres samtal. Men det plågsamma för Otto var, att han inbillade sig se på denna flicka, att hon genomskådade honom och förstod, huru gerna han talt med henne, om han kunnat och att hon led med honom. Såsom med en obehaglig känsla i ett nu gerna förenar sig en obehaglig känsla från ett fordom, hände sig nu, att Otto minndes det obehagliga ögonblicket med börsen; Helena var då den genomskådade, han sjelf var det nu. Det var någon likhet i dessa obetydliga uppträden, men äfven skillnad. Då var han *måhända* den älskade, nu var han *icke* den älskande; den som då lät läsa sina känslor, var en qvinna, den som nu, det var en man och dertill han sjelf. Detta upprörde honom; han blef verkligen vred; hans själ samlade sin kraft, så att han blef herre öfver sig sjelf; i stället för förvirring antog hans ansigte ett herrskande uttryck. Han såg på Saida, som nu satt vid sin fader; hon såg tillbaka men slog ovillkorligen ner ögat. Detta fröjdade honom, han visste ej hvarföre. En fördel vann han deraf, den att nu kunna i all ro bedöma hennes yttre.

Han blef icke ense med sig sjelf, hvad han skulle tänka om detta ansigte och dess uttryck. Att hon var vacker, ville han icke medge; att hon starkt fånglade hans öga, trodde han ej; han tillstod icke, att han aldrig sett ett ansigte med detta uttryck, ögon, som så liknade vackra drömmar.

Ovillkorligen kom han att tänka på Helena. "Hon är vacker," sade han till sig sjelf, "hon sprider omkring sig frid och klarhet. Hon är för mig; sådana som denna kunna vara för andra."

Hans tankar afbrötos, då Saida lemnade sin plats och närmade sig, troligen i afsigt att gå till ett annat rum. Otto förekom henne, sågande: — jag erinrar mig, att man åt en ny socknebo får säga välkommen. Måtte Tavastland icke misshaga er!

— O, jag vet det säkert, att allt här skall behaga mig. Flera år bad jag pappa flytta till Tavastland och vi bodde ändå i Savolax.

— Fröken gjorde sig således stora förhoppningar om vårt stackars land. Låt se huru de uppfyllas.

— Jag längtade till detta land, och då jag nu är här, så är allt uppfyllt. Jag finner mig så hemmastadd här; det är liksom jag alltid varit här. Och det är naturligt, här är ju mitt äldsta hem — tillade hon suckande.

Smittad af hennes vemod, sade Otto: — med mig är förhållandet annat. Jag är en vilsen fågel, som goda människor tagit vård om, och ändå är det jag, som helsar er välkommen. Förlåt mig!

Det uppstod en tystnad. Saidas blick gaf Otto det värtaligaste svar. Han fortsatte icke detta ämne utan vände i stället samtalet på Helena och Clara, samt tillät sig anmärka, hvad det skulle bli en glädje för hans kusiner att göra bekantskap med fröken Randel. Saida svarade, att hennes far med det första lofvat ta henne med sig till prostgården. Den barnsliga kärlekens stilla glädje visade sig i hennes anlete, då hon berättade att lagmannen redan var så tillvida återställd, att han tillochmed litet orkade med trädgårdsarbete, hvilket han alltid tyckt så mycket om.

Solen var redan nära nedergången och prosten gaf sig icke tid att dröja längre.

Man skildes således åt.

Saida sade till Otto: — helsa till Helena och Clara ifrån Saida, herr magister, och säg dem, att jag kommer snart och så gerna.

— Snart och så gerna — sade Otto i det han nickade afsked.

På vägen berättade Otto för farbrodern, hvilken märkvärdig fantasi hade bemäktigat sig honom, då de gingo upp. Denna, förklarade han var orsaken till den tafatthet han der i förstone ådagalade.

— Jag skrattar icke — svarade farbrodern — åt sådana fantasier. Det händer nog, att vissa ställen, orter och förhållanden föda föreställningar om något annat dermed liknande, som man upplefvat eller blott hört berättas, då det tillochmed någongång inträffar, att man af ett tycker sig minnas ett fullkomligen liknande annat, oaktadt man helt säkert hvarken hört eller upplefvat något sådant. En af mina akademikamrater, hvilken trodde på själavandringen, anförde detta såsom det starkaste bevis för sin tro.

Vidare taltes de icke mycket vid under vägen. För Otto var besöket på Tuonela lik en dröm, han visste icke om angenäm eller oangenäm. Hemkommen gick han genast upp till sin kammare; han sade sig må illa och sannt var, att han icke mådde väl.

Hvad han om dagen drömt vaken, drömde han om natten — drömmande.

Han var på Tuonela i den flygel der han *icke* varit om dagen. Rummet var stort och öfverallt behängdt med lampor, hvilka gånge ett sken, mera liknande månsken, än det af vanliga lampor. Detta förundrade honom mycket, men andra syner upptogo honom snart.

Rätt många grannt smyckade personer börja dansa omkring honom och när de slutat, kommo de till honom med vackra skänker, som de buro i famnen. Han tog emot dessa skänker, men när han fått dem i famnen, förvandlade de sig till människohufvuden och hjertan. Han förskräcktes. Då sade de smyckade personerna: "så går det oss alla, så går det dig. Hvi kommo vi hit?"

— Detta är en dröm — sade Otto — eljest kunde jag inte hålla alla dessa hufvun och hjertan i famnen.

— Du bedrar dig — sade en af de smyckade — huru många verldar håller icke din själ i sin famn, och din kropp skulle inte kunna hålla dessa atomer!

Af dessa ord öfvertygades Otto, att det icke var en dröm. Hans fasa blef stor. Han frågade, huru han skulle bli af med sin börda, som tryckte honom grufligen; sedan ville han gerna dö. Då sade de: — bed till Gud, att han beveker drottningens sinne, kanske hon sedan förbarmar sig öfver dig.

Och han bad till Gud. Och si en dörr öppnades, en sväfvande, mild musik fyllde luften, och in trädde drottningen. Hon var ensam; det var Melia Saida. Hennes af guld och diamanter strålande diadem fängslade icke ögat så, som hennes fina, ädla anlete.

Alla de smyckade nalkades henne med sakta steg; äfven Otto ville nalkas, men kunde icke röra sig ur stället, ty hans börda i famnen var för tung. Men när drottningen kastade sina ögon på honom, försvunno alla hufvuden och hjertan, såsom bortblåsta och Otto kunde nalkas. De smyckade blefvo nu nästan lika uppmärksamma emot honom, som emot drottningen och de gånge honom rum.

Ju närmare han nalkades drottningen, desto vänligare blef hennes anlete. Betagen af hennes tjusningskraft, glömde han helt och hållet, att hon var drottningen. Han hviskade till henne ömma ord; hon gaf honom ömmare tillbaka. Han kysste hennes hals, det tillät hon; hennes läppar, det hade hon ingenting emot; han hvilade mot hennes bröst mera än *ett* ögonblick; hans minne sade honom icke mera, hvem han var eller hvar han var. Till slut lät hans vansinnes kärlek honom tycka, att han sjelf var denna Saida

Då blef han störd af en röst, som sade: — vi ha läst alla dina känslor och tankar, o drottning; du har varit god emot den der ynglingen, men då han redan så lefver i dig, att han tror sig och dig vara samma person, så har han ju redan nått lyckans högsta grad här och hans straff bör du icke mera uppskjuta o drottning! Välj nu någon af oss.

Drottningen lösgjorde sig från Ottos famnande arm, såg på honom med ett utsägligt vemod och sade:

— Ja det måste så vara. Hans lycka har räckt för länge, ty han är en jordens son. Tagen honom, j grannt smyckade och gören med honom, såsom i veten, att här alltid förr blifvit gjordt med dem, som ifrån lyckans högsta förflyttas till straffets högsta grad. Yngling, är du nöjd med din dom?

— Jag lefver blott i dig och jag är nöjd. J grannt smyckade, tagen mig.

Många beredde sig att leda honom dit han icke visste. En bad för honom; det var en af drottningens tärnor, hvilka nu blixtnabbt visade sig. Otto minndes henne svagt; det var Helena.

Hon ställde sina böner icke till drottningen utan till de smyckade, ty hon förstod att, oaktadt drottningen kunde befalla öfver deras lif, de dock nu hade makt öfver hennes handling. Men då de voro obevekliga, smög sig Helena sakta bort och försvann lik en skugga.

Liksom förd på sakta vågor, kom Otto nu till ett annat rum. De smyckade lemnade honom der åt en hop vålnader, och sade, i det de försvunno: *nu blir du en af dem*. Minnet af drottningen var så lifligt i hans själ, att han icke hade tid öfrig för fruktan. Dock vill han veta, i hvad sällskap han kommit och han frågade: — hvilka ären j.

En förde ordet för dem alla och sade:

— Vi äro sådana, som efter en missförstådd eller illa belönt kärlek gå omkring på jorden och spöka. Några af oss du ser dem der fäst dig vid deras galna åtbörder de ha förlorat sina hjertan och sitt förstånd de äro äfven, som du ser, utan hufvuden. För denna andra trupp, dem, som stå der med så hård och obeveklig min, har hjertat tappats, men hufvudet sitter ändå qvar. Vi, bland hvilka du står, vi ha inte förlorat vårt förstånd icke heller hjertat; men vårt hjerta är det egentligen inte mycket värddt med; det är så söndersargadt och odugligt och delar äro äfven förlorade.

— Och dertill var allt drottningen skuld — frågade Otto.

— Det sköna på jorden, ja. Det stiger mest fram i gestalt af qvinna för oss män, ty vi förstå det då lättare. Men än i en form, än i annan. Vår drottning var icke den du tillbad; och nästan hvar och en af oss ägde sin skilda drottning.

— Hvarföre kom jag hit förrän de der smyckade personerna?

— Smyckade säger du om dem och du märkte icke att du sjelf var smyckad, med hoppets och kärlekens smycken, alldeles liksom de. Hvarföre du kom hit förrän de? Förmodligen emedan du bättre förstod skönhet än de, åtminstone tidigare fattade den.

— Men då drottningen älskade mig, hvi öfvergaf hon mig! Eller älskade hon mig icke?

— Unge man, hvarföre vilja ha svar! Är det ej nog för dig att du älskat och att din kärlek varit stark och ren!

— Var min kärlek stark och ren?

— Ja, ty till belöning är du uppflyttad i öfversta straffgraden. Vi äro de olyckligaste af de tre klasserna. De vansinnige lida icke. De förstenade förståndsmenniskorna minnas inte mera sitt hjerta. Men vi, vi; blott vi, vi kunna lida, ty fast vårt hjerta är trasigt och söndersargadt, så är det ändå ett hjerta. Derföre kunna vi lida Fagre yngling, känner du något begär till döden nu?

— Ja det stiger upp hos mig ett sådant begär och allt mer, allt mer.

— Då är du redan en af oss, och ditt yttre är redan alldeles såsom vårt. Kom nu till denna graf och fatta höjden af ditt qval.

Otto följde den talande och kom till brädden af en graf, som förde djupt ned. I djupet såg han Melia Saida. Hon sträckte mot honom bedjande armar; då ville han störta i denna graf.

— Du vill lefva i minnet, du vill fördjupa dig i denna graf, men kan det ej, ty du är bunden af det närvarande.

Ynglingen ansträngde sig, men var såsom fasthållen af tusende band. Vålnaderna skrattade åt hans bemödanden. Då ansträngde han sig ännu mer; tillochmed hvart enda af hans hufvudhår fick en förfärlig längtan till grafven. Fåfångt; banden blefvo allt starkare. Hans ångest blef större än all ångest i himmelen och på jorden. Slutligen började han liksom de andra vålnaderna att skratta.

Han skrattade gällt, öfverljuddt, när han vaknade ifrån sin dröm.

Kap. V. *Clara i bryderi.*

Följande dagen var Otto icke vid sitt lyckligaste lynne, då han gick ner. Sedan den obehagliga drömmen lemnat honom — klockan var då två — hade icke mera lemnat sig åt sömnen, utan sökt genom lektyr fördrifva de onda skuggor, som ännu efter drömmen omvärfade honom. Dessa låto icke fullkomligen fördrifva sig, helst Otto till läsning valde Shakespear; hvilket visserligen i så fall var klokt, att han hölls vaken — ty hade han somnat, hade kanske samma dröm återkommit, i litet förändrad gestalt — men obetänkt, emedan Shakespear kastar för mycket blickar in i andeverlden, för att vilja förstöra minnet af en dröm.

Efter frukosten hände, att Clara blef ensam med Otto. Hon sade då: — nej, kan man se, hvad Otto i dag är viktig och surmulen! Hvad felas dig?

— Jag har filosoferat förmycket på min kammare — svarade Otto småleende.

— Filosoferat, ånej! Efter filosoferandet tror jag att sådana der unga pojkar bli särdeles lyckliga, grötmyndiga och saliga. Förlåt mig Otto, men du har inte filosoferat; du ser dertill alltför slagen ut, nästan timid.

— Clara — sade Otto och fattade med starkt förtroende hennes hand — vill du bli min vän?

— Din vän! svarade förvånad Clara och ämnade skämta men tillbakahölls af det allvarliga i hans min.

— Ja, min vän. Men inte en sådan, som blott håller af mig, utan en som äfven kan vara mig till någon nytta om så behöfs.

— "Om så behöfs." Jag förstår dig inte rätt du nästan gör mig rädd. Men jag vill ändå bli Ottos vän efter din egen mening om jag kan.

Någoting oegennyttigt, barnsligt godt och troget kastade härvid ett vackert tycke öfver hennes ansigte.

— Men om denna vänskap skall köpas på en annans bekostnad? Om du lilla Clara, i och med detsamma du är god och uppriktig emot mig, blir falsk och förrädisk emot en annan, som du också håller af?

— På alltför hårda prof hoppas jag du inte ställer mig, Otto. Falsk och förrädisk, säger du, emot någon annan, då jag är uppriktig emot dig. Det vore illa. Men jag pröfvar jag får väl vara litet elak, om det leder till något godt ändamål.

Den unga flickan hade ingen aning om, hvilken förhatad och förhatlig satts hon yttrat; jesuiterna kände hon blott till namnet — måhända icke ens det. Vid ett annat tillfälle skulle Otto nästan utan undantag bestridt och vederlagt denna satts; nu var hans egoism tillreds att göra honom sjelf till jesuit.

— Säg mig då Clara — sade han icke utan en viss obeslutsamhet — säg mig någoting som jag inte vet, men gerna skulle vilja veta. Älskar Helena mig?

Clara var icke alldeles oförberedd på en sådan fråga, icke destomindre skiftade hon färg; det var måhända den första gången i sitt lif den unga oskuldsfulla flickan, som hittills ledts blott af sin känsla, icke visste, huru hon borde handla för att handla rätt. Talade hon sanningens öppna språk, så förrådde hon sin syster och vän, och huru vida det skulle leda till något godt, visste hon icke heller; sade hon deremot Otto en osanning, så skulle den vänskap hon lofvat honom, blifvit besegrad med en lögn; teg hon, så

Under det dessa tankar korsade sig inom hennes bröst, förgingo några ögonblick och hon teg.

— Älskar Helena mig? — återtog Otto.

Den ton, hvarmed Otto båda gångerna utsade denna enkla fråga, var icke sådan hoppet gifver utan snarare någon annan. Det var, liksom han icke så alldeles gerna velat höra denna fråga bejakad. Så mycket värre för Clara; den stackars flickans förlägenhet ökades.

— Jag förstår, att så är — sade Otto, i det han sakta tryckte Claras hand.

— Det var orätt af Otto att leda mig in till det, som Otto kallar vänskap.

— Var det orätt, Clara lilla? kanhända ... men om det leder till ett godt ändamål.

— Ja måtte det leda till någoting godt, då jag nu säger, att Helena älskar dig ... Otto, du har liksom stulit mitt förtroende; hvad har du att ge tillbaka. O, måtte du förstå att älska Helena! Jag törs inte fråga dig, huru det är; låt mig inte tro, att

Den blygaste försagdhet stod att läsa i Claras ögon. Man hade kunnat tro henne vara en älskarinna, som yppat sitt hjertas hemlighet — och likväl gällde det en annan.

— Jag vill älska Helena — sade med häftighet Otto.

— *Vill* du älska, det är illa — svarade Clara.

— Jag älskar henne redan — gentog Otto.

— Hvarföre frågade du då af mig, om hon älskade dig, hvarföre inte hellre af henne sjelf. Ånej, Otto, vi bedra oss, om vi tro, att du verkligen älskar Helena.

Denna anmärkning jagade rodnaden ifrån Ottos kinder, och han fann dess sanning. Hans röst var undertryckt, då han sade:

— Låt mig i alla fall tro, att jag i dig, snälla Clara, har en vän. En vän, som råder mig eller om icke råd hjälpa, som tröstar mig, eller åtminstone vet hvad jag vet och delar min smärta. Vill du bli mig en sådan vän?

— O ja, af mitt innersta hjerta. Ser du, jag har inte tagit min hand ifrån din; jag vill

vara din vän ... Men är du olycklig, Otto? Hvem älskar du?

— Jag älskar icke Helena, så som jag det borde, men någon annan älskar jag ej. Tro mig det, Clara!

— Och du talar ändå om smärta och råd och dylikt. Hvad menar du? Om din kärlek blott är i sin gryning nu, så blir det väl ändå snart ljus dag, och då älskar du henne verkligt. Jag förstår dig inte.

— Jo ser du, lilla vännen min, nog är det ändå så, att vi människor inte kunna sjelfve skapa vårt öde. Det kommer oundvikligt; det kan förvandla en vis till dåre och göra den, som var allas glädje och förhoppning till en rik tårekälla.

— Aldrig har Otto förr talat så!

— Förlåt mig, goda Clara; jag skall inte heller framdeles tala så. I stället skall jag för att roa dig berätta en dröm, som jag engång drömt i min lefnad.

Nu berättade han för henne den föregående nattens dröm. Han berättade den dock icke alldeles såsom den var; ty dels minndes han den icke troget; dels gjorde han, såsom man i allmänhet gör, då man berättar drömmar — skänker dem ett större sammanhang, än de verkligen ägde. I det fall var han icke ärlig emot Clara, att han ej uppgef rätta tiden icke heller rätta hufvudpersonen, drottningen.

Hvarföre sade han icke, att det var den flicka han i går såg, som var drömmens hjeltinna? Var han rädd för sig sjelf, sitt öde och henne? Han hade nästan samvetsqual, då han för den flicka, som lofvat honom en oegennyttig vänskap, med flit förfalskade sin berättelse. Men han var människa och han var svag.

— Och du säger dig verkligen blott en gång ha sett den der flickan, som spelte en så stor roll i din dröm. När var det; hvad heter hon?

— Begär inte svar på denna fråga! Låt mig någon annan gång upplysa dig derom. Men säg mig nu, ha drömmar någon betydelse?

— Ja det ha de, bara man rätt förstår att tyda dem. Men emedan detta är omöjligt, så ha de heller ingen betydelse.

— Men om jag nu skulle be dig tyda min dröm; huru skulle du förklara den omständigheten till exempel, att Helena der agerade en så underordnad roll, att jag knappt mindes henne.

— Jag skulle säga, att det går rakt tvertom. Det är ju också ett sätt att förklara drömmar.

— Jag tycker mycket om dig för denna raska spådom. Du har rätt, Clara, så kan det gå.

Nu blefvo de störda af Helena, eller rättare hon kom i god tid, ty det viktigaste var taladt ut. Hon blef litet förvånad att finna Otto förtroligt hållande Clara i hand, henne, hvilken han hittills föga brytt sig om. Dock var det icke svartsjuka eller någonting så fult, snarare nyfikenhet om hvad de kunde hafva talat, som hade henne att säga: — se nu är Clara inte mera lilla syster för Otto.

— Nej tvertom; vi ha svurit hvarann en evig vänskap — sade Otto komiskt och pathetiskt och dolde sålunda en sanning bakom skenet af en lögn. Äfven den lilla Clara var honom behjelpig i att antaga en för tillfället passande min.

De började tala i andra ämnen. Otto frågade, hvad bok Helena höll i handen.

— Det är O. T. af Andersen.

— Det fagnar mig, att ni redan hunnit öfver sundet. I fjol, vill jag minnas, lästen j blott arbeten af de tre stora svenska författarinnorna.

— Men nu förefalla de oss redan litet tråkiga. När man läst ett af deras arbeten, har man nästan läst dem alla. Derföre flydde vi öfver sundet till Andersen, ty honom kan man tycka om. Otto kan inte tro, huru förtjusta Clara och jag voro i *Spelmannen från Svendborg* och *Improvisatören*. Vi gäfvos oss knappt tid att äta och med arbetet gick det dåligt.

— Ja, Andersen förtjenar det väl. Öfver *hans* hvardagsteckningar ligger utbredd en fin och skär poesi, så att man måste förlåta honom, om han äfven litet koketterar. Men huru kom ni er att läsa denna O. T. Ty minns jag rätt, så plär ni först efter genomläsningen se på författarens namn och i alla fall inte gerna läsa andra romaner än dem ni hört berömmas. Och hvem berömde O. T.

— Det kommer an på, hvem som berömmar, — svarade Clara — vi frågade af Emma Serén, hurudan boken var och hon sade, att den var ingenting. Derföre skaffade vi oss den, läste den och ha funnit oss bra deraf. Ack, hvad den Eva är söt, men hvad det var synd om henne!

— Jag tycker — sade Otto — att hon fick det skönaste slut. När en flicka får veta, att den hon älskar är hennes bror, så vill hon dö, fast hon tror sig vilja lefva. Får hon då äfven dö, så smekes hon af det mildaste öde; hon slutar vackert.

— Der finns ännu en flicka — anmärkte Helena — som är värd att hållas af: den snälla Louise, så ädel, så stilla och så undergifven. Hvilken motsats till hennes syster Sophie, qvick, litet god men mycket lättsinnig.

— Eva och Louise äro glanspunkterna i O. T. Tvenne sådana karaktärer skulle försona mig med en i öfrigt aldrig så tråkig bok. Om Eva är fin, etherisk och englasväfvande, så är i stället Louise rent mensklig, och det vill inte säga mindre. Och ändå älskade de båda obelönta!

— Är det då en så stor olycka — frågade Helena.

— Jag vet inte, så anser man — svarade Otto, men såg på Clara och icke på Helena.

Clara plågades af detta ämne och hon afbröt det:

— Nå Otto, du har ännu inte berättat oss någonting om Tuonela och huru det hade sig i — dödens boning. Hurudan är Saida?

Fullkomligen obesväradt svarade Otto: — å ja, det är en rätt söt flicka. Ni kan snart vänta henne här, sade hon. Och så bad hon mig helsa er så mycket.

— Hvad det skall bli roligt att se henne — sade Helena — jag minns henne ännu något litet. Jag tror jag var ett eller två år äldre än hon ... ja, hon var sådan som Clara.

Otto såg på Helena; hon föreföll honom så älskvärd nu. Han såg på henne med ett visst vemod; det märkte Clara. Och när Claras blickar mötte Ottos, förstodo de ingendera den andra.

Otto tänkte om Helena: — mången sådan som du går oförstådd sin verld igenom; intet kärt hjerta klappar för henne; hon vissnar och dör utan att någon fäster sig dervid.

Olikartade känslor bemäktigade sig Clara; hon lemnade rummet. Omedelbart derefter följde Helena systrens exempel och Otto blef ensam; det smärtade honom — han visste ej hvarföre.

Kap. VI. *Metaren fastnar i ett nät.*

Det var i Maj. Solen sken varmt, träden hade skjutit knoppar och öfverlade redan sig emellan om att skjuta blad. Grässets späda grönska sade, att den rätta våren nu hade sin början. 47

En vacker eftermiddag finna vi Otto sittande i en båt i viken med ett metspö i handen. Bredvid honom ligger en bössa, hvilken han medtagit i förhoppning, att någon oförsigtig sjöfågel genom den skall få sin bane. Han har äfven med sig sin jagthund, Wilppas; icke för att den egentligen nu behöfdes — ty ganska väl hade han med båten kommit åt sina rof; om icke möjligen för sällskaps skull, eller emedan en jagthund, då han simmar efter en fågel och hemtar den i munnen, alltid deraf har så stort nöje, att det vore orätt af dess herre att icke, så ofta sig göra låter, dertill bereda honom tillfälle, helst en jagthund, stadd i embetsförrättningar städse är en intressant syn.

Ännu hade likväl ingen fågel vågat sig inom hundra alnars afstånd. Wilppas satt lugn, med en melankoliskt tänkande min och såg utåt sjön. Stundom kastade han en ytterst likgiltig blick på någon olycklig fisk, som Otto lyckats få upp till det torra. Han ansåg kanske metandet för ett föga ridderligt göra.

Otto för sin del var icke heller någon passionerad fiskare. Han ansåg väl icke i likhet med de gamle Grekerne fiskandet i allmänhet för ett oädelt och vekligt tidsfördrif, vid hvilket mindre kraft än list kommer i fråga, men metandet tyckte han vara ett dagdrifvararbete, passande antingen för håglösa pojkar eller utlefvade gubbar. Äfven hade hans metspö fått hvila på vinden i en vrå hela sju år igenom; i dag, då han såg det, fick han det roliga infallet att försöka, om han ännu kunde meta. 48

Föga intresserad som han var, hade han äfven tankar öfriga för annat. Metspöet ledde honom så naturligt att tänka på den tid, han sist hade det i hand. Hurudan var han då, hurudan nu?

Då var han icke ännu yngling, nu var han måhända mera än så. Då var han oerfaren, men ren och oskuldsfull; nu kände han redan många af världens krokar och gångar, hans samvete frikände honom icke såsom alldeles skuldfri, om äfven förderfvet ej hunnit längre än till själens yta. Då var han en gosse, helt och hållit beroende af andra; nu kunde han sjelf föreskrifva sig lagar; den tid var för honom äfven inne att — föreskrifva hjertan lagar; han visste sig ju älskad. Vid denna tanke häfde sig hans bröst högt af stolthet; han ansåg sig för ingen del vilja ha barnaåldern tillbaka.

— Lycklig var jag såsom barn — sade han till sig sjelf — men är jag icke lyckligare nu, då Helena älskar mig. Redan ha alla mina galna griller ifrån drömmen försvunnit och jag känner mig så lugn, så lycklig, när jag är vid Helenas sida. Sådant anser jag för kärlek; på den öfverspända och passionerade kärleken, hvilken romaner låta en se, tror jag icke; åtminstone är jag för litet eldig till en sådan. Visst är det någonting, som jag liksom saknar och gör, att jag ej är rätt tillfredsställd, men jag förstår nu såväl, hvad det är; det är just det, att intet ord emellan oss blifvit vexladt åt det hållet; den första kyssen har ännu icke blifvit tagen ... jag kan naturligtvis ej räkna de kyssar, jag på grund af slägtskapen haft äran få, ty de smaka just ingenting ... Helena har ännu icke vågat se på mig med så vackra blickar, som hon helt säkert kan ge; min dufva har ännu icke kuttrat för mig sitt kärleksqvåde. Allt detta är orsaken till att jag ej är rätt tillfreds; det heter väl, att kärleken är skönast, innan hon talar, men förlåt mig, min kära poët, jag tror dig ej; jag tror, att kärleken emellan Helena och mig just är af det slaget, som sedan den uttalats, oaktadt sin sakta början tilltar säkert. O visst vill mitt hjerta liksom litet klappa, när jag tänker framåt på den tid, då hon är min maka ... låt mig se, månne det dertill åtgår mera än ett eller par år. 49

Han afbröts i dessa tankar af ett plaskande och hundens skällande i detsamma. Wilppas hade nemligen, oaktadt sin tranquillitet, observerat en större fisk, som fastnat på kroken och slog till med stjerten öfver vattubrynet. Otto var icke sen att vilja göra sig till mästare af detta byte, men så försigtigt han än sökte dra upp fisken, hände sig, att refven brast.

— Så litet metare är jag — sade han — att jag icke ens kom att tänka på huru svag en sju års gammal ref skulle vara. Skadan var obetydlig; gäddan var beskedlig mot mig, ty hon befriade mig ifrån detta göra.

De öfriga fiskarna, hvilka ännu lefde i vattnet på båtens botten, kastade han i sjön, tog årorna och förfogade sig hemåt. Skottet lossade han af på en kråka, som föll men af Wilppas icke ansågs värdig något steg.

Hemkommen gick han, klädd som han var, genast in och såg der lagmannen och hans dotter hvilka anländt, medan han metade.

Otto visste, att de skulle komma en af dagarna, blef således icke öfverraskad af denna syn. Äfven i hans sätt att helsa låg denna gång icke något, som kunde tyda på själsfrånvaro, utan snarare på verldsmannen. Han var icke fullt naturlig utan det var någonting affekteradt i hans artighet. Ty det kunde han icke hjälpa, att Saida, genom de minst sagdt obehagliga minnen hon väckte, var för honom en plågsam företeelse. Han såg på Helena och tyckte sig då må bättre. 50

Dessa känslor räckte dock icke många minuter. Ty när han tänkte efter och tog sitt förnuft till fånga, började han finna sig litet löjlig, som till följe af drömmar fattade

att så säga antipathi emot en människa, som med dem oskyldigtvis stod i sammanhang. Han betraktade henne och hon vann derpå oändligt. Detta stilla anlete, huru kunde det tillhöra ofriden eller sprida den omkring sig. Och hennes blygsamma väsen, så fritt från alla anspråk, och hennes röst med denna egna, halft undertryckta klang, kunde de egentligen uträtta något ondt! o nej.

Otto märkte, att hans kusiner redan hunnit bli temligen bekanta med Saida; åtminstone voro de redan *du*. De sutto hvar på sin sida om Saida och tycktes vara liksom litet förtjusta i henne.

— Huru lyckades ditt metande — frågade Clara.

— Jag har ingen fisk med mig; de voro så små, att jag kastade dem tillbaka i sjön. En större fisk höll jag på att få, men refven gick af, och gäddan gick fri.

— Stackars fisk — sade Clara — den förstod inte, att det hade varit bättre att dö en hastig död häruppe ibland oss, än att långsamt tyna af med kroken i halsen, ty dernere lära de inte ha några läkare.

— Gick refven verkligen af — frågade Helena.

— Ja, men det var inte underligt med en sju års gammal ref.

— Å nej, Otto; så gammal var den inte. Det är blott några veckor sedan Helena lade dit den; vi hade tvinnat den, för Helena sade, att hon, ämnade börja meta i sommar kantänka.

— Den var ljusgul ... ja nytt kan ibland ha den färgen. Helenas möda blef sålunda belönad. Det var illa. Men jag skall hjälpa dig att tvinna en ny.

— Är det roligt att meta, frågade Saida Helena.

— Ja nog är det såder småroligt, om man får något, att träda dem på en vidja och sen föra fiskarna hem och visa.

— Det är ett tidsfördrif i ordets egentliga mening — invände Otto — ingenting vidare.

— Men är det icke poetiskt — frågade Saida — jag tror jag läst i någon bok, att många vackra tankar då kunna komma före — tillade hon med en blyg min.

— Mån' icke den poetiska sinnesstämningen liksåväl kan uppkomma, när man sitter sysslolös i sin båt eller på en bergsklack i den friska, fria naturen eller helt enkelt på sin kammare — svarade Otto sardoniskt.

— Då måste kammaren vara mycket treflig — inföll Clara skämtande.

Claras skämt misshagade Otto *denna gång*. Det for ett moln af missnöje öfver hans panna.

Saida sade: — magistern medger väl ändå, att yttre förhållanden, det som är omkring oss menar jag, äfven kan göra något åt sig. Till exempel ett metspö i handen och en skön natur omkring mig.

— Ja jag medger det är mycket orätt af mig att yttra bestämda åsigter i sådana fall som detta; ty jag är inte alls poetisk.

Saida skiftade färg, dock blott helt lätt.

— Otto har sin stygga dag i dag — hviskade Clara till Saida, likväl med flit halfhögt, för att Otto skulle höra det. Hon såg äfven härvid på honom med en slug uppsyn.

Otto sade till Saida:

— Tro henne inte, fröken Saida; mina sednaste ord syftade endast på mig sjelf, på ingen annan; tro mig Och när jag tänker efter, så är det inte orätt, att jag anspråkslöst säger min mening, om det ock icke finnes poesi inom mig. — Han smålog och fortfor: — jag tror visst, att själen stämmes olika allt efter det olika i det oss omgifvande, men huru själen stämmes beror på huru hon var stämd förut. Så kan den ena gången en skön natur verka inom mig frid, en annan gång känsla af tomhet och saknad. När känner fången mera sin smärta, än när solen ler emot honom. Solen, den varma och mäktiga solen, kan icke skapa sig sympathyer hos fången; snarare tvingar fången solen till sympathy med sig. Den lyckliga bruden åter, när känner hon varmare sin lycka, än då solen och den sköna naturen, lika festligt klädda bröllopsgäster, nicka henne bifall. Säkert minnes hon icke då, att de finnas, hvilka hoppet svikit och hvilka mena, att samma denna sol gjorde bäst att icke lysa öfver deras elände Allt detta är dock ytterligheter, sådana ingen af oss erfarit. Men äfven annars, då man icke rimligtvis kan säga sig vara lyckligare eller olyckligare än vanligt, anslås man ändå ganska olika af det omgifvande, den ena gången till vemod, den andra till fröjd, stundom åter till ingendera, till någonting oförklarligt måhända till poesi, om poesimöjlighet bor hos individen.

— Måne inte — sade Saida — just vexlingen emellan sorg och glädje, vemod och fröjd vara lifvets poesi?

— De jemna vågorna, ja. Det är möjligt — tillade Otto med en lätt suck, som ungefär tydde på omöjligheten att få själens och lifvets dunkla gångar belysta.

Saida steg upp och närmade sig fönstret. Hvad här är vackert, sade hon. Kanske äro granar de vackraste träd. Orätt ändå att jemföra träd! Få de inte vara för sig?

Dessa ord talade hon såsom för sig sjelf. Otto kunde icke annat än betrakta hennes anletes uttryck. Helena såg på Otto, Clara på Helena.

Otto sade: — fröken spelar ju pianoforte. Det minns jag nog. Var god och låt oss höra.

Prostinnan, som just inträdde, anmärkte, att instrumentet var gammalt, och hade svagt ljud, men att det föröfrigt var väl stämdt, ty kantorn i församlingen hade nyss stämt det, han som för sitt fina öra var särdeles känd.

På en välbeställd prestgård finnes sällan ett pianoforte. Det här befintliga var det enda arvet efter prostinnans fader och tydligen från den tid då de forna klaveren

eller clavicembalerna började öfvergå till de moderna pianoforte. Prostinnan hade i sina yngre dar spelat något litet; detta hade gått i arf till hennes döttrar, hvilka således icke voro särdeles försigkomna — deras underbyggnad var icke stor, men ändå särdeles roade af musik; liksom äfven Otto, hvilken icke trakterade något instrument.

— Ack hvad det blir roligt att höra dig Saida, ty säkert spelar du så väl.

Saida smålog, men begick icke det felet att på förhand reservera sig. Hon satte sig således och utan alla preludier spelade hon ett stycke, som icke var kort, men tycktes så, ty hon spelade verkligen väl och utan all affektation.

Prosten, hvilken jemte lagmannen inkommit under det Saida spelade, sade, när hon slutat:

— Bravo, lilla Saida, det kallar jag att spela väl; och det ändå utan all ansträngning. Agatha min gumma, ser du man kan ändå spela väl, oaktadt man lemnar bort det der störande arbetet med kroppen, hvartill Angelique och så många andra göra sig skyldiga.

— Kanske fröken äfven sjunger — frågade Otto.

— Ack ja — sade Clara — sång tycker jag så rysligt om. Sjunger icke du, Saida?

— Ja, något litet. Jag har inte sjungit på lång tid, så jag vet inte, om jag ens vågar skylla på heshet. — Småleende tillade hon: — och om jag kommer af mig, så börjar jag om igen.

Vi måste förlåta Saida, om hon denna gång reserverade sig, dels emedan hon nyligen icke gjorde det, dels emedan hon ansåg sig i sång underlägsen sig i solospel. Deri hade hon åtnjutit undervisning och ägde måhända skola, i den förra icke.

Hon sjöng en sång. I den första versen var hennes röst ännu svag och nästan darrande — Saida var väl litet rädd. Men för hvarje vers växte modet, intrycket och intresset, så att det var som högst, då hon slutade. Ingen kom sig ens till att berömma eller tacka henne; ett bevis på hvilket intryck hennes flärdfria, ljufva och dunkla sång hade gjort.

Orden, till hvilken musiken var liksom gjuten, innehöllo en saga om en blomma.

I många år hade en skön och ljusröd blomma blomstrat på en klippas håll. De friskaste, grönaste blad förhöjde ännu mer blommans skönhet. Men blomman var icke nöjd, ty ingen såg blomman och hon tyckte sig på det hela taget uträtta ingenting. En gång frågade blomman af sin Gud: — är jag till nytta eller skada? Begär ej att veta det, svarade blommans Gud, är det ej nog för dig att vara blomstrande, evigt ung och vacker! O nej, svarade blomman, här blomstrar jag på denna klippas håll; ingen ser mig, hvad är det då med min skönhet. Jag ville hellre vara till nytta eller skada. Då blef han vred, blommans Gud och han sade: fåfänga, otacksamma blomma, jag kunde genast förrinta dig, men jag har skapat dig. Hittills har du icke varit till nytta eller skada, men, om du så vill, skall du få bli till det ena. Välj emellan att i allan evighet blomstra liksom tillförene, osedd af alla, skön i din egen skönhet, eller att bli till skada och mista din oförgänglighet. Nu valde blomman att bli förgänglig och att få skada. Och klipphällen förvandlades nu till en dal, der vandrare ofta gingo, blommans stänglar fingo törnen, och blomman sjelf fick nu ett namn. Många, många sågo och beundrade den vackra blomman och märkte icke dess törnen utan sårade sig deraf. Detta fägnade blomman. Men en dag uppstod storm, så att blomman skakades hit och dit och sårades illa emot sina egna törnen. Sedan så vissnade blomman, hon blef ful och gammal och dog.

Sedan Saida uppstigit ifrån pianot, tycktes hon icke mer vara densamma, som förut. Det luftiga och sväfvande i hennes natur hade nu öfvertaget och firade sin seger i kindens skära glöd och ögats drömlika förklaring.

Sådan hon nu var, hade Otto sett henne en gång förut, men i drömmens svärmeri. Nu drömde han ... o nej ... han var beklagligtvis vaken. Hon såg händelsevis på honom, men ack, blicken trängde litet för djupt. Hans hjerta klappade våldsamt ... det kände han ej; det klappade ännu mera våldsamt ... då kände han det. Han fann nu, hvem han ville trycka till detta klappande hjerta, men han fann äfven, att han icke drömde; ack och ve, han fann, att han var vaken!

Ett hårdt och obevekligt öde vill stundom så, att människan efter ett saligt ögonblick med *förfärelse* finner, att hon är vaken. Hon borde ju fröjdas deråt, hvarföre då förfäras! Kanske emedan ett sådant ögonblick är en vändpunkt i människans lefnadsbana och nya, okända trakter öppna sig för hennes syn ... okända trakter, stumma trakter, de der ingenting förtälja om sig, alldeles ingenting berätta huru det är att vara i dem, tysta som grafven om det mål, dit de föra.

Kap. VII.

Nätet knytes starkare.

Följande morgon var icke vacker. Ingen sol, ingen fågelsång, blott storm och regn.

Otto vaknade helt tidigt. Ovädret lät honom icke sofva längre, oaktadt han visst icke åtnjutit den nödiga hvilan. Men ovädret hade äfven bundsförvandter.

Det första han tänkte var: *ännu* är hon här, och det fröjdade honom ovädret, ty sannolikt var, att hon skulle kvarstanna tills detta gått öfver. Han finge då ännu kanske många timmar se henne, tala med henne.

Det andra han tänkte var: *hon* är här ännu och det smärtade honom. Aningen höll för honom sin spegel och visade det tillkommande. Han såg syner, hvilka förskräckte honom.

Han fattade ett raskt beslut, det att fly hemmet, sålänge hon var der. Han hade redan länge ämnat företaga sig en jagtfärd, hvartill han anslagit mera än en dag. Nu kunde han ju anträda den. Hvad gjorde det, om regnet smattrade, om han än blef genomvåt; han var ju härdad, det visste han af gammalt, emot alla förkylningar. Hvad gjorde det, om de i hemmet ansågo honom besynnerlig eller oartig, som företog sig en jagtfärd just nu under detta oväder och då ett rart främmande gästade under detta tak.

— Måhända skola de framdeles tacka mig, — tänkte han — allt, allt skall jag förklara dem sedan, när Helena är min ... Helena, ja ... Jag skall säga henne, att jag *icke ville* älska denna andra, att jag ville fly henne, innan ... det var för sent; innan mitt hjerta blifvit en ruin, den jag icke vågade erbjuda Helena. Om Helena då skrattar och stolt i sin lycka säger mig, att allt detta var tomma farhågor, så skall jag inte sätta mig emot hennes tro utan blott bedja henne tacka mig. Det skall hon göra då.

58

Han klädde på sig med en ifver, som var förenlig med hans beslut. Han drog på sig sina jagstöflar, ställde allt, som hörde till skjutväskan i ordning. Bössan var nu det enda, som återstod; hon hade icke varit begagnad på lång tid, ty den bössa han i går hade med sig, var hans sämre.

Hade bössan genast varit i behörigt skick, så hade det varit ganska bra. Men som hon det icke var, förgick mera än en fjerndels timme, att göra henne vederbörligen tjenlig för en längre färd.

Under det dessa minuter förgingo, hittade hans tankar och känslor på många nya vändningar och när bössan var i behörigt skick — då vacklade hans beslut. Skumt såg han för sig en förtjusande bild; det växte inom honom ett begär att göra bilden klarare, *att se henne själf*. Och detta begär fick en mäktig medhållare i den tanken, att det vore omanligt, fegt att, genom att undfly faran, vilja skapa sig ett öde.

Han sökte opartiskt bedöma, hvilketdera han borde, fly, eller bli kvar. Opertiskt ja. Följden blef, att han stoppade sin pipa och stannade kvar.

— Hvarken någon menskelig eller gudomlig domstol kan fälla mig, om jag nu stannar kvar. Det jag nu gör är *icke* orätt, att fly vore det icke heller, men barnsligt, narraktigt.

Sådana voro hans morgonfantasier, medan han spatserade upp och ned i sin kammare. Han rökte med den ifver, som om det gällt en embetsförrättning och den ena pipan aflöste den andra, utan att han märkte det. När han blef kallad till frukosten, kunde han icke tro sin klocka, som sade, att fem timmar förgått, sedan han steg upp.

59

Lagman Randel hade icke ämnat blifva kvar öfver natten. Men ett plötsligt illamående, som inträffade, då det redan var tillsagdt om förespänningen, tvingade honom att lyssna till prostens och dess frus böner, helst äfven hans dotter bevakande bad honom icke blottställa sig för den kalla aftonluften. Han ämnade dock att följande morgon, ifall han då blifvit bättre, jemte sin dotter återvända till hemmet, hvilket han ogerna ville lemna utan uppsigt en så arbetsbråd tid.

Såsom redan är berättadt, behagade det denna morgon blifva ett oväder, hvilket äfven fortfor hela dagen. Stormen var genomträngande och kall, samt luften till följe af regnet fuktig och rå, så att han, oaktadt illamåendet upphört, tvangs att äfven denna dag och derpå följande natt bli kvar på prestgården.

— Detta är dock ett herrligt väder for oss landtbrukare — sade prosten. — Jag tycker hvad hafran och ärterna och den späda rågbrodden nu skall skjuta fart, när solen börjar skina efter det här.

— Och i morgon, om det vill hålla upp och jorden icke är alltför klubbig, kan man väl utan risk kasta korn i den — menade lagmannen. — Jag är såsom landtbrukare litet af mig kommen; det kan vara så godt, att det regnar; jag förhindras visserligen att komma hem, men får i det stället profitera af brors råd, som säkert äro grundade på mångårig erfarenhet.

De båda gamla herrarne kastade sig nu på landtbruksfrågor och fördjupade sig deri med det intresse, som i sådana fall utmärker kännaren och patrioten.

De första timmarna tyckte Otto sig åter vara alldeles lugn och likgiltig för Saida och desto varmare för Helena. Han sökte denna förmiddag ersätta Helena för det han den föregående aftonen lemnat henne i skuggan. Alltid så ofta hon var inne — ty hon hade den fatala veckan — vädjade han till hennes tycke, lockade henne att tala och vara glad. Häruti gick han så långt, att han nästan var oartig emot fröken

60

Randel, som ändå var en gäst. Hade Helenas bröst den föregående aftonen varit öppet för en gryende svartsjuka, hvilket vi dock icke böra tro, så blef det härigenom botadt. Sjelfva den skarpsynta Clara, hvilken med förskrämd blick iakttagit Otto den sista qvällen, ansåg sig nu kunna vara trygg och säker.

Saida å sin sida fann med den fina instinkt, hvarmed qvinnan i sådana fall sonderar qvinnan, att Helena älskade Otto. Huru det var med denne, kunde hon icke finna, måhända emedan det var en man.

Och Otto sjelf? Han var inom sig segersäll, stolt och belåten, emedan han ej företagit sig jagtfärden. Nu hade han ju, tyckte han, vunnit bekräftelse på att Saida icke var farlig för hans pantsarklädda hjerta.

Han misstog sig; hvad han trodde vara ett afslutadt helt, var blott en evolution i kärlekens serie. Emellan den dag, då solen första gången vårligt helsar oss och smälter snön på våra tak, samt den, då all snö är smält och intet deraf finnes kvar i våra skogar, finnas dagar med nordanvind, dagar med kall snö, dagar som hota med evig vinter och icke lofva sommar. Och huru gör bäcken? Närmast sin källa forsar han, der han störtar utför klipporna, men i dalen blir han så obetydlig, så stilla. Du hör honom icke; du ser honom knappt, der du stiger öfver honom. Och ändå blir af honom en stor och bred, djup och mäktig flod.

När det blef afton och han tog sitt godnatt, då visste Otto, hvem han älskade. Och nu visste han det klart och bestämdt; han fann det vara oåterkalleligt; han äflades icke mera med fåfänga försök att tro annat. Bedröfvad skänkte han dock en flyktig tanke åt Helena; flyktig ja, ty Melia Saida hade redan rotfäst sig i grunden af hans bröst.

Hans kärlek nu var ren, utan alla beräkningar, alla afsigter. På sådant, som att få Saida till maka, tänkte han icke; han tänkte icke ens på att vinna hennes genkärlek. Han tänkte icke på lycka eller olycka, nutid eller framtid, men han — älskade och han kände all kärlekens ljufhet.

Kap. VIII.

Före och under ett bröllop.

I två eller tre dagar efter det Saida farit bort, hade Ottos själ rik sysselsättning. Minnet gaf en vänlig hand åt fantasin och Saida stod för hans själs öga. Men efter dessa få dagar blef hennes bild något skummare och den tillfredsställde honom icke mera. Det vaknade hos honom den smärta, som af jordens barn kallas längtan. Han ville se henne, sådan hon verkligen var; med minnets teckning var han icke nöjd.

En afton, sedan solen redan gått ned, spatserade Otto i trädgården. Innan han visste ordet af, mötte honom Clara. Störd i sina tankar, betraktelser eller känslor, spratt han till och sade: — du Clara här, så sent?

— Ja, jag fick medlidande med dig stackars gosse, som spatserat här en god halftimme i denna tunna rock. Jag kom för att be dig in eller ... tag åtminstone denna kapprock, som jag, ser du Otto, har med mig åt dig.

— En halftimme, säger du; det är omöjligt. Aldrig mera än fem minuter.

— Hvad fattas dig Otto? Du har hela dagen varit så tankspridd; så var du inte i går eller i förgår eller nånsin förut.

— Var jag inte så i går och förgår, så är det underligt, ty då var jag redan alldeles såsom nu. Någon är ändå skillnaden, ty jag förstod mig inte då ännu på att längta; det var blott ljuft, men nu är annat.

— Älskar Otto verkligen henne, som for bort? Älskar du Saida?

— Om jag älskar, hvilken fråga! Kan Clara tänka sig annat, än att jag skulle älska henne. Minns du henne, såg du på henne, hörde du henne tala, hennes röst. Sådana väsenden äro satta hit på jorden för att älskas.

— Och sådana som Helena, hvarföre äro de satta hit? Är det för att lida?

— För att fördunklas utaf stjernor af en högre ordning.

— Kärleken har då gjort dig hård, obarmhertig och ... kärlekslös. Det är illa.

— Stundom är jag varm endast för henne; det är sannt ... men stundom åter tycker jag mig vara varm äfven för allt annat, mycket varmare, än jag nånsin var det, innan jag älskade henne. Sådana ögonblick tycker jag mig förstå naturen och människorna bättre än förut och älska äfven dem. Det är Saida, som då skänker glans åt allt annat.

Det blef då hon — tänkte Clara och suckade. Hennes aningar hade icke bedragit henne och hon suckade ännu en gång.

Otto fortfor: — du lofvade att vara mig en vän, och jag tror jag åt dig lofvade detsamma. Men vet du Clara, att jag genast var litet oärlig emot dig; då vågade jag, besynnerligt nog, inte säga åt dig, att den dröm, jag berättade för dig, var drömd natten efter det jag var på Tuonela och att just Melia Saida var drömmens drottning; nu säger jag det så gerna.

— Och hvad tänker du nu, hvad vill du, hvad hoppas du? svara mig och förlåt mig, som frågar så.

— Hvad jag tänker; jo jag tänker inte alls. Hvad jag hoppas! jag hoppas ingenting ännu. Och hvad jag vill! Jag vill se henne, blott se henne. Clara, min vän, ställ så till att jag får se henne.

Många känslor splittrade sig, många tankar korsade sig inom den unga flickans bröst. Hon kände sig frestad att sky Otto, men hon kände sig äfven dragen till honom mera än förr; det var liksom han nu mera än nånsin varit i behof af en vän, ty han var icke lycklig, om han äfven sjelf tyckte så. Kunde väl Clara klandra honom, för det han icke älskade hennes syster, för det han älskade denna Saida, för det han tycktes förlorat tillochmed minnet af Helena! o nej, det kunde Clara icke, då hon fann, att han helt och hållet och så varmt lefde för Saida. Hon var en qvinna, hon hade ett hjerta och Ottos kärlek alstrade *vissa sympathier*.

Det var således med oförställd glädje hon svarade: — i öfvermorgon är bröllop på Kuusisto; du har sagt dig inte vilja komma till detta bröllop ... men besegra nu din vedervilja, ty tänk om Saida vore der.

— Om hon vore der, ja då vore dessa aristokratiska väggar inte mera tråkiga, ty himlen vore der. Men du förespeglar mig kanske toma luftsloft. Och jag minns väl, huru hon sade, att hon och hennes far icke varit och gratulera. Menar du, att den ceremoniela gubben Stålheim skulle bjuda dem ändå?

Det vägde något litet, innan Clara svarade: — med bjudningskortet fick äfven Helena en liten breflapp ifrån bruden. Bland annat säger hon der, att Tuonela herrskapet skulle bjudas, oaktadt de inte gratulerat — för brist på damer.

— Tack goda Clara för att du inte teg med hvad du visste. Jag får då se Saida många, många timmar. Jag får tala med henne, höra hennes röst.

— Och nu godnatt, Otto!

Med dessa ord aflägsnade sig Clara. Tyst som hon kommit gick hon igenom salen och in till systrens och sitt rum. Helena var redan inslumrad. Clara lade lent sin hand på hennes panna, hennes hjerta. Allt utvisade lugn. Hon kände på sin egen panna, o hur den brände; hon lade handen på sitt eget hjerta, o hvad det klappade!

— Nu är du lycklig — hviskade Clara — om Gud nu lät dig somna in så der, stilla och för alltid, så skulle Clara inte klaga. Men fast du vore kall och stel, så kysste jag dig, likasom jag nu gör.

Späda armarna slog hon kring systrens hals och kysste henne. Sedan gret hon sakta men bittert. Tårarna lättade icke hennes hjerta.

Bröllopsdagen kom. På Kuusisto var allt tillrustadt med en utsökt lyx, pomp och ståt. Brudens far, öfverste Stålheim, var en af de män, som i småsaker och inom sin familj gnida ända till det skamliga, men som, "då det gäller" och då tillfälle är att för mängden visa liberalitet, låta lasten girighet besegras af lasten fåfänga.

Bruden var hvarken vacker eller ful, hennes ansigte ägde hvarken något tilldragande eller frånstötande. Sak samma med brudgummen, om hvilken i förbigående kan nämnas, att han var en fyrti års man samt en baron, som nyligen lyftat ett stort arf.

Under vigseln, som förrättades af prosten begick Otto det felet, att En aning om rätta förhållandet for nu för första gången i Helenas misstänksamma själ.

Längre fram på qvällen vunno hennes aningar en större bekräftelse. Icke så mycket för att Otto med Saida dansade flera danser, än med henne; icke så mycket för att han på Saida kastade de varmaste blickar; men han tycktes i hennes närvaro vara alldeles förvandlad; hans fordna, fria, ostyriga, ja nästan sjelfsvåldiga sätt hade blifvit ädelt, anspråklöst, nästan blygt. Ock när en gång efter en dans han ledde Saida till hennes plats, hvilken då råkade vara invid Helenas, aktade Helena grannt uppå den röst, hvarmed han tilltalade Saida. Hvad den rösten var vek, låg och af ett sonort behag — fordom var den stark och manlig, nästan befallande. *Denna röst* skar in i Helenas bröst, såsom tusende knifvar. Känslan sade henne detsamma, som erfarenheten säger åt en annan, att förändringen i röstens tonfärg, då en man talar med en qvinna, är ett mycket talande bevis på kärlek.

Dock fick icke den hos qvinnan så fula krämpan svartsjuka insteg i hennes milda och försakande själ. Tvertom hon började att värdera Saida mera än förut; hon skänkte äfven rättvisa åt Saidas yttre behag, den symmetriska vexten, det ädla drömsköna anletet. Hon fäste sig icke så litet vid den utsökta smak, hvarmed Saida klädt sig; hon beundrade hennes sätt, en mästerlig förening af konst och natur.

En stilla sorg intog Helena, sorgen öfver att icke vara älskad af den hon älskade. Men för resten var det henne likgiltigt, hvem Otto älskade, då han icke älskade henne.

Otto för sin del var såsom i ett saligt rus. Redan började för honom önskningarnas tid, förhoppningarnas tid. Han trodde i går, den dåren, att han blefve tillfredsställd blott med att få se Saida, men i dag när han vunnit detta mål, ville han tala med henne; han ville, att äfven hon skulle se på honom *så*, som han såg på henne. Med ett ord han ville ha genkärlek.

Hoppet, hoppet, förutan hvilket all kärlek qväfs i sin linda, hoppet eldade honom, gaf honom mod. Och hvem gaf honom hoppet, hvem om icke Saida! Han motsvarade icke illa hennes drömmar, de blyga drömmar om en blifvande älskare, hvilka hon möjligen haft. Hans konversation livvade henne; hon fann uti Otto någonting helt annat än en salongshjelte, den der visserligen fladdrar på ytan, men aldrig tar tanke och känsla i anspråk. Salongshjeltar ha det gemensamt att göra vidtomfattande och betydelsefulla frågor intresselösa; Otto kunde göra de minsta småsaker ganska betydelsefulla genom vissa förliknanden och anspelningar på någonting annat *outtaladt*, men menadt. De fleste salongshjeltar se allt igenom sin sjelftagna auktoritets gloria. Otto förstod att vädja till Saida, att se allt liksom igenom hennes själs öga. Likväl bibehöll han sin sjelfständighet; det var hos honom någonting gladt, hurtigt och modigt på en gång, som blygt och undfallande. Och hans yttre var icke ofördelaktigt; den resliga vexten understöddes välvilligt både af hållning och ledighet; kring hans läppar spelade i täta vexlingar skämt och allvar; de blå ögonen ägde både mildhet och skarpsinnighet; det bruna, något lockiga håret skänkte en vänlig skugga åt en hvälfd panna och otadeliga kinder.

Under en dans, hvartill märkvärdigt nog Saida icke var uppjuden hade Otto det skönaste tillfälle att ostörd fortsätta ett samtal:

— Och hvar ligger detta ställe? Dessa björkar och granar, som äro era vänner och dem ni kanske vidrört med denna hand? Säkert har jag varit i dessa trakter, ty jag är jägare och har ströfvat vidt och bredt. Fröken har i mig en tacksam åhörare; beskrif ert favoritställe.

— När man ifrån Tuonela kulle, der han är högst, går en gångstig på åsen, som stryker emellan båda sjöarna, ser man snart en liten ås, som grenar sig ut ifrån den stora. Ditåt går man då, så godt man kan, ty spången leder inte dit. Den lilla åsen skjuter ut i den högra sjön och bildar en udde, en halfö. Nära till det ställe, der halfön slutar, bilda tvenne hållar liksom två väggar till en kammare. Dernere då, på sjelfva kammargolfvet är en liten gran, alldeles ensam bredvid en gammal sten. När aftonsolen sänker sig, har jag skugga der, när morgonsolen höjer sig, har man äfven skugga der ... men aftonsolen är vackrare, och jag är der oftare då. Jag sitter på den gamla stenen bredvid den unga granen och ser neråt sjön öfver granarnes och björkarnes toppar; är sjön då lugn och blank som en silfverspegel, så är han vacker att se; men går det vågor, så får man se, huru solen sett på dem; de skifta som otaliga gullfjell. Och trädens toppar nicka bifall.

— Ja jag har sett dessa klippväggar men naturens halfdragna hviskning om er förstod jag icke då; ingen aning talte för mig om Saida.

Efter en kort tystnad, återtog han:

— Fröken älskar att sitta i skuggan och derifrån betrakta solbeglånsta taflor. Middagens sol får icke se Saida der!

— Middagsolen är der så brännande. Intet enda träd erbjuder någon svalkande skugga, ty de ligga nedanföre. Och klippväggarne, som om aftonen äro så svala, äro om middagen heta och hjälpa solen att bränna. Hade jag blott trädens gröna qvistar emellan mig och solen, så sutte jag der så gerna om middagen, då dagen visar sin högsta prakt. Men träden vilja icke lyda, om jag än både dem aldrig så vackert; de öfverge icke sin rot: Jag måste söka upp dem, för att njuta af deras skugga och svalka, ty de söka icke upp mig.

Otto svarade eldigt, liksom hade honom bemäktigat sig en *dyrbar idé*:

— Men om träden söka upp, Saida! När träden skänkt dig sina gröna qvistar till skugga och svalka, då är tid att du ger åt mig sanningen och ditt hjertas språk till skugga och svalka emot ovisshetens brännande sol. Då skall du svara mig, der i naturens helga tempel, på mitt hjertas frågor om kärlek. Lofva mig det!

Saida förstod honom blott aningsvis och dunkelt, men hon svarade ovillkorligt:

— Ja jag lofvar.

— Farväl så länge, Melia Saida.

Saida såg efter honom med saknad; hon hade velat, att han ännu längre varit vid hennes sida. Hon fann honom älskansvärd, ännu mer, hon ansåg sig redan älska honom. Lätta behagliga bilder sväfvade förbi henne, skuggor, som liknade kärlek.

Ensam satt hon så en liten tid bortåt. Då närmade sig henne en man, den hon icke kände och icke hittills varseblifvit, — förmodligen emedan han icke befattat sig med dansen utan uppehållit sig med de äldre herrarne i andra rum.

Främlingen befann sig i den ålder, som man kallar mannens andra vår. Han var snarare kort än lång; det bleka ansigtet hade denna anstrykning af melankoli, som vittnar om genomgångna prof och utkämpade strider; i hans ögon bodde lugnet — skenbart, ty en uppmärksam iakttagare hade der äfven funnit en orolig eld. Som yngling hade han måhända varit vacker, ty icke ens ännu hade ungdomsfäringen helt och hållet flytt, endast delat med sig åt ett stilla svårmod, genom hvilket hans utseende mera vann än förlorade.

— Förlåt en okänd — sade han — som tar sina trettisix år till förevändning, då han till en ung flicka, den han första gången ser, vågar ställa några ord. Jag hörde för en stund sedan en af de unga damerna kalla er Saida. Heter fröken Randel så?

— Melia Saida, ja.

— Äfven Melia! Melia Saida! Är ni en sierska, och gissar äfven till det andra namnet. Eller talar ni sanning?

— En sierska, nej — svarade Saida småleende men förvånad.

— Förlåt mig mitt utbrott, men detta namn hade för mig ett stort värde, då jag var ung, så ung som ni. Ack, ett alltför stort värde. Ung är jag inte mera, men ändå klingar detta namn så ljufligt.

— Min mor hade en vän, som hette så; de hvilade vid hvarandra.

— Denna er mors vän hette Melia Saida Linders?

— Och ni är inte en utlänning utan en af de våra!

— Jag är tillochmed född i denna socken; många års vistande borta har förändrat mitt uttal.

— David Baremann — sade Saida och såg på honom med nöje. — Ni lefver och är återkommen.

— Jag har kommit tillbaka. Jag ville se en kär graf och jag har sett den. Nu må jag återvända.

— Ni minnes äfven min mor! Blif kvar i vårt land ... för alltid ... eller åtminstone, dröj här, länge.

— Mitt lif tillhör nu mera konsten. För att kunna gagna den, är Finland mig för trångt.

— Ni är konstnär, målare? ja? Jag har ett dyrbart arf efter min mor, en portfölj. När jag fyllde mitt sextonde år, då fick jag öppna portföljen ... min moder ville det så. Ingen annan än jag vet hvad portföljen innehåller, icke ens min far. Och ingen skall få veta det. Men ett blott vill jag säga för er ... mån' jag gör orätt deri ... för att få fråga. Der finnes en liten tafla med tvenne qvinnoporträtter och under är skrifvet: *af D. Bnn*. Dem har ni målat, är det icke så? Men hvilketdera är min mor och hvilket är Melia Saida, och är det icke dessa två?

— Den med ljusbruna håret och ljusa blicken är er mor. Melia hade dunkelbrunt hår och dunkel blick. Men? ...

Saida förstod meningen med detta men, hon rodnade men fann sig och svarade:

— Det förvånar herr Baremann, att jag inte vet detta förut och nu frågar en obekant härom. Men en gång, då jag inte var mera än åtta år, frågade jag min far: "huru såg mamma ut?" Då blef han så illa till mods och han bad mig aldrig mera göra denna fråga. Jag har lydt honom ... tills nu.

— Det är märkvärdigt — sade Baremann — hvad samma sak kan ha olika verkningar på olika menniskor. Minnet af bortgångna älskade är för den ene så bittert, för en annan så ljuft och för den tredje ... kanske utan all betydelse.

Nu blefvo de störda af sjelfva brudgummen, som engagerade Saida till "nästa contredans."

Hon hade så gerna talat ännu några ord med Baremann, hvilken redan var såsom en gammal bekant, en äldre vän. Han hade ju sett och hållit af hennes mor, älskat dess bästa vän; var det då underligt, om Saida för honom fattade en så hastig

vänskap.

Och Baremann betraktade henne med ett deltagande, nästan som om hon varit hans dotter eller hans Melias lilla Saida. Han undrade icke öfver sin värma för henne; hon hade ju blifvit uppkallad efter den, som för honom varit allt; huru många gånger hade icke hans Saida omfamnat, kysst modren till denna Saida och troligen äfven lullat till sömns Ingrids barn, den då späda och lilla Saida. Föröfrigt liknade de icke hvarandra mera, än den ena vackra blomman liknar den andra och till sitt inre såtillvida, som den ena blommans fina doft har tycke af en annans.

Baremann skaffade sig *vis a vis* och så snart hon blef ledig bjöd han upp Saida.

Under dansen sade han till henne: — ni älskar säkert, liksom de flesta unga flickor, dans.

— Ja, så mycket. Och ... jag vet inte, om jag vågar tillstå det ... jag tycker om dans endast för dess egen skull.

— Vågar tillstå det, säger fröken och ändå ... hade ni sagt er älska dans ur någon annan bevekelsegrund ... ett sådant yttrande hade i sanning klädt er mindre än detta. Ungdomen är ju hoppets ålder, hoppet och glädjen äro tvillingssystrar, hvilkas luftigaste och vackraste uppenbarelse dansen är. Hvi skulle då icke ungdomen älska dans för dess egen skull ... Annat är det med dem, som inte mera ha något att hoppas, för dem är ett balrum en sorglig tafla och de borde inte dansa ... Förlåt mig, fröken Randel, denna docerande ton, men jag kan inte annat än bestraffa mig sjelf, som efter aderton års hvila förnyar bekantskapen med ett tidsfördrif, som är ungdomens nöje och till hvilket blott ungdomen borde ha rättighet.

— Hvilka äro de, som ha ingenting mera att hoppas — frågade Saida med en vädjande blick.

— Tro mig, fröken Randel; sorger kunna finnas, som tära hjertat, som förvandla förhoppningarna till grus, stoft och dy.

— Men om ur förhoppningarnas stoft skulle uppspira nya förhoppningars vackra blomma.

Härvid kastade hon uppå Baremann en blick full af blygt deltagande, men tillika af den mest oskrymtade uppriktighet. Det var ingenting speladt i denna blick, ingenting beräknadt; på sin höjd var det, om man så vill, en ädel och angenämt dunkel själs fina och omedvetna koketteri. Saida var kommen till den gräns, bortom hvilken qvinnan icke kan skrida utan att falla i det öfverlastade och platta. Ty denna gräns är äfven en höjd, till hvilken den sanna känslan och instinktens behag visa vägen. Der firar qvinnan sina stoltaste triumfer; de pilar hon derifrån omedvetet skickar, äro i stånd att genomtränga de fastaste sköldar, vore de än sammansatta af ämnen, sådana som förtorkade minnen och härdande pröfningar.

Vid detta ögonblick råkade Otto, der han stod vid Claras sida, betrakta dem båda. Hans hjerta klappade af oro; en flyktig misstanke sade honom, att denne kunde bli honom öfvermäktig.

Clara sade: — snart får du då bekräftelse, goda Otto; säkert älskar hon dig. Jag är sa glad, att åtminstone du blir lycklig. Ty jag menar det så väl med dig.

— Men ser du, hvilken blick hon kastar åt främlingen, denne Baremann. Och ser du nu, huru han blir liksom förvirrad och inte svarar utan kanske ... märker du ... trycker hennes hand.

— Åh, ni karlar äro så sjelfviska, så fallna för svartsjuka. Sådana blickar ger hon väl åt alla; det är en egenskap hos vackra ögon att ibland skicka mycket vackra blickar. Och visavis handtryckningen, så såg du spöken på ljusa dagen, ty af den veta de säkert inte sjelfva.

Och Clara hade rätt, ty de visste ej af den.

— Tack, goda Clara, för att du hjälper mig att förvisa smärtande misstankar och jag vill tro dig, ty nu bemöter han henne åter med den vördnad, som sig bör. Till belöning för att du är snäll, skall jag inte mera se ditåt utan endast på dig. Jag skall tycka, att det är dig, som jag håller så af.

— Och jag skall åter låtsa vara grufligt kär i Otto. Eller nej, det vill jag ändå inte. Mycket bättre är, att vi ingenting låtsa, utan äro såsom vi äro. Se så der ja.

Dansen förgick hastigt för Baremann och han lemnade Saida. Det var den sista dansen före supén, hvarpå man skildes åt.

Otto körde för sina båda kusiner. Det var vid soluppgången; allt bådade den vackraste dag. Likväl samtalade de unga tre icke med hvarandra; tysta återvände de till hemmet.

Kap. IX.

En målares tafla. En moders minne. En faders siareblick.

Baremann hade beslutat att icke dröja i socknen mera än några veckor; han ville blott förnya bekantskapen med kära ställen — om människorna var han icke så noga — men öfverraskad och igenkänd af öfverste Stålheim, kunde han icke annat än antaga dennes bjudning till bröllopet. Här återsåg mången honom med förvåning, blandad med glädje; bland dessas antal vilja vi nämna lagmannen och prosten, hvilka båda på det hjertligaste bådo honom till sig.

Såvida den by, inom hvilken Baremann bodde, icke var många stenkast ifrån Tuonela, ansåg han sig först böra uppvakta lagmannen.

I sin ungdom hade han ofta varit på Toiwola. Namnet var väl nu ett annat; dock hade det intet förskräckande för honom; han fann allt sig så likt. Innan han steg in, kunde han icke låta bli att gå och helsa på ett träd i parken för att se, om det ännu hade qvar bokstäfverna M. S. L., dem han (den barnslige!) aderton år tillbaka hade ristat i barken. Nej de voro borta, men på samma träd, litet lägre ned läste han M. S. R. "Den dödas är dödt, den lefvandes lefver" tänkte han och suckade.

Lagmannen mötte honom på trappan och sade, klappande honom på axeln: det tycker jag om er före, herr Baremann, ni höll ord.

Saida helsade honom vänligt men blygt. Det var liksom hon anat någon jemlikhet och icke vågat närma sig honom med denna barnsliga förtrolighet, som unga flickor så gerna inlägga i sitt sätt med män, framskridna öfver en viss ålder.

Oaktadt skillnaden i år, kommo de tre ganska väl öfverens och de hade mycket trefligt. Det förflutna gaf konsistens åt det närvarande.

— Huru kommer det till — frågade lagmannen — att ingen här i Finnland visste någonting om hr Baremann? Vi trodde alla er vara död.

— Det var allt mitt eget fel; jag lät aldrig höra af mig; jag tänkte, att det inte skulle intressera någon. Och utomlands var jag flere år en fattig kringstrykare, okänd af alla. Framdeles sedan mina taflor lyckats vinna bifall, nämndes måhända någon gång i Finnland dens namn, som målat dem. Men det var icke namnet Baremann; ty jag hade ett annat namn såsom konstnär än såsom människa!

Lagmannen skulle gerna velat höra Baremann berätta om sina lefnadsöden och äfventyr i främmande land; det hade varit intressant att höra en konstnär sjelf beskrifva scener, hvilka på hans själ haft inverkan och möjligen gjort honom till hvad han var. Till följe af grannligheten ville dock icke lagmannen göra någon bön eller anhållan derom, helst han föreställde sig Baremann, såsom en af de människor, hvilka icke gerna beskrifva sina utrikes turer.

— Gissar jag rätt — sade Saida — att denna hoprullade duk innehåller en målning?

— Ja, det är min nyaste tafla. Jag tog den med mig, det är alltid ett nöje för en konstnär att för ädla och finkänsliga människor visa sina skapelser.

— Men är det då säkert, att de skola sentera — inföll lagmannen, talande liksom i allmänhet utan att taga komplimangen åt sig och sin dotter.

— Ja jag menar det så. De som ha finhet i känslan samt ädelhet och värma i hjertat, de äro de rätta recensenterne; utan allt studium irra de sig likväl sällan.

Målaren rullade upp sin duk, spände upp den och gaf den ett läge, sådant han ansåg det fördelaktigaste.

Taflan föreställde en yngling stående på en öppen plats, ifrån hvilken tre vägar grenade sig ut. En väg, hvilken längre fram tycktes alldeles obanad, förde till vilda trakter, der skrofliga, branta berg voro att bestigas, mäktiga vattenfall att undvikas. Det var trakter af faror och behag. Längst bort tycktes dock landskapet anta ett något mildare tycke äfvensom himlen ett vackrare blå.

En annan väg, hvilken syntes långt fram, förde genom leende landskap, fulla af blommor och skuggande palmer. Himlen hade den skäraste, liksom vällustigt darrande blå färg, hvilken dock längst bort emot horisonten öfvergick till ett fult och obehagligt grå.

Den tredje vägen, hvilken var den smalaste, förlorade sig i ett landskap, hvilket tycktes ha ingenting utmärkande utan snarare vara motsatsen till all skönhet, ty det var en hed. I stället för att det först omtalade landskapet närmast ynglingen visade höga granar och det andra åter lockade honom med söderns frukter och träd, hade detta tredje landskap blott att erbjuda den öde anblicken af enbuskar och i vexten knutna tallar. Himmelens färg var här grå och dyster, men klarnade, ju längre dess mera och längst bort, der jorden och himmelen berörde hvarannan, var en glans, underbar att se.

Hvarje landskap hade sin förespråkare, sin talman. Framför vägen till de storartade vilda trakterna stod en gammal man med ett strängt men icke obehagligt ansigte. Uttrycket i detta ansigte var nu straffande, ty redan har ynglingen gifvit sin hand åt en skön men lättfärdigt leende qvinna, hvilken bjuder in honom till den sköna och leende trakten. Ynglingen synes dock ännu obeslutsam, om han icke snarare skall följa gubben med det allvarliga anletet. Den tredje vägen synes han icke alls bekymra sig om; derföre har äfven dess förespråkare till hälften vändt sig bort med en stilla sorg utbredd öfver himmelska och rena drag. Det var en engel, denne tredje vägens ombud, såsom man det väl kunde se af den fotsida, hvita drägten och de

skuggligt skira vingarna.

Mannen öfver medelåldern betraktade taflan med rörelse. Det var liksom han nu förstått vissa scenerier ur sitt lif bättre än fordom.

Dottren tänkte och sade: — huru har er hand så skickligt kunnat sammangjuta de tre landskaperna och himlen öfver dem. Det är allt såsom en tafla.

Målaren kände saligheten af den högsta triumf; sådana ord ville han höra. Han ansåg sjelf det bästa af taflan, betraktad såsom konstnärsprodukt, vara detta isiggående, denna helhet.

Ty äfven konstnärer äro stundom fulla af fördom, då de bedöma egna verk. Tillochmed de kunna stundom glömma det hela och fästa sig eldigt vid sådant, som bevisar deras *förmåga*, deras himmelska *konst*. Glömma det hela, d. v. s. de tänka *derpå mindre* och vilja att vissa situationer, på hvilka de sjelf så mycket arbetat (det djerfva i kompositionens helhet faller sig så lätt och utan all ansträngning) må finna ett varmt och ädelt erkännande.

Sådant skall man förlåta konstnären, men — skall man äfven förlåta honom, om han, intagen af sin komposition, betraktar hvar och en, som senterar hvad han sjelf icke förmodade skola senteras, såsom en vän? Och ändå mer, skall man förlåta honom, om han, redan en medelålders man, hvars bästa har varit, känner sitt hjerta slå slag, andra än vänskapens för en qvinna, en ung qvinna, en flicka, som älskade och fäste sig vid detsamma, som han?

Baremann kände sig stum och slagen och hans svar var af den art, som icke kläder sig i ord.

— Och hvad namn har herr Baremann bestämt för denna tafla — frågade lagmannen.

— Ännu intet. Man kunde till exempel kalla den: *äran, lustan och försakelsen*.

— Nå, det är så — gentog lagmannen — namn behöfvas icke, då det hela så klart och vackert talar till känslan ... Är taflan redan abonnerad eller står hon till förtrytning. Dessa rum äro så tomma på taflor och längta säkert efter denna.

— Med mycket nöje skall jag erbjuda min nästa redan påbörjade tafla till herr lagmans disposition. Denna har jag beslutat att behålla, för mig sjelf. Många år har jag gått med idén till henne; nu först har hon blifvit färdig.

— Denna tafla är då för er den mest dyrbara — frågade Saida — jag skall då se på den ännu mera.

— Ja. Huru dyrbara denna liksom mina öfriga taflor i och för sig kunna vara, skall jag inte säga; men för mig är denna tafla verkligen den mest värderika.

— Och står kanske i sammanhang med minnen från fordom, med ...

Hon afbröt sig, då hon märkte, hvad verkan hennes något förmycket förtroliga fråga gjorde på målaren. Han såg ner blek och försagd som en yngling och svarade intet. Lagmannen tog honom i hand och ledde honom till andra rum, sägande:

— Till straff för din nyfikenhet, min flicka, får du nu sakna oss en stund.

Saida blef ensam och illa till mods öfver det opåräknade intryck hennes ord haft. Men när hon åter kastade sina ögon på taflan, tröstade hon sig, ty denna tog hela hennes själ i anspråk.

— Det ser ut — sade hon till sig sjelf efter mera än en minut — som om Baremann ansåge försakelsens väg vara den bästa, efter himmelen blir allt vackrare den vägen, och en engel ber till den. Sjelf har han ändå valt ärans väg. Ärans väg är för män den bästa kanhända ... men försakelsens för qvinnor. Hvad den engelns anlete är öfverjordiskt och hvad det liknar ... ånej, mer än liknar ... det är ju Melia, hans Melia Saida. Men bad hon honom gå försakelsens väg eller var det hennes minne, som bad?

Härvid kom hon att tänka på sin mors portfölj. Hon tog fram den från sin byrå och öppnade den.

Portföljens ena afdelning innehöll små målningar, sentenser ur poeters arbeten, bref o. s. v. Denna afdelning förbigick Saida och vände sig till den andra, som varit förseglad och bar denna öfverskrift: "Att öppnas af Melia, när hon fyllt sitt sextonde år. En moders anteckningar, om än så obetydliga, hafva säkert värde för Saida; kanske kan du, mitt älskade barn, af dessa ungdomstankar och bekännelser hemta något gagn, *någon* visdom; hvarom icke så påminna de dig ändå om din mor, den du icke kan se, men som nog ser dig och beder godt för dig."

På ett sammanviket blad läste hon:

d. 1 Julii 1827.

Hvad David Baremann förtjenar att hållas af! I dag voro vi att spatsera, Mamma, Melia och jag och David. Vi gingo den vackra skogsvägen, som för ifrån Toiwola till Öylä. Oss mötte en trasig bondflicka, som kunde ha varit nio år. Hon gret mycket och när vi frågade hvarföre, så sade hon, att hon tappat bort sin lille bror. De hade stadnat vid ett torp i skogen och flickan hade bett gossen vänta litet och gått in, men när hon kom ut, så var brodern borta. Jag har sökt så länge efter honom, sade hon, men inte hittat; säkert ha vargarna ätit upp honom, för de gå här i skogen mycket — jag såg nu just en, som just såg ut att ha ätit Erkki. Jag törs inte gå hem och jag vet inte, hvad jag skall göra. — Då tog David flickan i handen och sade: jag skall komma med dig; vi skall nog hitta din bror. Åt oss sade han, att vi inte skulle tro, att han åtminstone skulle tappas bort. Vi gingo då hem och väntade länge på David, ty klockan var redan sju när han återkom. Hvad vi blefvo glada, när han hade dem båda med sig och hvad vi voro nöjda med David, fast vi ingenting sade! — Jag vet, att han älskar Melia; hvart ögonblick han får andas vid hennes sida är för honom säkert

värdt så mycket, så mycket, och ändå slet han sig nu så lätt lös ifrån hennes sida för att söka ett trasigt tiggarbarn. Och så ihärdig sen! hela sex timmar söka tills han fann. Sådant göra inte många honom efter och om de det göra, så inlägga de en viss bravur deri, men så icke David. Det var känslan, som hänförde honom. Det syntes så tydligt, att han ansåg det så naturligt att göra så och så alldeles omöjligt att göra annorlunda.

Om David skulle älska mig, så älskade jag honom tillbaka. Om han inte älskade mig, så skulle jag äfven älska honom, blott han icke älskade en annan. Men nu, då han älskar en ann och Melia sedan, som är så god och så skön, så älskar jag honom icke.

Dock håller jag af honom mera än man plär hålla af sina småkusiner. Jag håller af honom så som jag föreställer mig, att en mor håller af sina barn. Och ändå är jag inte äldre än han. Det är besynnerligt.

Männe Melia älskar honom? Hon förtror sig inte; hon vill alltid afböja mina frågor.

— — — — —

d. 11 Julii.

I dag eftermiddag, då David, Melia och jag gingo ute i det gröna, hade vi ett äfventyr, som visserligen förtjenade att skrattas åt. Ett gammalt inhyshjon på Öylä, vid namn Regina, som efter vanligheten var öfverlastad, tog sig den friheten att många sig in i vårt sällskap. För att få pengar till mera brännvin, ville hon spå i Baremanns hand. David såg frågande på oss och vi voro nyfikna. Det fick då gå.

Men hvad spådde icke den vidriga gestalten. Hon spådde, att David aldrig skulle få Melia, att jag icke skulle bli långlifvad, men att jag ändå skulle vara en orsak till Davids lycka.

Jag skulle skratta åt hela detta upptråde, om icke det tillika hade varit så rusligt och hemskt.

— — — — —

På ett tredje blad läste hon:

d. 2 Aug.

Hvad några dagar kunna förändra våra öden! Nu är jag så lycklig, så lugn, så säll; jag älskar. Älskar jag icke Randel? O ja, ty jag har det innerligaste begär att blifva hans, att helt och hållet uppoffra mig för honom. Efter några månader bli vi förenta och jag längtar till den tiden, jag längtar att bli den ädlaste, godaste mans maka. En sådan längtan fördömer mitt samvete ej, utan gillar. Hvar och en liten fågel vill pröfva sina vingars styrka. Qvinnan är som en fågel; i detta jordiska lif är äktenskapet den sky, den luft, i hvilken hon älskar att röras, att sväfva, att pröfva sina vingars styrka. Derföre bör hon längta dit.

Ett tror jag mig ha märkt: att Randel icke rätt tycker om David. Hvarföre männe det vara? Men framdeles skall jag bedja honom så vackert att hålla af min och Melias vän. Det skall han göra då.

— — — — —

d. 15 Aug.

I dag skref Melia: "Nu måste jag till dig Ingrid, min egen dyrbara vän, skrifva sådant som smärtar dig och mig. Allt är slut emellan David och mig. Fråga aldrig, hvad han sagt, hvad han medgifvit; men gråt Ingrid, ty snart är han borta och sedan, får du aldrig, aldrig får jag mera se honom åter. Ty det är slut."

Så skref Melia. Hvad skall jag tänka? Älskade hon honom eller ej? Melia är såsom en vacker natt.

O hvad några dagar kunna förändra våra öden! Den ena fästes för alltid, den andra skiljes åt!

— — — — —

I portföljen funnos många blad, hvilka Saida bordt läsa liksom väl som dessa. Bland annat hvad Ingrid skrifvit en liten tid efter det hon blifvit mor just åt denna Saida. Likaså det blad, der modren redan uppfylld af dödsaningar nedlagt sina sista tankar, sina sista förböner.

Saida läste dock icke denna gång sådana blad, utan hon höll sig blott till dem, som innehöllo någonting om den, vid vars tafla hon stod. Instinktmässigt och omedvetet fröjdade hon sig öfver att hennes mor på intet enda ställe sagt sig hysa någon egentlig kärlek till Baremann, lika mycket som det å en annan sida fröjdade henne, att Ingrid medgifvit sig älskat honom, derest han ej hade älskat en annan. Denna sista känsla gjorde slutligen sensation på Saida; hon fann, att hon en god stund stått der försjunken i betraktelser framför taflan, utan att se hvarken på den eller portföljen, den hon redan tillslutit. Hon spratt till, liksom hade hon varit sjunken i en dvala; hennes känslor blefvo tankar och så ensam Saida än var, hände sig dock, att hon rodnade.

Denna rodnad bemärktes af den inträdande Eva, en tjensteflicka i huset, hvilken varit Saidas lekkamrat och allt ännu af denna betraktades mindre såsom tjenarinna

än såsom en vän, hvilken tillochmed stundom kunde tillåta sig en stor förtrolighet.

— Kors hvad fröken nu är röd och vacker — utlät hon sig bjudande theet — är det denna tafla, som gjort fröken till sådan. Om nu någon ung herre skulle se fröken, så säg mej, om inte han sku' bli tokig.

— Hör du Eva, tala inte sådant der. Bjöd du redan the åt herrarna derinne?

— Ja gjorde jag så. Och kan fröken gissa, om hvem de talte; jo just om fröken. Jag hörde det precis, fast de nog försökte tala sakta ... Han tycks kunna göra vackra taflor, den der mannen med grå öfverrocken, men han ser så hemsk ut; han må väl aldrig våga lyfta sina tankar upp till fröken ... det sku' jag inte vilja.

— Sådant du kan tro, fy Eva! gå nu straxt din väg eljest blir jag riktigt ond. Gå nu, så håller jag af dig.

Motvilligt lydde Eva, med skälmska men varnande blickar på sin herrskarinna. Denna gick till sitt piano och fyllde snart de ödsliga rummen med melodier och harmonier af en egen obestämd färgklang, liknande det obestämda i Saidas eget väsende.

Lagman Randel och Baremann voro härunder för sig i lagmannens rum. De hade kommit på ett kapitel, som för Baremann var af högsta intresse, minnen från hans ungdomstid.

— Ni tror då, att man icke kan älska mera än en enda gång — sade lagmannen — ni menar, att efter en olycklig ungdomskärlek hjertat blir en ofruktbar ruin. Jag tror icke så; jag menar att människohjertat har ett stort förråd på kärlek; jag håller före, att man kan älska rent och sannt mera än en gång, blott ett föremål finnes värdigt.

— Låt så vara — genmälte målaren — men hvar skall jag finna detta föremål. Hvar skall jag finna ett väsende, i hvars umgänge jag ville bada min själs förbleknade minnen, och ett väsende, som icke förkastade dem och min ringa gård.

Tryckande varmt Baremanns hand, sade lagmannen:

— David Baremann, jag menar, att *min dotter* kunde för dig göra livvets högsommar solbelyst och livvets höst icke kulen. Jag tror, att Saida är för dig.

Baremann var en man väl förberedd på alla vändningar i lifvet, men icke på en sådan som denna. Han blef förvånad, rörd och stum. Slutligen sade han:

— Åt mig, en fattig konstnär, vill herr lagmannen ge sin dotter. Mig en medelålders man skulle då tillfalla en ung, blomstrande ros! Herr lagman skämtar ... det vore en i sanning för stor uppoffring. Hvad skulle jag ha att skänka henne! ett förbleknadt hjerta. Nej så skall det icke vara.

— Hör mig Baremann, och du skall icke anse en fader för blind, för det han förstår sitt barns värde, icke för löjlig för det han bjuder ut sin dotter I din ungdom misskände jag dig och var emot dig afvoigt sinnad. Utan skäl trodde jag, att min Ingrid hade ett hjerta äfven för dig. Om detta hjerta ville jag vara ensam och jag hatade dig, jag drog mig undan den gång du af mig begärde råd, hjälp och understöd, och måhända blef du derigenom en fattig flykting. Men när min Ingrid sina sista ögonblick sade mig hvad hon förut ofta sagt, att hon aldrig *älskat* dig, så förstod jag att man i dödens grannskap icke plägar ljuga. Då samlades till mina öfriga qval äfven medvetandet af min orättvisa och hårdhet emot dig och jag önskade ingenting högre än att ännu en gång i lifvet få se dig och söka om möjligt godtgöra det förflutna. Nu är tiden inne och tillfället är förträffligt. Ännu är du ung och i din styrkas år, men du har äfven den erfarenhet, den pröfvade och luttrade karaktär, hvilken en späd qvinnlig ranka så väl behöfver sig till stöd. Du har ett sinne och ett hjerta, som slår för det gudomliga, det höga och sköna. Hvem tror du jag i detta afseende kunnat finna värdigare än dig! Och hvem förstår bättre än du att väcka gensvar hos Saida eller att sjelf svara emot denna rikt kännande och fina själ. Ty icke må du tro, att ditt hjerta är en ofruktbar ruin; ännu skall sympathiens fina dagg hafva kraft att derur frambringa gröna örter och lummiga träd, på hvilka Saida skall se med nöje. Och då, om Saida blir din, skall äfven lyckan på ett verksammare sätt än fordom olyckan hägna din himmelska konst. Ty nu är du fattig och måste tänka på lifvet för dagen, du måste öfvergifva ditt fosterland, hvilket dock på dig har så stora anspråk; tag min dotter till maka och du blir rik, rik på det du fordom saknade, på denna jordens håfvor. Då kan du stanna i vårt så kära land och för alltid bli en af de våra. Då får du lefva för ditt fosterland, konsten och Saida.

Många strängar, hvilka länge varit oberörda, ljödo nu inom David Baremanns bröst. Efter några ögonblicks allvarligt eftersinnande, sade han:

— Men Saida sjelf, huru är det med henne?

— Jag förstår hvad du menar, men jag känner mitt barn. Ingen öfvertalelse behöfves, allsintet tvång. En glad aning säger mig, att min dotter af att älska det sköna och höga snart lär sig att älska den, som bär sådant hos sig. Saida är din, om du vill det och du måste vilja det, då du ser henne, lefver i hennes grannskap och andas samma luft som hon. Ty hon är skön och god, sväfvande och älskvärd.

Fadrens stolthet öfver sitt barn lät hans ögon lysa af en ungdomlig glans. Målaren såg på honom med beundran.

Lagmannen fortfor: — och vill du veta, Baremann, hvarföre jag så här oförmodadt inleder denna sak, nästan i de första ögonblicken af vårt återseende, så skall jag säga dig det. Inom mig finnes ett något, som vuxit ända till visshet: många dagar återstå mig icke mera. Men innan jag skiljes, vill jag dock veta, i hvars hand min Saida skall lemna sin hand; blir det i din, så går jag glad bort, ty j skolen bli lyckliga! Derföre skall du bemöda dig att så snart som möjligt älska henne ... bemöda dig, säger jag och jag menar dermed detsamma som att icke strida emot en kärlek, den Saida

säkert förmår väcka. — Skämtande tillade han efter en paus: — i mina unga dar älskade jag flera än en, och jag kunde redan första gången, då jag var i sällskap med en flicka, säga, förutbestämma, om hon var sådan, att jag småningom kunde börja älska henne. Tyckes dig nu så om Saida?

— Skall jag ännu en gång i mitt lif känna mitt hjerta slå för en qvinna, så är det för Saida. Så långt kan jag förutbestämma.

— Lofvar du mig till en början att besöka oss dageligen, så lofvar jag dig, att du skall älska henne och hon dig.

Det låg någonting så öfvertygande i lagmannens ord, någonting så ödebetvingande i hans fast ton, att Baremann ovilkorligen blef hänförd af en känsla, hvars himmelsblåa färg var en del af Saidas eget väsende.

Han lofvade lagmannen, hvad denne ville. Sedan gingo de in till salongen, der Saida, som redan slutat sitt spelande, satt tankfull med hufvudet i handen utan att höra deras steg, innan de voro i rummet.

Baremann saknade mod att inleda annat än likgiltiga ämnen. Efter en halftimme tog han afsked, insvepte sig i sin öfverrock och gick med temligen stilla gång åt hemmet till.

Redan var han utom trädgården, då han hörde lätta och hastiga steg bakom sig. Han vände om sig och såg Saida.

Hon drog sakta efter andan och sade: — herr Baremann var snäll, som gick så sakta; eljest hade jag inte fått fast er ... och det var lycka att jag genast märkte detta manuskript; eljest hade det fått stanna kvar på Tuonela och då, hvem vet

Då Baremann kastat på sig sin öfverrock, hade manuskriptet på något sätt halkat ut. Han smålog och sade, afbrytande Saida:

— Någonting så obetydligt, som dessa skrifna blad, hade kunnat ställa er i bryderi. Jag förstår det väl. Skulle fröken ha sett i dem eller icke?

— Att inte läsa hade varit samvetsgrannt och det rätta, men när jag sedan skulle ha lemnat dem åt er, hade ni trott, att jag sett i dem ändå. Och jag är ofta nyfiken; jag tror, att jag verkligen hade läst dem.

— Denna infantila bekännelse behagar mig mycket och smickrar mig icke så litet — smålog Baremann. Men detta småleende förbyttes snart till allvar, rösten sänktes ända till vemod, då han fortfor: — dessa blad innehålla några scener och tankar ur mitt lif. De hemta kanske sitt enda värde af sanningen, i hvars enkla drägt de äro klädda. Det är icke längesedan jag nedskref dem ... egentligen för att förnöja en aflägsen vän, som bad mig om några anteckningar ur ett lif, som han visste icke helt och hållet ha saknat vågor. Men emedan slumpen nu kastat dem för en annan och denna andra är en sådan som denna Saida ... nu *ber* jag er, läs dem, Melia Saida.

Saida tog manuskriptet sakta från hans hand, samt räckte stillatigande handen till afsked, och vände sakta till hemmet. Baremann styrde med hastiga steg vägen till sin Saidas graf. Båda grafvarna vid tallarna voro beströdda med friska vårblommor.

Han frågade den döda, om hon skänkte bifall åt den lefvande, om hon misstuckte, att känslor, hvilka så länge legat under gruset, åter flammade upp och visade sin glöd.

Det svarade intet och stum var grafven. Milda fläktar vaggade tallbuskarna, så att deras toppar nickade sakta men skrämde ej. Angenäm var aftonen och vacker solen, så att de menade icke någonting ondt.

Kap. X.

Fragmenter af den gröna boken.

Jag har kallat min bok *den gröna*, emedan jag hört sägas, att grönt är hoppets färg och jag har ingenting att hoppas på jorden.

Större delen af den gröna boken är oskrifven, och har ett högt värde, ty den är oläslig och obegriplig — alldeles liksom min egen själ. Ett vida mindre, kanske intet värde har den skrifna delen, hvilken jag vill kalla fragmenter af den gröna boken. Den delen visar mig tydligen, huru vanmäktigt ordet är, då det skall tolka själens fina skilderi.

— — — — —

Jag var en sjutton års yngling, full af hopp och tillförsigt, stolthet och egenkärlek. Efter väl genomgången studentexamen förstod jag, att hela världen stod mig öppen, och att jag ägde förmåga att famna henne hel och hållen. En sådan känsla uppfyllde mig med ett hittills okänt nöje.

Jag ämnade icke sofva på lärdomens fält, dit jag nu vunnit inträde. Den fallenhet för målning jag redan såsom barn ådagalade beslöt jag att helt och hållet lemna vind för våg, för att desto mera odeladt kunna egna mig åt vettenskaperna. Ty vetandets schackter hade för mig mera lockande än konstens skuggor; jag ansåg det mera mödan värdt att skicka ljus i de förra, än öka de sednare.

Åt hvilken fakultet jag skulle egna mig, hade jag icke bestämt ännu; min mening var att först utbilda mig mångsidigt, för att sedan välja desto mera opartiskt.

Det studium jag först beslöt att grundligt gripa tag uti var naturalhistoriens. Detta studium var äfven — mente jag, hvilken med mina sjutton år omöjligen kunde vara en känslolös pedant — det lämpligaste till inledning, ty sommaren vinkade och jag ville återse min fädernebygd, der jag på fem års tid icke varit. Der kunde jag bo i något torp och förena nöjet att se kända och kära ställen med nöjet att examinera blommor och insekter.

Jag satte mitt beslut i verkställighet, kom till min födelsesocken och bosatte mig i ett torp, underlydande ett herregods Kuusisto, hvilket ännu fem år tillbaka tillhört min fader, men vid hans död användes att försona hans skulder. Måhända skulle en bitter känsla intagit mig öfver den stora olikheten emellan förr och då, om jag icke så ifrigt sysselsatt mig med botanik och zoologi. Att göra visit på herrgården, dertill var jag dock för stolt, emedan dess dåvarande ägare, öfverste Stålheim, i mer än ett afseende visat sig sniken och hård emot vår familj.

En eftermiddag gick jag efter vanligheten ut med min insekthåf och mina böcker och kom till ett ställe i en skogsdal, der jag ofta mina första barnaår suttit i min mors knä. Minnet af henne, som redan fyra år legat i den kalla jorden, grep mig varmt och jag lade min insekthåf bredvid mig i gräset.

Jag vet icke, huru länge jag suttit der, försjunknen i minnen eller betraktelser, då jag stördes af ett prassel och ett förskräckelsens utrop. Jag vände mig om och fick se en ung flicka springa fram ur skogssnåret invid. Hon var icke ensam utan höll i handen ett barn, som kunde ha varit fem år. Flickans steg hade varit vingade, om icke barnet fördröjt hennes fart. Jag hann icke tänka öfver eller efterfråga orsaken till denna skyndsamhet och den häpenhet, som stod att läsa i hennes anletsdrag, ty efter några ögonblick framstörtar ur snåret en varglo, tydligen i afsigt att kasta sig öfver de två. Flickan bemärkte mig och såg på mig med en blick, hvars mening tycktes vara: du kan rädda oss.

I detta afgörande ögonblick minndes jag hjert hvad jag läst om vissa djurs feghet, isynnerhet deras af kattsläktet, huru t. ex. ett fruntimmer engång med ett lätt slag af en solfjäder skrämde en vild tiger. Jag störtade upp och då djuret icke var längre än några aln från flickan och barnet, stack jag ut min insekthåf och lyckades ställa den så, att varglons stora hufvud och hals blefvo innanför. Detta gjorde vederbörlig verkan, ty oaktadt odjuret genast bröt detta svaga stängsel, blef det dock ganska altereradt, tog en annan kurs och lomade af tillbaka i sitt snår.

När flickan såg sig vara räddad, föll hon sanslös ned. Glädjen uttömde de svaga krafter, som skrämde stegrat. Det lilla barnet miste icke sansningen, men kunde hvarken tala eller röra sig ur stället.

Der var i skogsdalen tätt intill en källa. Snart var jag dit och tillbaka, och när jag ett par gånger fuktat hennes tinningar och hjessa, slog hon upp ögonen och kom sig åter. Hon reste sig, såg på mig blygt och sade: det behöfs ej mera; jag mår redan väl.

Barnet sade: Melia lefver.

Den unga flickan sade: vi voro helt säkert invid odjurets bo; jag förstår nu, hvarföre det blef så uppretadt. Men jag tackar er.

Hon drog några djupa andedrag och återtog: men ändå ber jag er, som räddat vårt lif, om någonting. Följ oss till Kuusisto gård.

Är det ert hem — frågade jag.

Denna lilla flickas är det, men äfven mitt.

Jag förstod, att hon var i beroende ställning. Jag tyckte mera om henne derföre och jag sade: om jag inte äfven garanterade er hemfärd, blefve ett godt arbete blott halfgjordt. Jag vore otacksam emot det lyckliga öde, som betjenade sig af mig till er räddning.

Himlen må veta, hvarifrån jag, en vid fruntimmerssällskap ovan, blyg yngling, tog detta ridderliga galanteriprat. Men jag såg på henne, att hon icke tyckte illa om det. Hon smålog. Men straxt såg hon på min söndersargade insekthåf, hennes uttryck förändrades och hon sade: den der, som säkert utgjorde ert nöje, är nu förstörd.

Jag svarade: men om denna insekthåf haft lif och känsla, så skulle han vetat, att hans sista stund var den bästa.

Snart förde jag dem längs gångstigen till deras hem. Jag kunde icke annat än villfara hennes bön att följa ända in. Hon visste redan mitt namn och hon presenterade mig för herrskapet der. Det förstår sig lätt, att de alla skänkte mig en hyllning, liksom jag varit en Gud och icke ett utkastadt verktyg.

Öfversten tog af mig det löftet, att jag rätt ofta skulle besöka dem. Det löftet ämnade jag icke hålla.

Men när Melia bad mig derom, då lofvade jag äfven henne det. Det löftet hade för mig ett högre värde. Ty okända vindar häfde redan min själ i sakta vågor.

95

— — — — —

Hemkommen såg jag på min förstörda insekthåf, den enda jag ägde. Jag hade bordt bli bedröfvad, ty den var numera oförbätterlig. Men jag tänkte i stället: ända till denna dag har du roat dig med att göra slut på tusende lif; nu har du emot din vana räddat ett lif. Och lönen derföre må bli, hvad den blef — slutet på ditt eget lif.

Och det var mig, liksom jag i hast fått någon afsmak för att samla insekter. Jag tänkte en tanke, ovärdig entomologen, att räddandet af lif är bättre än förintandet. Denna tanke var visst icke gynnsam vid bedömandet af mitt sinne för jemförelser och combinationer, men nog af, jag tänkte så.

I alla fall ville jag vänta på den håf Melia lofvat arbeta åt mig. Sålänge kunde jag syssla med blommor.

När jag andra gången varit på Kuusisto, såg jag på min blomsamling och jag fick afsmak äfven för blommor. Jag tänkte en tanke ovärdig botanisten: hvad skall jag samla blommor, när jag fått se den skönaste blomman, en blomman med själ!

Och hon *var* skön, denna Melia, skön och obeskriflig. Hon var dunkel, men ändå var hon klar. Det var mig en smärta och ett nöje att se henne, att tala vid henne. Jag förstod, att jag älskade henne.

Och allt ifrån den tiden hade jag icke mera håg för naturhistorie eller någon annan vetenskap. Den insekthåf Melia gaf mig i stället för den förra, begagnade jag aldrig, — kanske emedan jag satt så stort värde uppå den — och jag äger den ännu.

96

De planer jag icke så längesedan utkastat om inrättandet af mitt framtida lif, ansåg jag nu med ett föraktande löje. En månad hade gjort mig mycket äldre, hade kullstörtat alla mina förra principer (en gosses sjelfförnöjda principer!) och låtit mig blicka in i lifvet med en annan blick. Kärleken drog i sin djupa och mäktiga strömfåra alla de källdrag, hvilka förut varit spridda på fältet. Allt i min själ, tankar, känslor och begär blefvo blott tjensteandar åt min kärlek.

— — — — —

Melia hade en vän: det var Ingrid. Vänskap är ett betydelselöst ord: denna gång icke. Det såg man på allt: de tycktes vara nog för sig sjelfva.

Ingrid Adelberg var syskonebarn med mig. Hennes far hade redan några år varit död och lemnat efter sig en betydlig förmögenhet. Ingrid var "en rik arftagerska".

Hennes yttre var vackert, kanske idealiskt. Hon var en blondine, skär och genomskinlig, hvarmed jag menar, att hennes själ, klar och skär, stod att läsa i dunkelblå ögon.

Oaktadt vi voro slägt, hade vi aldrig sett hvarann förrän denna sommar. Jag var stolt och skygg; att göra bekantskap med rika slägtingar var för mig en plågsam tanke. Men på Melias förord gjorde jag dem den äran. Den första visiten en gång gjord förde med sig flera andra och de lyckligaste dagar jag nånsin haft, dagar, då all tid försvann och det hela var en sekund, kort men betydelsefull, dem hade jag på Toiwola. Men ack och ve, att det ej var för Ingrids skull utan för Melias!

97

Hade jag förr sett Ingrid, så hade jag troligen — förstår du syftningen af detta *troligen*, min vän? — kommit att älska henne och älskats tillbaka. Och denna kärlek hade blifvit lycklig, ty hon var rik på — jordiskt gods utan att vara fattig på himmelskt. Hjertat, fångsladt af skönheten, hade fått ett band starkt nog att icke sönderslitas af Melia Saida. Vanan så heter det. Nu var det Melia, som hade försprånget och jag blef icke hvad man kallar lycklig, manne ens belönad?

Dock hvem vill klandra ödet! Ingrid blef månen, som lopp kring min stjerna, Melia blef stjernan.

Omgifven af störande naturer, fann jag mig på Kuusisto aldrig så väl med Melia, som på Toiwola; och der sågos vi äfven oftast. Ingrids närvaro skadade icke kärlekens blomman, ty hon var såsom ett skyddande arlaregn. Ja äfven oaktadt Melia icke var der, voro timmarna på Toiwola mig dock rätt ljufva, ty Ingrid förstod Melia så väl, att det var mig en glädje.

— — — — —

Det var på Toiwola. En vacker eftermiddag voro vi tre ute att spatsera. Vi satte oss ner vid vägen, der han på engång kröker och höjer sig. Utsigten var den vackraste:

till höger hade vi sjö, till venster likaså och emellan båda gick en ås, beväxt med granar och björkar. Det var en stund af högtidlig stillhet och vi sade icke mycket.

Då kommer på en gångstig, som leder till den gamla begravningsplatsen en qvinna, hvars anlete jag aldrig kan glömma. Hon var gammal och grå, hade bruna, glimmande ögon och ett illparigt uttryck utbredt öfver drag, hvilka fordom kanske varit regelbundet sköna.

Det gick en rysning igenom oss, när hon helt obesväradt satte sig ned tätt bredvid, sägande: gamla Regina vill också hvila; kanske hon också förstår sig på den vackra utsigten.

Käringen såg på utsigten med en tillgjordt förtjust, spotsk min. Men sedan hon ledsnat dervid, tog hon ur sin kjolsäck en liten brännvinsflaska, tömde dess innehåll, höjde sedan flaskan i vädret sägande: ingen kan neka fattigt och olyckligt folk den trösten. Ty det *är* en tröst.

Vi kunde omöjligt skilja våra blickar ifrån den hemska gestalten.

Det stolta och triumferande i hennes åtbörder förvandlade sig dock snart till slapphet och ödmjukhet. Hon sade:

Mitt fina herrskap, j sen, att allt detta är slut och det är ändå min enda glädje, alltsedan den tid, då jag var ung och lycklig och vacker, ja nästan lika vacker som de här rara fröknarna. Du unga herre, som ser så mild och god ut, du har säkert pengar — bara helt litet — så mycket att min flaska kan bli fylld. Gif åt mig litet och jag skall spå i din hand.

Käringen hade oaktadt sin stygghet någonting befallande i det skinntorra ansigtet. Jag gaf några skillingar och såg upp på de båda flickorna, hvad de skulle tycka om spåendet. De voro — qvinnor och de nickade bifall.

Medan vi tre vexlade blickar, tycktes spåkärningen genomträngande forska oss.

Jag gaf henne min högra hand. Hon betraktade och berörde den på det nogaste, men kastade emellanåt blickar på mig och mina följeslagerskor.

Efter några minuter sade hon:

Ser ni nu, mitt fina herrskap, dessa två djupa streck, huru de tyckas vilja närma sig hvartannat, men skiljas åt närmast pek fingret. Och ser ni sen detta tredje djupa streck, som går emellan de båda förra ... nå men se då, det var underligt hvad det strecket slutar hastigt af! Och detta lilla streck, som utgår ifrån det djupa och korta; det lilla strecket går till det ena djupa och långa. Men det andra är alldeles ensamt.

Hvad betyder nu då allt detta — sade jag otålig och såg på Melia.

Det betyder — svarade kärningen vildt — hvad det betyder frågar du, stolte och häftige yngling; jo först betyder det, att din väg skiljer sig ifrån hennes — härvid pekade hon på Melia — ty de båda djupa strecken äro edra öden ... se huru du kastar ögonen på henne; men tro inte, att du nånsin får henne Hvad den andra rara damens listid tycks vara kort! Och det är ändå hon som ger upphof åt din lycka.

Vi sökte alla tre att skratta, men vårt skratt var icke hjertligt.

Käringen släppte min hand. Då sade Ingrid: vill du inte äfven spå någonting ur min hand.

Den gamla svarade: den ena handen sade mig nog; jag vill inte mera spå. Nu går jag att köpa åt mig trösten.

Hon försvann. Jag såg på Melia; hennes blick var rädd och bäfvande.

Ännu förekommer det mig stundom såsom om en förgiftig dunst utsläckt en klar och vacker låga i hennes hjerta.

— — — — —

Ingrid gjorde bekantskap med en aktningssvärd medelålders man. Hon gaf honom sitt hjerta och lofvade honom sin hand.

Hittills hade jag endast obestämdt talat med Melia om min kärlek. Nu ville äfven jag få veta allt.

I trädgården på Kuusisto var mycket herrskap; det aktade jag icke på denna gång. Vi voro mest för oss sjelfva och Melia minndes icke konviniensen.

Jag sade: behöfver jag säga dig Melia, att jag älskar dig, då du har anat det, sett det och vet det! nej, men ändå — det gör mig så lycklig att säga: jag älskar dig.

Melia ämnade föra ett vinbär till sina sköna läppar, men lät det hvila på halfva vägen; i stället gafvo hennes dunkla ögon mig en blick, som räckte — ett ögonblick. Och det skönaste jorden har, huru skulle det kunna räcka längre. Aningar om himlar läsas blott i sekunden.

Denna blick med denna obestämda ton, som är det skönas egenhet, vidgade min själ, spände min känsla, men band min tunga, på hvilken eljest hade darrat en sväfvande fråga.

Melia såg åter upp och sakta hviskande dock utan all förlägenhet eller bryderi svarade hon på mina tankar:

Om jag älskar dig, derpå vill du ha svar. Och hvad skall jag svara dig? annat än *jag vet icke!*

Finns det en medelväg emellan älska och icke älska. Jag tror det ej. Melia, hvad menar du?

Nej David, ingen medelväg, och ändå måste jag säga: jag vet icke.

Älskar du mig, Melia? *Bed* om sanningen och gif mig den ... Du svarar mig ej — ty du vill ej svara mig ett nej. Nåväl, Melia Saida; på mångfaldigt sätt kunna vi lägga våra ord. Du ville svara mig ett ja Är det icke så, att Melia icke älskar mig?

Härtill svarade hon: ja, David ... men ...

Men du menar, att du ändå skänker mig syskonkärlek. Är det icke så?

Härtill svarade hon alldeles intet, hvarken med ord eller blickar.

Då blef jag gripen af en glädje, som nära nog var vansinnets, och jag utbrast: du älskar ju mig, min Melia, det säger mig en helig visshet. Eljest hade du svarat ett ja äfven på denna fråga.

En häftig yngling som jag var, ville jag storma mig till bekännelse. Jag hade fattat hennes båda händer i mina, och höll dem der fast, men allt lenare ju längre, så att hon snart kunde lösgöra sina.

För himlens skull — sade hon — bed mig icke om svar nu. Jag är så svag, så matt, mitt hufvud är förvirradt. Unna åt mig en timmas tid, blott en timmas, David ... för att hemta mig, för att tänka; *inte* för att *betänka* mig, utan endast *tänka*.

Hennes röst, vid det hon sade dessa ord, hade en egen klang, hvilken ännu ljuder in i min själ.

För hvad jag nyligen så högt åstundat, svar på mitt hjertas fråga om genkärlek, skyggade jag nu. Ja, jag tror, att de ord männer i allmänhet föreställa sig och anse för de ljufvaste, orden, som aftäcka och visa ett älskande hjerta, nu skulle ha blifvit för mig en källa till bitter klagan. Det kom på mig en känsla, en tanke, att en afslöjad kärlek i och med detsamma förvandlar qvinnan ifrån himlens till ett jordens barn. Och ännu mer, då denna kärlek hade gällt mig — blott mig.

Blott några andetag varade en sådan känsla, men jag svarade: en timma, det är för litet. Men i morgon ...

I morgon — afbröt mig Melia — möt mig i morgon, klockan åtta på morgonen, uti dalen, i den dal, der vi först sågo hvarann och der ... mitt lif blef räddadt.

Åt sådana qvinnor, som hon, har naturen gifvit rättighet att någongång lösa konviniensens band. Det var hon, som föreslog ett rendezvous. Den storartade och ädla qvinnan!

— — — — —

Och vi råkades i dalen. Morgonen var sval och vacker, himlens blå var rent, milda vindar vaggade träden, täcka förhoppningar mitt hjerta.

O hvad Melia Saida var skön! Det mörka håret till den skära, blygt blomstrande kinden; de dunkla ögonen till den hvita rena pannan! Och munnen med dess fina uttryck, halsen, vexten och allt! Och ändå fanns det intet jordiskt och sinnligt i detta anlete; det var icke ytan, som anslog, utan djupet som fångslade, ett djup öfversinnligt och himmelskt.

Jag har tänkt — sade hon — jag har tänkt mycket; tänkandet har icke hjälpt mig fram. Förakta mig, herr Baremann, såsom jag måste göra det sjelf, ty allt ännu — vet jag icke.

O Melia, då jag ser dig så som du nu är, så vill jag veta alldeles intet. Det vore en synd, ett helgerån. Nu är för mig nog att jag älskar dig.

Jag minnes icke, *hvad* och *om* vi härefter talte under en tid, hvars längd jag icke kan bestämma. Men dessa Melias ord minnes jag: ni är för hög och ädel, för att ...

Här stannade hon för att aldrig fullborda sin halfbrutna, på mera än ett sätt förklarliga mening.

Jag sade: men värdera mig och håll mig räkning, för att jag endast frågat dig, om du älskade mig. Jag har icke sport dig, om du ville bli min.

Hon svarade: David Baremann, hade du gjort en sådan fråga, så hade jag icke ansett den illa, icke för opassande eller ogrannlaga. Men jag hade svarat dig, att jag icke ville bli din maka ... Jag vet, huru högt du älskar mig, med hvilka sköna färger din fantasi smyckar mig — mig, David. Dessa färger skulle tiden bleka och illusionens luftslott skulle blåsa bort. Nu deremot, hvilken skillnad! Vi skiljas för alltid ... och minnets engel blir din tröstare. Är det icke det skönaste slut!

Hennes ord voro afbrutna, men hennes ögon, hvilka halft framvällande tårar fuktade, de glänste underbart.

Åter framstammade jag: är det den enda orsak du har till buds, så skall jag bestrida den. Jag skall visa dig, huru illusionen kan adlas till en stilla frid, en visshet, värmande om också icke brännande.

Härtill svarade Melia med stigande värma: den enda orsak, o nej. Flera än en orsak har jag till buds, ty jag har — ingen. Men ett något, en röst talar till mig, beder ...

Jag förstår dig, Melia; dunkla blomma, jag anar dig. Och jag vill följa denna aning. Jag vill icke stjäla mig till himlen, då jag ju redan har den — i min kärlek till dig. Jag vill blott af dig taga ett afsked; menniskor kalla sådant *afsked för lifvet*, en evig skilsmessa; jag icke så. Ty vi komma ju icke att skiljas Se ofta på min älsklingsstjerna ... du vet ju hvilken hon är ... se på den då och då och var säker att vi då ofta träffas der. Och på minnets helga och starka brygga, som förenar din strand med min, der vill jag ofta komma dig till mötes.

David Baremann, blif konstnär, blif stor och lycklig.

Farväl Melia. Om något skönt uppenbarar sig för mig, då förstår jag att det är din ande, som signande talar till mig Men ännu en bön, ty du är äfven en jordisk blomma. Gif mig ett minne, låt det vara en symbol, gif mig en af dina minsta och vackraste hårlockar.

Och hon vecklade upp en fläta. Då smålogo vi båda — det kunde vi icke hjälpa, ty till att afklippa hårlocken hade behöfts — en sax.

Ett vänligt öde vill, att människan äfven under lifvets viktigare frågor har ett sinne öppet för skämtet och löjet.

Min pennknif gjorde nu god tjenst. Hon afskar locken i och med detsamma ödet afskar ... icke min lycka .. då hade jag ju ljugit för *henne*.

Jag tog denna lock och jag vet, hvar jag förvarar den.

— — — — —

Så var det då slut. Ännu några gånger såg jag Melia, men såsom andra människor till det yttre. Vi togo ännu en gång afsked, men det verkliga afskedet var i dalen.

105

— — — — —

Jag har någongång tviflat, att hon älskade mig. Jag har tänkt huru, om hon älskade mig, det då kunde slutas just så. Men sedan har jag sett på Capellastjernen och denna har då alltid glänst och tindrat klarare och skönare än eljest. Då har jag sagt: Melia Saida, jag förstår dig.

Jag har haft stunder af stor sorg, så att jag behöft tröst. Då har jag på minnets brygga gått öfver till Melias strand.

Jag har haft snillets ingifvelser; det sköna har uppenbarat sig för mig; min förmåga har ofta öfvergått mina djerfvaste förhoppningar. Då har jag känt en varm fläkt; en ljuf visshet har sagt mig, att Melia Saidas väsende gifvit styrka åt ingifvelsens vingar.

Och ändå har det ofta händt, att alla stjernor nekat mig hugsvalelse, att minnets brygga icke syntts för det närvarandes moln. Då har jag klagat, då har jag varit ensam i verlden, natten omkring mig; då har jag längtat bort. Men *hoppet* har åter plötsligt varit vid min sida och hviskat till mig vackra saker om Melia Saida, och jag har gerna lyssnat till dem.

— — — — —

— — — — —

Mitt beslut stod nu fast att lemna lärdomen å sido och i stället hylla konsten.

Jag lyckades att genom lån skaffa mig en penningesumma, stor nog att föra mig öfver det haf, som åtskiljer Finnland och Sverige, men icke större än att jag med all sparsamhet dermed kunde lefva en månad. Jag föll dock icke i modlös förtviflan, ty jag hade förutsett allt detta och jag visste mig vara i Stockholm, en stad alltför stor att låta en person med god vilja och nöjaktiga insigter svälta ihjäl.

Jag lyckades skaffa mig ett antal disciplar, bland hvilka några voro nybegynnare, tillochmed abcdarier — jag försmådde ingendera, då mitt mål var penningen. Hvad jag nu förtjenade utöfver det nödortfigaste, använde jag till att sjelf taga lektioner i målning.

Min lärare var en man, hvars namn aldrig varit buret på ryktets vingar och ändå vördar jag honom allt ännu med tacksamhet, med värma, ty han var stor i sin konst, stor och ädel. Hans undervisningsmethod var mera vännens än lärarens; han bildade mig på samma sätt, som en mor, genom att vara en lekkamrat, bildar sitt barn. Hans ovanliga skarpsinne och människokänedom tillät honom att alltid ställa sig på en med mig jemnhög ståndpunkt, samt först derifrån se saken för att sedan höja mig till sin egen.

Oaktadt jag, enligt hvad min lärare redan de första timmarne försäkrade mig, icke var oäfvnen i kopiering, sysselsatte jag mig dock dermed uteslutande i två år. Sedan gaf han mig sina egna ungdomsförsök "hvimlande af fel" att kopieras och tillika korrigeras. Det är en glädje för mig att minnas den glädje, som intog den äldre mannen, då jag honom i smaken lyckades omskapa de partier af hans taflor, med hvilka han ej var belåten.

Huru jag i tvenne års tid kunde tygla mitt brinnande begär att låta penseln leka med egna skapelser, kan endast förklaras af gubbens älskvärdhet och hans deraf härflytande stora inflytande på mitt sinne. Det första steget, sade han, är att blindt och troget följa andras verk, det andra att klandra dem, det tredje först att skapa egna.

Jag tänkte: gubben har antingen rätt eller orätt, men jag vill lyda honom; jag vill icke genom en vrång sjelfviskhet söka skapa mitt öde.

Jag skall icke söka beskrifva min hänryckning, då jag första gången lade hand vid en egen tafla. Lik älskarens hänryckning är konstnårens, försåvidt det lika kan vara det olika. Älskarens ideal är mera utom, konstnårens mera inom; älskaren hänvisas ifrån sin egen själ till en annans, konstnåren från en yttre själ, verldssjälen till sin egen. Den förre söker, den sednare finner.

Fyra originaltaflor hade jag målat under min lärares ledning och den femte var halffärdig, då döden bortryckte honom. Jag var honom för djupt tillgifven, att jag icke med häpnad skulle emottaga detta budskap. Nu stod jag än en gång ensam. Min sorg ökades, då jag fann, att den gode gubben testamenterat åt mig sin lilla kvarlåtenskap, ty deraf förstod jag ännu mera, hvem jag i honom förlorat, och huru kär jag varit honom.

Sedan jag fullbordat min femte tafla, gick jag med den till en erkänd konstkritikus. Oaktadt min ungdom, hade jag dock smakat nog bitter kalk i verlden, för att inom mig bära idel förhoppningar; jag förstod, att dessa rätt ofta ombyta namn, heder och värdighet och kallas sedan illusioner. Jag var beredd på det bästa som det värsta,

106

107

108

beredd på ett min tafla kunde höjas till skyarna eller störtas till afgrunden.

Nu ville händelsen, att hos den man jag besökte för att få ett domslut, voro vid samma tillfälle en stor hop konstkännare samlade, hvilka just för närvarande höllo på med betraktande af taflor, här och der utbredda.

Jag namngaf mig för värden och angaf mitt ärende.

Herrn kommer som i grefvens tid — sade han — jag har bedt till mig några vänner inkom för att bedöma taflor af inhemska konstnärer. Får jag be om er komposition.

Jag tänkte inom mig, att hvad han kallade grefvens tid, dock i sjelfva verket var någonting helt annat; ty när så många konstdomare äro tillsammans, fordrar deras inbördes högvigtighet en större sparsamhet i loforden, en större riklighet i anmärkningarne.

De betraktade taflan med uppmärksamhet och tycktes hvar och en vilja afvakta de öfrigas omdöme. Slutligen sade en af dem:

Att min herre icke är just alldeles nybörjare, ser man nog, men likväl måste jag försäkra herrn, att taflan är mera bizarr än vacker.

Den unge konstnären torde jakta efter originalitet — vidtog en annan.

Dessa högförnåma yttranden, åtföljda af sura och likgiltiga miner, hvilka stodo att läsas i hvars och ens anlete, gjorde mig förtörnad; ty om jag än var beredd på tadlet i dess högsta potens, så hade jag likväl icke väntat denna försmädliga likgiltighet, denna öfversittareton.

Jag lade dock band på min vrede och svarade så obesväradt jag nånsin kunde:

Det kan visst vara, att taflan icke har särdeles värde, men efter originalitet har jag aldrig jagat, utan om så är, att någonting originelt här finnes, har det kommit sjelfmant och oskyldigtvis.

Tydligen såg jag, att detta svar misshagade dem alla, och den, som först yttrat sig, tog till ordet:

Originalitet, min unge vän, är af två slag, falsk eller sann. Den sanna originaliteten är på det närmaste beslägtad med genialiteten; det är hon, som sätter den rätta pregeln på mästartens skilda verk, så att han alltid förblir sig lik äfven under sin mest skiftande olikhet. Den falska deremot sätter sin ära blott i att göra uppseende och då bevekelsegrunden är så lumpen, förbiser hon helt och hållet det naturliga, vackra och skickliga, samt förfaller uti deras motsatts, det sökta och känslöstötande; med ett ord, min herre, den falska originaliteten är alldeles liktydig med bizarreri.

Än sedan, hvad hör detta till saken! — tänkte jag, som var föga belåten med afhörandet af denna föreläsning, hvilken så halft den än slog hufvudet på spik, troligen utgjorde ett minne från någon tidningsuppsatts, som talaren nyligen blifvit förtjust i.

Han tycktes varsna min otålighet och han var snar att fortfara:

Min herre är nu väl icke så egenkär och tror, att den sanna originaliteten fallit på hans lott.

Jag svarade, att det var saker, som jag troligen icke förstod, åtminstone aldrig reflekterat öfver; samt att jag blott ville ha ett omdöme öfver denna tafla, icke öfver mitt konstnärskap i allmänhet.

Nu afgaf ändtligen värden sitt votum:

De skilda partierna äro visst skäligen goda, oaktadt äfven vid dem är mycket att anmärka. Se t. ex. färgen på denna himmel, huru matt och otillfredsställande och se huru den der, som lär vara styckets hjelte, öfverstrålas af dessa båda bipersoner, hvilka borde hållits vida mera skymundan, såsom det naturligtvis varit er afsigt; och hvad är det för en löjlig och vidrig dräkt herrn bestått åt sitt sällskap!

Jag svarade, att jag ansåg klädedrägten så mycket mera passande som taflan föreställde ett äfventyresällskap. Om hjelten *verkligt* öfverstrålades af de påpekade bipersonerna, var det möjligen derföre, att han kände samvetsqual och ännu ovan vid det sedeslösa lif, i hvilket de redan voro invigda och hjeltar, omöjligen kunde ha en så uppspelt min som de. Hvad slutligen himlafärgen beträffade, menade jag, att jag en annan gång med nöje skulle komponera en annan, men att den koloriten i alla fall *nu* var den jag ansåg lämpligast och mest öfverensstämmande med det hela.

Mitt modiga sjelfförsvar verkade naturligtvis intet godt. Min Mentor utlät sig vidare:

Allt det der kan vara godt och väl; jag märker, att herrn oaktadt sin ungdom icke är utan sin fyndighet i sjelfförsvaret. Nå, nå, jag skall icke gå in i detaljer. Men det hela är vida sämre. Planen är tillskuren för stor emot krafterne; egentligt lif och intresse saknas; med bästa vilja i verlden måste jag ändå förklara, att taflan är *mera dålig*.

Detta var för mig den hårdaste domen. Ty så länge han höll sig någorlunda till de skilda partierna, kunde jag ändå försvara mig. Men när han angrep kompositionen i dess helhet, hvarken uppgaf eller behöfde uppge bestämda skäl utan tycktes låta sig ledas af enskildt smak, detta ojäfaktiga maktspråk, då blef jag svarslös, redlös.

Hade han helst i grund förkastat min produkt, sagt den vara under all kritik, då hade det varit bättre. — Men han nedlät sig icke så långt; han sade endast, att taflan var *mera dålig*.

Antingen läste han i mitt ansigte något, som bevekade till medlidande eller om han blott låtsade det; allt nog, han sade:

Ifall jag genom min recension tillintetgjort förhoppningar, så gör det mig ondt. Jag har emellertid talat uppriktigt.

I tid eller otid var nu tiden inne för mig att sätta mig upp på höga hästar. All min modlöshet försvann och jag sade:

Mina förhoppningar äro af den art, att de icke kunna tillintetgöras af någons maktspråk, vore denne någon än tiofaldt högre uppuren af ryktet, än den person som nu utdelat dem. Hvad åter denna tafla enskilt beträffar, så tror jag aldeles icke, att mina krafter, vilja och anlag helt och hållit blifvit uppsupna af och förstenats i den, utan hoppas jag, att de, af taflan helt och hållet oberoende, ännu framdeles torde hjälpa mig att utarbeta andra och bättre. Och till ett bevis, att jag talat ärligt, till ett bevis, att jag icke lefver endast för denna tafla, skall jag sönderstycka den — men bitarna lemna jag icke här, utan behåller dem själf, för att framdeles i en verld — när jag blifvit stor och större än någon af er — se efter om taflan verkligen var mera dålig.

Under det jag ännu talte, sönderskar jag duken i fyra delar, gömde dem hos mig och lemnade sällskapet åt sina reflexioner öfver denna mandat.

I min hetta och öfverilning hände sig, att jag till taflans styckande kom att begagna det pennknifsbett, hvilket jag i nära tre års tid, barnsligt eller icke, lemnat obegagnadt och ansett fridlyst: bettet, hvarmed Melia afskar sin hårlock. Genast jag märkte det, var det som om pennknifven ristat mitt eget hjerta och jag tyckte mig ha gjort mycket illa.

Denna föreställning alstrade andra. Hemkommen ansåg jag det icke vara utan all betydelse, att jag just med det bettet förderfvat taflan. Det stack upp hos mig en tanke, att hon kunde ha varit förstörelsen värd. Jag sammanfogade de fyra bitarna och betraktade nu den tafla, på hvilken jag en timme tidigare sett med förtjusning. Hvilken skillnad! Nu fann jag fel der jag förut funnit företräden; de enskilda partierna behagade mig nu lika litet, som det hela. Ja, jag började tillochmed förakta mina domare, för det de ej skrattat mig upp i synet öfver min djerfhet att till bedömande underställa en så usel tafla.

Nu då jag nedskrifver detta vill jag för dig, deltagande, fördomsfrie vän, tillstå, att jag icke mera tillskrifver pennknifsbettet *ensamt* denna vändning i min själfgranskning. Ty så är det alltid: efter en för stor själfkärleks flod följer anspråkslöshetens och själfföraktets ebb.

Hos mig vexte upp en tanke, att jag misstagit mig om min bestämmelse. Jag började tro, att jag var en onyttig varelse i verlden; jag förföll icke i förtviflan, men min själ förlorade sitt lif och jag blef ligkiltigt för allt.

Detta tillstånd varade dagar, det varade nätter.

Omsider ljungade en sanningens blix i min själ. Jag anade, att ära och lycka icke äro nödvändiga för själens trefnad och dess höga ro, jag anade en himmel i *försakelsen*.

Det var minnets gnista, som tände denna blix. En gång förut i mitt lif hade jag anat försakelsens himmel; då var det i kärleken, nu i äran.

Och åter blef jag lycklig, lyckligare än nånsin, ty min lycka var icke alls af jordiskt slag. Jag tackade Gud, hvars nåd valde försakelsen till ett medel att luttra mig ren och föra mig till sin egen himmel.

— — — — —

Af det stillasittande lif jag flera år fört blef min helsa mindre god. Jag rådförde mig med en läkare; han föreskref en längre fotresa. Jag lydde hans råd, måhända mera samvetsgrannt, än han kunde förmoda, ty min fotresa varade i fem runda år. Dels nöden, dels hågen att se nya länder och folk var en orsak till dess längd.

Norriges fjällar med sin kalla, hvita snö värmdde upp mitt sinne; den öfver all beskrifning herrliga, storartade naturen stärkte känslan; Norrignes goda och kraftiga folk smittade mig med friskhet till kropp och själ.

Sedan jag i tvenne års tid färdats i Norrige, hände sig, att min kassa smälte till intet. Nu var tiden inne att välja något lefnadsyrke, innan hungern stod för dörren och innan sönderslitna kläder komme att neka mig sin tjänst.

Mitt yrke blef att *klippa silhouetter*. Danmark blef det första land, der jag genom detta yrke förtjenade min tarfliga bergning. Mången såg medlidsamt på den fattige silhouetteuren, men själf var jag så glad och lycklig.

Under loppet af trenne år genomtågade jag småningom Tyskland, Frankrike, Schweiz och Italien. För att inöfva mig i det lands språk, dit jag ärnade ställa kosan, vistades jag en tid i gränsstäder, der man talade båda språken.

Jag kom till Italien, minnets och konstens land och jag kom till Rom. Hvad intryck denna stad gjorde på mig, skall jag icke måla.

I Rom blef jag upptäckt och igenkänd af baron Y., hvilken fordom varit min skolkamrat. Det var han, som öppnade för mig inträde till de herrliga taflegallerierna, hvilka inkastade i min själ en längtan efter det, som redan bordt vara glömdt. Det var han, hvars godhet lockade mig till att, såsom han sade, ännu måla blott en enda tafla.

Var det icke en svaghet af mig, en stor och oförlätlig svaghet. Men jag målade.

Taflan blef färdig och min vän baronen *stal* den ifrån mig. Jag tröstade mig lätt och ansåg det vara ett rättmätigt straff för den, som var i begrepp att utbyta försakelsens ädla vana, dess frid och lycka emot ärelystnadens fåfängliga och förgängliga fröjder.

Men min vän återkom tyvärr och icke ensam utan åtföljd af tvenne stora målare. Jag trodde mig få höra rättmätiga anmärkningar — ty på fem års tid hade jag icke

handterat pensel och stafflett — men de förklarade utan omsvep, utan förbehåll, att taflan var ett utmärkt konststycke. Stum af häpnad sålde jag instinktmässigt, nästan medvetslöst taflan för en summa, större än den jag under mina djerfvaste förhoppningars tid drömt blifva priset för en tafla.

Hvad skall jag säga mer. Då lyckan log emot min målning, började jag andra gången anse mig kallad att bli konstnär och jag målade flera taflor, hvilka alla i mer eller mindre mån rönte framgång. Jag skördade både rykte och penningar, hvilka dock aldrig ville bli mig riktigt trogna, ovan som jag är vid det rätta sättet med dem.

Men allt sådant hör icke till den gröna boken.

— — — — —

Omsider förde mig ett djupt och oafvisligt begär till hemmet — och jag står åter på din heliga jord, mitt fosterland! Ännu en gång ville jag se dina stränder, sköljda af vågen, höra vindens susning i trädens darrande kronor, leka med månens strålar på dina grafvar.

— — — — —

Slut på Fragmenter af den gröna boken.

Kap. XI. *Granriskojan.*

En vacker morgon lockade Saida att öfvergifva sin bädd. Hon gjorde några slag i parken, men då fåglarna, efter hvad hon tyckte, sjöngo vackrare än vanligt, blef det henne för trångt i denna park, hvilken, så ostädad den än var, till följe af flere års bristande omvårdnad, likväl nu föreföll henne ingenting mindre än så. Sjelfva de krokiga gångarna anlagda efter den engelska stilen, hvilka förut behagat henne, hade nu i hennes tycke en alltför stor enformighet och smakade förmycket af en bestämd plan. Hon ville ut i den gröna, friska skogen, der naturens mästartehand anlagt mera än tusende gånger att välja emellan, mera än tusende bersåer, de förra för rörelse, de sednare för hvila.

116

Snart var hon på den backe, der vägen kröker sig och der man ser två insjöars blånande band. Det uppstod hos henne en tvekan, antingen hon skulle styra sina steg till grafvarna, för att på dem kasta vårens friska blommor eller åt höger hand till stranden af den ena sjön, för att hänföras af vårens friska skrud.

Redan hade hon valt det förra och hunnit till ett ställe, derifrån hon hade öfversigt af begravningsplatsen. Sjelf obemärkt bakom några tallbuskar såg hon der — afståndet var blott ett stenkast — en man, som plockade upp de blommor hon för några dagar sedan kastat dit, och som sjelf der utströdde andra. Det var Baremann och — hennes hjerta klappade våldsamt. Hon kände sig frestad att gå längre, men en motsatt känsla kom henne att vända om, att fly.

Kommen åter till landsvägen och kullen, hörde hon ljudet af yxslag, hvilket ehuru aflägsset dock klingade inbjudande. Gerna följde hon denna inbjudning, ty, utom att det alltid för Saida var ett nöje att tala med godsets underhafvande, var dessutom hos henne nu ett något, som manade att söka en afledning för de känslor, hvilka med en hittills okänd styrka svallade inom hennes bröst.

Efter att missledd af genljuden från berghällarna ha gått i många krokar, kom hon slutligen ljudet ganska nära, så nära, att hon numera omöjligen kunde misstaga sig om platsen, der vedhuggaren sig befunne. Det kunde icke vara annat än emellan hennes favoritplats och stranden.

117

Hon kom till denna plats, stället der tvenne hållar bilda liksom tvenne väggar till en kammare. Hvad såg hon här? En syn som slog henne med förvåning, med häpnad och förskräckelse.

Dessa bergväggar voro försedda med ett grönt tak af konstigt sammanfogade granqvistar. Taket gungade för den friska morgonvinden, men var tillika så starkt, att Saida, som, troende allt vara en dröm, en synvilla, försökte stående på stenen att rycka det löst, snart fann att det emotstod hennes ansträngningar.

Det lilla trädet var icke skadadt; dess lilla topp sköt igenom en öppning i taket och blickade fritt åt det blå.

Saida tänkte: vi vete ej hvad; ty minnet hade öfvergifvit henne och aningen var henne icke följaktig.

Hon vaknade och kom till sig, då yxens slag afstodnade och i stället hördes steg af en sig närmande. Hon förnam följande ord sakta framsagda: — du ser på mig, min gosse, men nu är arbetet äfven slut. Ser du Wille; dessa båda framstycken hänger jag fast vid detta tvärträd och fäster äfven taket dervid och då blir taket starkt, så att Wille och jag kan spatsera derpå.

Hon hann icke tänka öfver, hvem den kända rösten tillhörde, ty framför henne stod Otto, den trogne hunden Wilppas vid hans sida.

Ett utrop af öfverraskning undföll Melia och af — smärta, ty minnet började vakna och hvart skulle hon fly.

Äfven Otto undföll ett rop af öfverraskning och af — glädje, ty då Saida nu var här, huru skulle icke hoppet hviska behagliga saker!

118

Hunden skällde på flickan, men tystades af sin herre, som sade: — Wille förstår inte, att vi äro bland vänner. Förlåt honom för hans herres skull ... Allt är nu färdigt, så när som på detta träd ... och sedan ...

Han tystnade och började tillyxa trädet. Då han engång såg upp och mötte Saidas blick, stadnade han plötsligt, fällde yxen och trädet ... hans allvarliga anlete tändes som af tusende blixtar och han sade:

— Nej, jag vill icke fullborda byggnaden, innan jag vet allt. Saida, Melia Saida; säkert minnes du hvad du lofvade mig, den gång jag såg dig senast: när trädens qvistar sökt upp dig, beredda att ge dig skugga och svalka emot middagens brännande sol, då skulle Saida ... så lovade du ... med hjertats eget språk förjaga mitt tvifvel, min ovisshet. Nu äro vi i naturens tempel, vi äro på en helig ort. Mitt hjerta darrar på mina läppar med sin bekännelse, men det fordrar af dig en bekännelse tillbaka.

Han tystnade, ögonen orörligt häftade på henne. Hon höll sina drömligt fästade på jorden; hon ägde icke kraft, hon vågade ej slå upp dem.

Minuter förgingo. Åter sade Otto:

— Du svarar mig icke, och ändå fordrar jag så litet: blott ett svar, ditt rika hjertas enkla och flärdfria svar.

Han väntade på svar och minuter förgingo. Han fattade hennes hand, hon svarade icke; han fattade hennes båda händer i sina, det hindrade hon icke; han lutade sitt

119

hufvud mot hennes axel; då slet hon sig sakta lös, men ögonen förblefvo oafslåttligt häftade vid jorden.

Otto sade åter:

— Du svarar mig intet; se på mig, Saida!

Och hon slog upp sina ögon och såg på honom. Hvilken blick! Der kunde svaret läsas fullständigt. Liksom regnbågen visar flere färger hvar för sig, oaktadt dess färg i sin helhet blott är en; så afspeglade Saidas ögon på det trognaste hennes själ, men tillika särskilt hvarje känsla, der nu var rådande.

Otto kände sin kraft vika; en hemsk aning lade sig som en is vid hans själ. Han kastade sig på knä vid hennes fötter och han talade med sakta och afbruten röst:

— Din blick visar deltagande för mig och smärta, ingenting vidare ... för mig Men jag vill icke tro på min uttydningsförmåga; jag vill icke tro, att den himmel jag skapat i mina drömmar nu är borta för evigt. Jag vill höra det af dig; jag vill låta Saidas egen röst ljuda fram den hårda sanningen. Sedan skall jag tro.

— Ja Otto; jag vill tala sanning, så svår sanningen än är att uttala nu, hon som förr varit mig så kär och lätt. Jag älskar ... icke dig.

Ynglingens stolthet reste honom upp; det bemäktigade sig honom ett skenbart lugn. Flickan stod för honom darrande, nästan som en brottsling.

— Du älskar icke mig — sade Otto med stadig röst — då älskar du en annan, ty din blick säger mig, *att* du älskar. Och hvem älskar du? Älskar han dig?

— Jag älskar en fremling, o tillgif mig, som så gerna ville älska dig. David Baremann är fremlingen Om han älskar mig frågar du ... jag vet det ej.

Hon skydde icke att göra en kärleksförklaring af denna art. Inför den hon icke älskade afgaf hon en bekännelse om kärlek till den, hvilken aldrig bedt henne om någon sådan och om hvars kärlek hon ingenting visste.

— Det blef då han; min mörka aning, *den* var icke ett luftslott. O mitt ödes natt! Denna fremling manade du fram, endast för att skilja mig från Saida! Var det rättvist. Hvad har Baremann gjort, hvad har han lidit, stort nog för en sådan lycka.

Ynglingen försjönk i en vakandes själsdvala, ur hvilken Saidas röst väckte honom:

— Baremann *har* lidit. Han har älskat och lidit äfven han ... i sin ungdom. Och han har försakat, kärlek, ära och lycka. Och försakelsen var honom kär. Låt det försona dig.

— Och hvad är den försakelse värd, som icke kan uthärda det sista profvet. Han har försakat ära, säger du; nåväl; nu är han af henne i besittning. Han har försakat kärlek och lycka — och går snart att bryta den vackraste ros. Kallar Saida sådant försakelse?

— Förlåt honom, Otto; om han var svag, så minns, att han var en människa! Låt hans öde bli dig det gladaste förebud. Du älskar mig; du säger så; jag tror det, jag vet det, ser det. Låt denna kärlek, nu så brännande, bli ett minne, som värmer utan att plåga; glöm mig. Nej, glöm mig icke; låt mig skiljas från dig med den glada och ljufviga vissheten, att Guds vänliga godhet utkorat mig till ett medel, att göra dig värdig det bästa *här* och himlen *der*.

Tårar, dem hon sökte tillbakahålla, bröto nu våldsamt sig en väg, men de förhöjde ännu mer ögonens behag. Melia sträckte ut en systerligt bedjande hand, och Otto förskjöt ej denna hand. Ömt tryckande den fina, hvita handen i sin, sade han efter några ögonblicks berusande tystnad:

— Tårarna i dina sköna, goda ögon, säga mig ännu mera, huru mycket jag förlorar och hvad jag ... evigt måste mista. Men jag skall lyda dig, ty du har en magisk kraft att släcka onda makters lågor i mitt bröst. Jag förlåter Baremann; det gör jag gerna, ty Saida älskar honom.

Hunden började bli orolig, såg med frågande blickar upp, än på Saida, än på sin herre. Dystert småleende sade denne, i det han lemnade hennes hand:

— Min Wille tycks förstå, att jag redan borde lemna dig Men jag har icke ännu styrka dertill. O min Saida!

Saida klappade hunden, hvilken till belöning slickade hennes hand.

Saida var himmelsk och skön nu, der hon stod bredvid Wilppas, smekande denne, då hennes känslor och tårar likväl gällde annat.

Denna syn återkallade Otto till sig; han ansträngde sig att säga ett afsked, taga sin yxa och gå bort. Han ville dock ännu några ögonblick med fulla drag dricka ur den berusande bågaren och han såg på Saida, der hon stod såsom fastfjettrad af osynliga band, utan att våga möta hans blickar, häftt omedvetet lekande med hans trogne hund.

— Nej Saida — sade han — jag måste bort; du skulle eljest kanske anse mig för feg och omannlig, och jag vill icke, att minnet af mig skall ha sådana skuggsidor. Kanske var det äfven barnsligt af mig att göra detta tak, denna granrisvoja, men ... Saida tycker dock icke så; ty jag byggde det, styrd af hoppet, för Saidas nöje. Och hvilken likhet; hoppet byggde åt mig en vacker byggnad, men hade icke vilja och styrka att fullborda henne; denna byggnad gjorde jag åt Saida; äfven den blir aldrig färdig, ty jag kan det ej mera. Mitt öde förstörde i grunden hoppets byggnad ... måhända förstör en storm snart denna granrisbyggnad; sjelf vill jag det icke ... om ej Saida så bjuder.

— O nej — svarade Saida — denna hydda är mig ett bevis, huru kär jag var dig och ditt minne blir mig då allt kärare.

— Lär den du älskar att hålla af denna enkla koja!

— Den skall för oss blifva ett vänskapens heliga hermitage. Och när tiden, som

förstör allt, blekt denna gröna barr och efterhand upplöst dessa vidjor, skall minnet af dig dock icke blekna och dess fogningar icke förmultna.

— Och nu Saida, är allt redo och intet återstår. Lefväl!

Han utsträckte handen till afsked och hon tryckte den trofast. Sin yxe tog han och förföljd af det stumma vittnet.

Saida såg efter honom med saknad. Hon satte sig på den gamla stenen bredvid den unga granen, och suckande sade hon till sig:

— Hvad han är stolt och älskansvärd, och ändå älskar jag icke honom! Ingen kan uttyda människohjertats gåtor. Jag trodde mig redan älska Otto, men det var blott hägringar af kärlek, skuggor, som dermed hade likhet. David Baremann kom, och inom några dagar lärde han mig, hvad kärlek är. Lärde ja, utan att han med mig talte, utan att han bad mig derom. Och hvad företräden har han framför Otto, som har ungdom, skönhet och en hög själ! Jag lemnar frågan obesvarad ... Hvad hjertat är för en enväldig despot öfver qvinnan; det förklarar ej orsaken till sitt tycke, det utfärdar blott sina hemliga bud, och qvinnan rättar sig derefter! Men hjertat sjelf är en slaf under ödet och ... ödets styresman är Gud; han styrer väl. Allt är således till det bästa. Och Otto skall ännu bli lycklig; han skall icke för alltid sucka för mig ... den otacksamma, som lönade honom så illa. Tiden, som endels förstör allt men endels helar och botar, skall i ny kärlek skaffa honom ersättning; han skall finna en qvinnosjäl, af annan art än min, hvilken han kan älska; då skall han blifva belönad, ty hans själ är vacker och han förtjenar det så väl. Och minnet af mig skall då icke mera vara honom bittert.

Och ännu länge satt Saida kvar på stenen bredvid den lilla granen under det gröna taket, medan hennes tankar rörde sig i samma eller liknande kretsar.

Ottos julle låg vid venstra stranden af halfön; dit styrde han nu sin väg, lade yxen ifrån sig för att gripa i årorna. Han kom sig dock icke derhän, utan satt länge overksam, stirrande åt vattnet. Och sedan ... uppstod hos honom en tvekan, om han redan skulle lemna dessa trakter, eller ännu andas in doftet af den kära skogen. Hundens skall i skogen — ty Wilppas hade icke behagat följa med i båten — tjänade honom till förevändning att välja det sednare och till en bemantering af detta val. Han tog sin bössa, steg åter i land och lät föttren tälja sin väg.

Långt hade han icke gått, innan den uppdrifna haren sprang nära till, helt och hållet inom skotthåll. Otto var en stor jägare, men nu bemäktigade sig honom en stor barmhertighet eller likgiltighet, så att han icke vårdade sig om att aflossa skottet. Hunden, som var i hamn och häl efter haren, såg förvånad på sin herre och upphörde med sitt jagande.

Otto hade vandrat en god timme i skogen utan någon plan, utan att följa något väderstreck, då han hörde en röst, hvilken tillkännagaf, huru nära han var den talande.

Han fann sig vara vid den mörkaste delen af Tuonela park. Ännu några steg tagna, några buskar lemnade och han såg David Baremann vid Saidas sida. Han hörde de ord, hvilka mannen framsade och det var nog.

Ett svagt hopp hade under hans irrande färd i skogen börjat tända sig i hans bröst; det att Baremann icke skulle älska Saida och att dennas kärlek, i brist på näring, möjligen skulle dö bort. De ord han nu hörde, släckte denna hoppets svaga gnista.

En djefvulsk tanke uppstod inom honom, kom och for; ty hans goda engel segrade.

Nej — sade han till sig sjelf — jag vill icke bli en förrädare och en brottsling. Min himmel är förstörd, ve mig, om jag förstörde Saidas!

Han tystnade för att höra mera. Han hörde intet; han såg genom buskarnas nät Baremann närma sig flickan, liksom för att ingifva henne mod till ett svar.

Detta svar ville Otto icke afvakta. Det var icke stoltheten, som förbjöd honom att lyssna — ty all stolthet var nu bruten; nej det var fruktan, den välgrundade fruktan för Saidas svar och misströstan till egna krafter, som hos honom alstrade en panisk förskräckelse, och vingade hans steg, då han ilade bort.

Hans fart var så våldsam, hans steg så snabba, att oaktadt hans starka kroppsbyggnad, blodet sammanpressade bröstet samt nästan qväfde andedrägten. Då föll han ned emot skogens tufvor och trodde sig få dö. Slocknande tankar hviskade till honom:

— Haf tack, min goda engel, som skyddade mig, som förlänade mig kraft att undfly faran, min själs fara. Väl anade jag Saidas svar, men hade jag hört det, hade jag sett hans mun taga den kyss, som ett förändradt öde låtit mig smaka, då hade min goda engel vikit för den onda fågelns med dess svarta visor. Men du, som drog mig ur faran och frestelsen, min goda engel, haf tack!

Sedan tänkte han många tankar, i hvilka icke var någon reda, knappt något sammanhang, innan de alla koncentrerade sig till en enda föreställning. Han tänkte sig den gynnade älskaren, den segrande rivalen omlindande Saidas lif med dristig arm, vexlande emellan det saliga nöjet att få kyssa hennes purpurläppar och det berusande tidsfördrifvet att få luta sitt hufvud emot hennes fina skuldra, kinden invid den sammetslena halsen och nackens små lockar, bröstet vid hennes svallande bröst.

— Jag flydde — sade han — jag ville icke se en syn, som säkert inom mig alstrat begäret till en ryslig gerning, ett begär, som jag icke kunnat tygla. Det var således en verklig själsfara jag undkom, och nu, hvilken är min lön? Ringa är min lön, då jag ser samma syn för min själs öga alldeles lika klart, som vore jag der *nu* och såge den med min kropps öga. Hvad är skillnaden!

Ett förtviflans beslut gaf styrka åt matta lemmar och skänkte glöd åt bleka kinder.

Han reste sig håftigt upp, gick med fasta steg ett stycke väg och kom till en bergsklack, hvilken skjöt ut i insjön. Der satte han sig och återtog:

— Skillnaden är den, att det nu icke blir han, som får smaka min bössas mening, icke heller hon ... hon hade det ändå icke blifvit, nej ... men den tredje, *den* är det, som jag utvalt.

Och han försåg bössan med större hagel, än för harar och fåglar.

Solen stod högt på himmelen. Det var i sista dagarna af Maj. Björkarna löfvades, granens barr var frisk och ny; sjön böljade i vackra vågor. Naturen firade sin högtid; vidt och bredt var vår, skönhet och lif.

Laddstocken ställde han i en bergsskrefva, der den upprättstående tjenade som solvisare. Han märkte ut en punkt, der skuggan måste passera.

— När solen vikit så långt åt öster, att skuggan hunnit hit till denna vänliga punkt, då är tid att anden lemna fångslet. En gång lyster äfven mig att spela öde och denna fjerdedels timma vill jag bida Hvad naturen är skön, lik en sextonårig brud En månad har förändrat mycket, ganska mycket; en yngling har under denna månad lärt, hvad lifvet har ljuft och ledt, smakat hoppets och kärlekens ljufva dryck, hopplöshetens, afundens och förtviflans galla; den lycklige och sorglöse ynglingen är föga afundsvärd nu, helt och hållet förvandlad som han är. Och samma denna månad har äfven förvandlat naturen ifrån ful och grå till sprittande grön och gudomligt skön. Det är en likhet ... men tillika en motsatts, som gäckas med mitt svarta öde. Wilppas, min trogne kamrat, kom och tag afsked af den som du *mest* älskar, af den, som kanske *du* mest älskar. Se så Wille, kom här!

Han klappade hunden, som först viftade med svansen, men sedan, i mån som dess herres smekande tilltog, började morra i glädjen och slutligen, hoppande upp på Ottos knän, att storskälla.

— Se så Wille, nu skole vi se på solvisaren. Blott halfva tiden gången! Hvilket lugn, som bemäktigat sig min själ, det är liksom jag redan vore i dödens lugna bo. Det sägs, att den vansinnige näst innan sin död återfår sitt förnuft; då är det också förklarligt, att den förtviflade återfår sitt lugn, för att göra sina sista betraktelser Nej Wilppas, hoppa icke upp så der. Jag vet, att du håller af mig mest af alla. Du och Helena! Helena ja, henne lönade jag illa, illa, alldeles såsom Saida lönade mig. Min kärleks vågor slogo emot den orätta stranden Alla de kära i hemmet, dem minns jag nu; de skola begråta och beklaga den otacksamme sjelfspillingens öde; de skola måhända afsky hans minne. Men en tanke faller mig in. Om jag riktar mordvapnet emot strupen och med foten trycker på trycket, så tro de, att jag dött af våda och då gråta de blott men afsky mig ej Dock nej, det vore att med en lögn besegla sin död; det vore att med lögn och skenhelighet köpa sig fri ifrån människors rättvisa dom ...

Bösspipan var på längden indelt i tvenne särskilda rör, hvilka medelst skrufgångar kunde skiljas ifrån hvarandra, så att bösstocken med det närmaste röret var snarlik en pistol. Otto skilde nu de båda rören och spände hanen. Han såg på skuggan; ännu hade han några minuter kvar.

Han framkallade för sig Saidas bild och hon kom, skön och mild. Hans islika lugn smälte, eld och lågor och oro fyllde hans bröst. Snabbare än ögonblixten började nya tankar komma och gå; snabbare än blixten aflöste de hvarandra. De koncentrerade sig slutligen till ett enda problem: *ett annat sätt att sluta, än så.*

Nu var skuggan på punkten, och med en vildsint förskräckelse, en afsky utan namn, slungade Otto mordvapnet emot hällen, så att skottet brann af, röret splittrades och spillrorna slintade in i vattnets afgrund. Vattenbläddror, hvilka aldrig ville ta slut, mätte djupet af den våta grafven.

När solen sjunkit halfva vägen ifrån sin middagshöjd emot vesterns famn, syntes en båt gunga på insjöns vågor.

Årorna fördes af båtens båda passagerare, Helena och Clara; den ena rodde, den andra hopade och båten gled fram med icke oäfvnen fart; betraktaren hade kunnat finna, att hvad som felades i krafter, ersattes af ett visst mått öfning och skicklighet.

— Hvad vår färd ändå är onyttig; ingen Otto ha vi funnit och det var ju ändå hufvudsaken med denna resa — sade med en missmodig min Clara.

— Ja, att det var hufvudsaken, kunna vi inte neka; eljest hade vi aldrig rott så långt. Men alldeles onyttig var färden ändå icke, vi ha ju sett Ottos båt och vi kunna veta, att han måste vara nära intill.

— Vi ha sett ännu mer, vi ha sett tillochmed *hvar* och i hvilken vik båten är.

— Vi ha sett Ottos kråsnål i gräset och tagit upp den — menade Helena.

— Ja och vi ha äfven sett platsen, hvar denna kråsnål låg, vi ha varit inne och beundrat den alldeles färska granriskyddan.

— Ack ja — suckade Helena. Efter en paus fortfor hon: — men vi gingo inte upp till Tuonela och hvarföre icke.

— Förmodligen emedan ifrån stranden dit ännu är en god bit. Eller emedan vi fruktade, att han skulle vara der — fortsatte Clara i tankarna.

— Ditt skämt tycker jag inte denna gång om, Clara. Du är dig så olik nu; eller talar du ur din egen själ.

— Ur min egen själ talar jag, men jag tänker *blott* för dig.

— Nu kan du Clara inte mera trösta mig med falska tröstegrunder, ty allt är nu

klart för mig. Då Otto gick till stranden och tog båten, då var det icke morgon utan midnatt; jag låg vaken och jag hörde hans sakta steg; jag reste mig upp och såg Otto gå ned till stranden, åtföljd af Wilppas. Och genast rodde han åt venster och så arbetade han säkert om natten och morgonen på granristaket ... ty han var det ... endast för att göra Saida ett nöje. Och han älskar henne djupt.

Helena såg skarpt forskande på sin syster för att få veta hennes tanke. Clara, som fann sig nyss i oförsigtiga anspelningar klädt åtminstone i aning, hvad hos henne var verklig visshet, uthärdade icke systemens spejande blick. Med halft nedslagna ögon sade hon, för att gifva samtalet en liten vändning:

— Och om så vore, månne hon älskar honom tillbaka?

— Huru kan Clara sätta sådant i fråga! Så stolt och manlig och tillika så full af lif som Otto, hvilken flicka skulle försmå hans hyllning.

— Isynnerhet som äfven hans utseende och vext inte skämmas för sig — tillade Clara halft förläget, halft skämtande. — Men Saida tycker jag är litet besynnerlig och olik oss andra; kanske har hon också en annan smak än vi ...

— Jag skulle inte vilja, att Ottos kärlek, den må gälla hvem som helst, blefve obesvarad. För han blefve olycklig då och hans framtid skulle lida deraf, äfven om han glömde — menade Helena.

— Jag tror icke så; — invände Clara — en yngling med den starka själ som Otto blir icke, för en obesvarad kärlek, förvandlad till en stackare, en odugling, som ingenting annat gör än hänger läpp, suckar och trånar. Än mindre förleades han att döfva smärtan genom att kasta sig i utsväfningar och ovärdiga tidsfördrif. Nej, ingendera af dessa två, ty det vore svaghet. Utan han skall anstränga hela sin själs kraft för att fördela det onda; han skall egna sig åt det gagnande, åt sina böcker och ett verksamt lif; den sanna ärelystnaden skall bli hans vän. Goda menniskor skall han fördenskuil icke sky och kanske skall han då snart finna ett föremål, som ...

— Ett föremål, som? — afbröt Helena, med spänd uppmärksamhet bidande slutet på sin yngre systers ovanligt förståndiga, lifliga tal.

— Ett föremål, som blir hans kärlek N:o 2 — sade Clara leende, fullbordande med ett skämt sin tirad, hvilken i hennes tycke med hänsigt på Helena blifvit alltför allvarlig. Tillika såg hon skälmskt på sin syster.

— Nu blir du åter stygg, men jag vill förlåta dig det, för att du talte vackert om Otto.

Antingen att Clara icke hade mod att helt och hållet afskära hoppet inom Helena, eller att hon sjelf hoppades, anade, att detta hopp omsider skulle segra; eller slutligen om hon ansåg sig bunden af sin vänskapsförbindelse till Otto; alltnog, aldrig hade ännu Clara på direkt väg medgifvit ens, att hon *trodde* Otto älska Saida. Och nu utlät hon sig:

— Hvad jag talte, talte jag så, först emedan jag ponerade ... såsom herrar pläga säga ... att Otto älskade Saida, och sedan att hon inte älskade honom tillbaka. Minns nu, att jag bara ponerade.

— Clara, Clara, inga tröstegrunder! Visst är din Helena en svag flicka, men jag tror ändå, att jag kan bära sorgen, som kanske till slut blir en ljuf vän.

Efter en minuts eftersinnande återtog Helena:

— Du säger, att Otto har en stark själ och jag tror dig. Men om hans kärlek blefve obesvarad ... hvilket jag inför Gud och dig *icke* ville ... då gör just hans starka själ smärtan till starkare och om han då blir öfverväldigad af hopplöshetens förtviflan o min syster!

— Se, se — utbrast Clara — der sitter Wilppas på bergsklacken. Wille, min Wille!

Hunden viftade med svansen, men skällde icke.

De styrde båten i en liten vik mellan tvenne klippor och hoppade upp på land.

Clara hann knappt smeka hunden, innan Helena utbrast: — himmel, hvad ar detta.

En förfärelsens blick vexlades emellan de båda systrarna och Helena föll sanslös i systemens armar.

Det var bösspipans förlängning, den del deraf, som undgått ödet att sjunka till sjöbotten, hvilken vållade denna förskräckelse. Flickorna visste väl, att Otto aldrig på sina jagtfärder plägade åtskilja de båda rörena, utan endast på resor, dels af aktsamhet om bössan, hvars pipa under de jemna skakningarna eljest lätt kunnat krökas, dels om sig sjelf, i hvilket fall den korta pistolen var såsom skyddsvapen lämpligare än den långa muskötén.

Helenas sista anspelning i båten gjorde denna förskräckelse mera rimlig och grundad.

En målare skulle med nöje kopierat en scen, sådan som denna. Tvenne systrar, af hvilka den ena blek och förskräckt på svaga armar stöder den andra, som är blek och sanslös; bredvid dem en stor hund, hvars lugna hållning och fromma min ana intet ondt. Och allt detta i den skönaste natur, det vackraste solskén.

Hos Clara uppgick en tanke, hvilken, då systemens halveslocknade lifsandar tändes, gaf sig luft i ögonens glada lif och röstens besjälade uttryck:

— Vakna Helena, ty allt är väl och intet är illa. Se på Ottos egen hund, huru han är lugn och ser nöjd ut. Wilppas är så klok som en menniska; skulle någonting händt, så tjöt han nu af sorg.

— Men om Wilppas är så stilla, emedan han vaktar, väntar och bidar?

Denna nya hypothes, hvilken Clara måhända icke varit nog fyndig att vederlägga, vederlades i stället af Wilppas sjelf, ty han vände sig oförmodadt om och började att i sakta mak troppa af inåt skogen. Flickorna följde denna cicerone.

De hade icke gått många steg, då de funno den de sökte liggande i gräset, hufvudet mot en tufva. Intet mordvapen vid hans sida skrämde dem och gräset var — grönt. De lutade sig på en gång båda ner, och de gladde sig, då de hörde hans andedrägt och de fäste sig icke vid att rodnaden, som betäckte hans kinder var af matt slag.

Uttömnda krafter och våldsamma själsskakningar hade till honom sändt sömnens milda gud, dödens varmare broder.

Systrarna voro såsom olika uttryck af samma tanke. Beträktaren hade försatt sig i forntiden; han hade trott det vara en tvegestaltad Diana, som lutade öfver sin Endymion.

Helena lade handen på hans panna; den sofvande talade då:

— Du känner, att min panna är het och du går ändå ifrån mig. Blif kvar, min Saida, så skall jag berätta dig, att det elaka vapnet ligger der, i djupet, splittradt, begravvet Men hon hör mig inte och ser inte på mig, utan räcker handen åt honom, som sticker fram hufvudet der bakom trädet.

Hans andedrägt blef allt tyngre och det var med stort bemödande han talte åter:

— Melia Saida, meine Seele, se då på den sköna granriskojan, huru ynkelig hon nu är se huru jag rifvit och slitit den i stycken, ty så skall det vara. Det gör dig en glädje.

— Vakna Otto — utbrast Clara — fort vakna!

Och han reste sig till hälften upp, såg på dem med förvirrad glädje och sade:

— Helena och Clara, ack det är ni! J ären mig äfven rätt kära och jag ser er med nöje.

Systrarna sågo med en hemsk, vädjande blick den ena på den andra, och Clara återtog:

— Vakna Otto, riktigt och inte såder. Vår båt är här vid klippan; den väntar på dig ... fort kom och följ oss.

Otto tryckte sin panna hårdt emot handen, liksom för att söka upplifva sitt minne och försätta sig i det närvarande. Åter såg han upp på sina kusiner, reste sig häftigt upp och fattande plötsligt Helena om lifvet, tryckte han en eldig kyss på den bestörta och föga motsträviga flickans läppar, sägande:

— Jag vet, huru gerna jag ville kyssa den jag älskar. Men då jag det inte fick, så vill jag med min kyss lyckliggöra en annan, ty du Helena älskar mig.

Helena brast i heta tårar, föranledda dels af qvinnlig stolthet, dels af häpnaden öfver Ottos dystra och irrande, men skenbart glada ögon. Äfven Clara gret.

Otto gick af och an på den mjuka gräsmattan. Dröm och verklighet hade hos honom blifvit nästan ett, och det var honom svårt att ifrån den förra öfvergå till den sednare; ty själens organer voro icke förstörda, men bundna.

I mån som det närvarande gjorde sig klart för hans själ och minnet vaknade, förgick äfven den lögnaktiga rodnaden ifrån bleka kinder och den skenbara glädjen ifrån dystra ögon. Han såg med ofördunklad blick tillbaka på det förflutnas förflutna fröjder, på det kommandes kommande qual.

Han stannade framför de båda systrarna, tog den enas hand i sin ena, den andras i sin andra och talade:

— Jag förstår det nu, att detta är verklighet, men hvar äro vi och huru har jag ..., nej, huru hafven j kommit hit? Och hvad lider tiden?

— Det lider emot aftonen — svarade Clara — vi rodde ut att söka Otto och ... vi hittade dig.

— Helena och Clara, gråten icke, ty tårar passa ej här, men om j gråten, så gråten af glädje! Ty jag lefver och är räddad. Se så der ja, nu ären j snälla.

Han tystnade men sade åter: — voren j långt ute, sågen j min båt?

— Ja.

— Och granriskojan?

Clara nickade jakande.

— Detta har varit mig en svår dag. Kommen hit på en bergsklack, som skjuter ut i sjön, som glimmar der emellan träden. Der skall jag säga er mera.

— Vår båt är der invid. Vi komma dit gerna.

Och de gingo till bergsklacken och satte sig der. Nu berättade Otto för dem allt troget och ärligt och förgyllde intet. När han slutat, tego de båda flickorna, men greto af glädje.

— Vill Helena göra mig ett nöje. Kasta detta rör i sjön! Tack Helena, ser du huru länge det porlar. Der är djupt ... Och nu må vi fara hem; min båt kan någon annan ro efter, ty jag längtar mera än nånsin efter det kära hemmet.

De satte sig i båten. Otto lät flickorna ro och sjelf förde han styret.

Vägen var icke lång och qvällen den skönaste. Vinden hade helt och hållet lagt sig och sjön var som en spegel.

När de kommit till hemmets strand, sade Otto:

— Jag kommer icke ner i qväll, ty jag vill vara ensam. Men åt dig, lilla Clara, anförtror jag ett svårt uppdrag. Berätta för mina dyra och vördade fosterföräldrar sannt och troget allt hvad jag berättat för er; säg dem, att när min själ var i mörker, när Guds vänliga godhet var glömd för förtviflans afgrundsqval; och när stunden, den jag utvalt, var inne, då skickades till mig en sanningens stråle, som upplyste mig om ett skönare, stoltare och ädlare sätt att sluta än så. Och säg dem, att jag nu känner en håg, en kraft att *lefva*, att lefva och verka i verlden, och att jag skall bli eder alla en glädje.

Helena sig på honom med beundran. Hennes ögon glänste icke mera af tårar, men

Clara utförde sitt svåra uppdrag.

Prosten afhörde henne med deltagande, utan förvåning, bestörtning eller otidig vrede. När hon slutat, teg han väl stilla och hans anlete var eftersinnande och allvarligt, men efter några ögonblick blandades detta allvar med ett fint och godt småleende och han sade:

— Af dem, som mycket gifvet är, skall ock mycket varda utkrafdt. Försynens vägar äro outransakeliga och dunkla för människoblickar, men måne icke Gud stundom pålägger svårare bördor och sorger och frestelser på dem, som dem bära kunna, för att sålunda locka de sina till sig.

Ovillkorligt smögo sig de båda barnen till fadrens bröst. Helena hviskade: — o min gode far!

Lindande armarna kring sina barn, dessa himlens gåfvor, fortfor fadren:

— Af olycklig kärlek blir själen förhärjad; men må dock ingen tro, att denna förhärjelse är evig, utan snarare hoppas och lita på, att själen deraf renad snart börjar lefva ett friskare lif. Jag menar, att själen då är lik en stad, den lågorna härjat. Vandringsmannen stående på ruinerna åser gruset, askan och förhärjelsen med vemod, för evigt försvunna tror han stadens storhet och prakt. Och någongång bedrar han sig icke i sin spådom. Men oftare händer, att staden ånyo reser sig ur sitt grus, förnöjande ögat, sinnet och tanken med skönare byggnader, vidsträcktare idoghet samt ett rörligare och friskare lif, än nånsin tillföre.

Slut.

Noteringar:

Originalets stavning och interpunktion har bibehållits. Ett fåtal uppenbarliga fel har rättats som följande (innan/efter):

- ... tider, deder tiderna, när mamma var ung, då ...
... tider, de der tiderna, när mamma var ung, då ...
- ... dender Baremann? ...
... den der Baremann? ...
- ... emedan hon med en fin qvinlig instinkt genomsåg ...
... emedan hon med en fin qvinnlig instinkt genomsåg ...
- ... han anat, att han icke änn älskade Helena med den ...
... han anat, att han icke ännu älskade Helena med den ...
- ... rädd for sig sjelf, sitt öde och henne, Han hade ...
... rädd for sig sjelf, sitt öde och henne? Han hade ...
- ... fart, när solen börjar skina efter dethär. ...
... fart, när solen börjar skina efter det här. ...
- ... inte annat än be straffa mig sjelf, som efter aderton ...
... inte annat än bestraffa mig sjelf, som efter aderton ...
- ... sjelf beskrifva sener, hvilka på hans själ haft inverkan ...
... sjelf beskrifva scener, hvilka på hans själ haft inverkan ...
- ... — Och står kanske i sammanhang men minnen ...
... — Och står kanske i sammanhang med minnen ...
- ... Himlem må veta, hvarifrån jag, en vid fruntimmerssällskap ...
... Himlen må veta, hvarifrån jag, en vid fruntimmerssällskap ...
- ... förändrades och hon sade: dender, som säkert utgjorde ...
... förändrades och hon sade: den der, som säkert utgjorde ...
- ... kärlek ära och lycka. Och försakelsen var honom ...
... kärlek, ära och lycka. Och försakelsen var honom ...
- ... Otto gå ned till stranden, åtfölj af Wilppas. Och ...
... Otto gå ned till stranden, åtföljd af Wilppas. Och ...

*** END OF THE PROJECT GUTENBERG EBOOK GRANRISKOJAN: NOVELL ***

Updated editions will replace the previous one—the old editions will be renamed.

Creating the works from print editions not protected by U.S. copyright law means that no one owns a United States copyright in these works, so the Foundation (and you!) can copy and distribute it in the United States without permission and without paying copyright royalties. Special rules, set forth in the General Terms of Use part of this license, apply to copying and distributing Project Gutenberg™ electronic works to protect the PROJECT GUTENBERG™ concept and trademark. Project Gutenberg is a registered trademark, and may not be used if you charge for an eBook, except by following the terms of the trademark license, including paying royalties for use of the Project Gutenberg trademark. If you do not charge anything for copies of this eBook, complying with the trademark license is very easy. You may use this eBook for nearly any purpose such as creation of derivative works, reports, performances and research. Project Gutenberg eBooks may be modified and printed and given away—you may do practically ANYTHING in the United States with eBooks not protected by U.S. copyright law. Redistribution is subject to the trademark license, especially commercial redistribution.

START: FULL LICENSE
THE FULL PROJECT GUTENBERG LICENSE
PLEASE READ THIS BEFORE YOU DISTRIBUTE OR USE THIS WORK

To protect the Project Gutenberg™ mission of promoting the free distribution of electronic works, by using or distributing this work (or any other work associated in any way with the phrase “Project Gutenberg”), you agree to comply with all the terms of the Full Project Gutenberg™ License available with this file or online at www.gutenberg.org/license.

Section 1. General Terms of Use and Redistributing Project Gutenberg™ electronic works

1.A. By reading or using any part of this Project Gutenberg™ electronic work, you indicate that you have read, understand, agree to and accept all the terms of this license and intellectual property (trademark/copyright) agreement. If you do not agree to abide by all the terms of this agreement, you must cease using and

return or destroy all copies of Project Gutenberg™ electronic works in your possession. If you paid a fee for obtaining a copy of or access to a Project Gutenberg™ electronic work and you do not agree to be bound by the terms of this agreement, you may obtain a refund from the person or entity to whom you paid the fee as set forth in paragraph 1.E.8.

1.B. “Project Gutenberg” is a registered trademark. It may only be used on or associated in any way with an electronic work by people who agree to be bound by the terms of this agreement. There are a few things that you can do with most Project Gutenberg™ electronic works even without complying with the full terms of this agreement. See paragraph 1.C below. There are a lot of things you can do with Project Gutenberg™ electronic works if you follow the terms of this agreement and help preserve free future access to Project Gutenberg™ electronic works. See paragraph 1.E below.

1.C. The Project Gutenberg Literary Archive Foundation (“the Foundation” or PGLAF), owns a compilation copyright in the collection of Project Gutenberg™ electronic works. Nearly all the individual works in the collection are in the public domain in the United States. If an individual work is unprotected by copyright law in the United States and you are located in the United States, we do not claim a right to prevent you from copying, distributing, performing, displaying or creating derivative works based on the work as long as all references to Project Gutenberg are removed. Of course, we hope that you will support the Project Gutenberg™ mission of promoting free access to electronic works by freely sharing Project Gutenberg™ works in compliance with the terms of this agreement for keeping the Project Gutenberg™ name associated with the work. You can easily comply with the terms of this agreement by keeping this work in the same format with its attached full Project Gutenberg™ License when you share it without charge with others.

1.D. The copyright laws of the place where you are located also govern what you can do with this work. Copyright laws in most countries are in a constant state of change. If you are outside the United States, check the laws of your country in addition to the terms of this agreement before downloading, copying, displaying, performing, distributing or creating derivative works based on this work or any other Project Gutenberg™ work. The Foundation makes no representations concerning the copyright status of any work in any country other than the United States.

1.E. Unless you have removed all references to Project Gutenberg:

1.E.1. The following sentence, with active links to, or other immediate access to, the full Project Gutenberg™ License must appear prominently whenever any copy of a Project Gutenberg™ work (any work on which the phrase “Project Gutenberg” appears, or with which the phrase “Project Gutenberg” is associated) is accessed, displayed, performed, viewed, copied or distributed:

This eBook is for the use of anyone anywhere in the United States and most other parts of the world at no cost and with almost no restrictions whatsoever. You may copy it, give it away or re-use it under the terms of the Project Gutenberg License included with this eBook or online at www.gutenberg.org. If you are not located in the United States, you will have to check the laws of the country where you are located before using this eBook.

1.E.2. If an individual Project Gutenberg™ electronic work is derived from texts not protected by U.S. copyright law (does not contain a notice indicating that it is posted with permission of the copyright holder), the work can be copied and distributed to anyone in the United States without paying any fees or charges. If you are redistributing or providing access to a work with the phrase “Project Gutenberg” associated with or appearing on the work, you must comply either with the requirements of paragraphs 1.E.1 through 1.E.7 or obtain permission for the use of the work and the Project Gutenberg™ trademark as set forth in paragraphs 1.E.8 or 1.E.9.

1.E.3. If an individual Project Gutenberg™ electronic work is posted with the permission of the copyright holder, your use and distribution must comply with both paragraphs 1.E.1 through 1.E.7 and any additional terms imposed by the copyright holder. Additional terms will be linked to the Project Gutenberg™ License for all works posted with the permission of the copyright holder found at the beginning of this work.

1.E.4. Do not unlink or detach or remove the full Project Gutenberg™ License terms from this work, or any files containing a part of this work or any other work associated with Project Gutenberg™.

1.E.5. Do not copy, display, perform, distribute or redistribute this electronic work, or any part of this electronic work, without prominently displaying the sentence set forth in paragraph 1.E.1 with active links or immediate access to the full terms of the Project Gutenberg™ License.

1.E.6. You may convert to and distribute this work in any binary, compressed, marked up, nonproprietary or proprietary form, including any word processing or hypertext form. However, if you provide access to or distribute copies of a Project Gutenberg™ work in a format other than “Plain Vanilla ASCII” or other format used in the official version posted on the official Project Gutenberg™ website (www.gutenberg.org), you must, at no additional cost, fee or expense to the user, provide a copy, a means of exporting a copy, or a means of obtaining a copy upon request, of the work in its original “Plain Vanilla ASCII” or other form. Any alternate format must include the full Project Gutenberg™ License as specified in paragraph 1.E.1.

1.E.7. Do not charge a fee for access to, viewing, displaying, performing, copying or distributing any Project Gutenberg™ works unless you comply with paragraph 1.E.8 or 1.E.9.

1.E.8. You may charge a reasonable fee for copies of or providing access to or distributing Project Gutenberg™ electronic works provided that:

- You pay a royalty fee of 20% of the gross profits you derive from the use of Project Gutenberg™ works calculated using the method you already use to calculate your applicable taxes. The fee is owed to the owner of the Project Gutenberg™ trademark, but he has agreed to donate royalties under this paragraph to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation. Royalty payments must be paid within 60 days following each date on which you prepare (or are legally required to prepare) your periodic tax returns. Royalty payments should be clearly marked as such and sent to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation at the address specified in Section 4, “Information about donations to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation.”
- You provide a full refund of any money paid by a user who notifies you in writing (or by e-mail) within 30 days of receipt that s/he does not agree to the terms of the full Project Gutenberg™ License. You must require such a user to return or destroy all copies of the works possessed in a physical medium and discontinue all use of and all access to other copies of Project Gutenberg™ works.
- You provide, in accordance with paragraph 1.F.3, a full refund of any money paid for a work or a replacement copy, if a defect in the electronic work is discovered and reported to you within 90 days of receipt of the work.
- You comply with all other terms of this agreement for free distribution of Project Gutenberg™ works.

1.E.9. If you wish to charge a fee or distribute a Project Gutenberg™ electronic work or group of works on different terms than are set forth in this agreement, you must obtain permission in writing from the Project Gutenberg Literary Archive Foundation, the manager of the Project Gutenberg™ trademark. Contact the Foundation as set forth in Section 3 below.

1.F.

1.F.1. Project Gutenberg volunteers and employees expend considerable effort to identify, do copyright research on, transcribe and proofread works not protected by U.S. copyright law in creating the Project Gutenberg™ collection. Despite these efforts, Project Gutenberg™ electronic works, and the medium on which they may be stored, may contain “Defects,” such as, but not limited to, incomplete, inaccurate or corrupt data, transcription errors, a copyright or other intellectual property infringement, a defective or damaged disk or other medium, a computer virus, or computer codes that damage or cannot be read by your equipment.

1.F.2. LIMITED WARRANTY, DISCLAIMER OF DAMAGES - Except for the “Right of Replacement or Refund” described in paragraph 1.F.3, the Project Gutenberg Literary Archive Foundation, the owner of the Project Gutenberg™ trademark, and any other party distributing a Project Gutenberg™ electronic work under this agreement, disclaim all liability to you for damages, costs and expenses, including legal fees. YOU AGREE THAT YOU HAVE NO REMEDIES FOR NEGLIGENCE, STRICT LIABILITY, BREACH OF WARRANTY OR BREACH OF CONTRACT EXCEPT THOSE PROVIDED IN PARAGRAPH 1.F.3. YOU AGREE THAT THE FOUNDATION, THE TRADEMARK OWNER, AND ANY DISTRIBUTOR UNDER THIS AGREEMENT WILL NOT BE LIABLE TO YOU FOR ACTUAL,

DIRECT, INDIRECT, CONSEQUENTIAL, PUNITIVE OR INCIDENTAL DAMAGES EVEN IF YOU GIVE NOTICE OF THE POSSIBILITY OF SUCH DAMAGE.

1.F.3. LIMITED RIGHT OF REPLACEMENT OR REFUND - If you discover a defect in this electronic work within 90 days of receiving it, you can receive a refund of the money (if any) you paid for it by sending a written explanation to the person you received the work from. If you received the work on a physical medium, you must return the medium with your written explanation. The person or entity that provided you with the defective work may elect to provide a replacement copy in lieu of a refund. If you received the work electronically, the person or entity providing it to you may choose to give you a second opportunity to receive the work electronically in lieu of a refund. If the second copy is also defective, you may demand a refund in writing without further opportunities to fix the problem.

1.F.4. Except for the limited right of replacement or refund set forth in paragraph 1.F.3, this work is provided to you 'AS-IS', WITH NO OTHER WARRANTIES OF ANY KIND, EXPRESS OR IMPLIED, INCLUDING BUT NOT LIMITED TO WARRANTIES OF MERCHANTABILITY OR FITNESS FOR ANY PURPOSE.

1.F.5. Some states do not allow disclaimers of certain implied warranties or the exclusion or limitation of certain types of damages. If any disclaimer or limitation set forth in this agreement violates the law of the state applicable to this agreement, the agreement shall be interpreted to make the maximum disclaimer or limitation permitted by the applicable state law. The invalidity or unenforceability of any provision of this agreement shall not void the remaining provisions.

1.F.6. INDEMNITY - You agree to indemnify and hold the Foundation, the trademark owner, any agent or employee of the Foundation, anyone providing copies of Project Gutenberg™ electronic works in accordance with this agreement, and any volunteers associated with the production, promotion and distribution of Project Gutenberg™ electronic works, harmless from all liability, costs and expenses, including legal fees, that arise directly or indirectly from any of the following which you do or cause to occur: (a) distribution of this or any Project Gutenberg™ work, (b) alteration, modification, or additions or deletions to any Project Gutenberg™ work, and (c) any Defect you cause.

Section 2. Information about the Mission of Project Gutenberg™

Project Gutenberg™ is synonymous with the free distribution of electronic works in formats readable by the widest variety of computers including obsolete, old, middle-aged and new computers. It exists because of the efforts of hundreds of volunteers and donations from people in all walks of life.

Volunteers and financial support to provide volunteers with the assistance they need are critical to reaching Project Gutenberg™'s goals and ensuring that the Project Gutenberg™ collection will remain freely available for generations to come. In 2001, the Project Gutenberg Literary Archive Foundation was created to provide a secure and permanent future for Project Gutenberg™ and future generations. To learn more about the Project Gutenberg Literary Archive Foundation and how your efforts and donations can help, see Sections 3 and 4 and the Foundation information page at www.gutenberg.org.

Section 3. Information about the Project Gutenberg Literary Archive Foundation

The Project Gutenberg Literary Archive Foundation is a non-profit 501(c)(3) educational corporation organized under the laws of the state of Mississippi and granted tax exempt status by the Internal Revenue Service. The Foundation's EIN or federal tax identification number is 64-6221541. Contributions to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation are tax deductible to the full extent permitted by U.S. federal laws and your state's laws.

The Foundation's business office is located at 809 North 1500 West, Salt Lake City, UT 84116, (801) 596-1887. Email contact links and up to date contact information can be found at the Foundation's website and official page at www.gutenberg.org/contact

Section 4. Information about Donations to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation

Project Gutenberg™ depends upon and cannot survive without widespread public support and donations to carry out its mission of increasing the number of public

domain and licensed works that can be freely distributed in machine-readable form accessible by the widest array of equipment including outdated equipment. Many small donations (\$1 to \$5,000) are particularly important to maintaining tax exempt status with the IRS.

The Foundation is committed to complying with the laws regulating charities and charitable donations in all 50 states of the United States. Compliance requirements are not uniform and it takes a considerable effort, much paperwork and many fees to meet and keep up with these requirements. We do not solicit donations in locations where we have not received written confirmation of compliance. To SEND DONATIONS or determine the status of compliance for any particular state visit www.gutenberg.org/donate.

While we cannot and do not solicit contributions from states where we have not met the solicitation requirements, we know of no prohibition against accepting unsolicited donations from donors in such states who approach us with offers to donate.

International donations are gratefully accepted, but we cannot make any statements concerning tax treatment of donations received from outside the United States. U.S. laws alone swamp our small staff.

Please check the Project Gutenberg web pages for current donation methods and addresses. Donations are accepted in a number of other ways including checks, online payments and credit card donations. To donate, please visit: www.gutenberg.org/donate

Section 5. General Information About Project Gutenberg™ electronic works

Professor Michael S. Hart was the originator of the Project Gutenberg™ concept of a library of electronic works that could be freely shared with anyone. For forty years, he produced and distributed Project Gutenberg™ eBooks with only a loose network of volunteer support.

Project Gutenberg™ eBooks are often created from several printed editions, all of which are confirmed as not protected by copyright in the U.S. unless a copyright notice is included. Thus, we do not necessarily keep eBooks in compliance with any particular paper edition.

Most people start at our website which has the main PG search facility: www.gutenberg.org.

This website includes information about Project Gutenberg™, including how to make donations to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation, how to help produce our new eBooks, and how to subscribe to our email newsletter to hear about new eBooks.